

ભક્તિ દર્શન

Bhakti Darshan

Issue 2019 - 2020
Vikram Samvat 2076

Shree Hindu Temple
& Community Centre

34 St. Barnabas Road, Leicester, LE5 4BD

Tel: 0116 246 4590

www.shreehindutemple.net

Shree Rameshwar Mahadev (Shivalay)

Shree Ganeshi

Shree Hanumanji

*Shree Ramdev Pir,
Dalibai and Harjibhati*

*Shree Vachradada
Avaad Mataji*

Trikamji Babu

Shree Vishwakarma

Shree Radhe Krishna

Shree Randal Mataji

જય શ્રી કૃષ્ણ

જય શ્રી રામ

યદા યદા હી ધર્મસ્ય ગ્લાનિર્ભવતિ ભારત, અભ્યુત્થાનમધર્મસ્ય તદાત્માનં સૃજામ્હમ ।
પરિત્રાણાય સાધુનાં વિનાશાય ચ દુષ્કૃતામ ધર્મસંસ્થાપનાર્થાય સંભવામી યુગે યુગે ॥

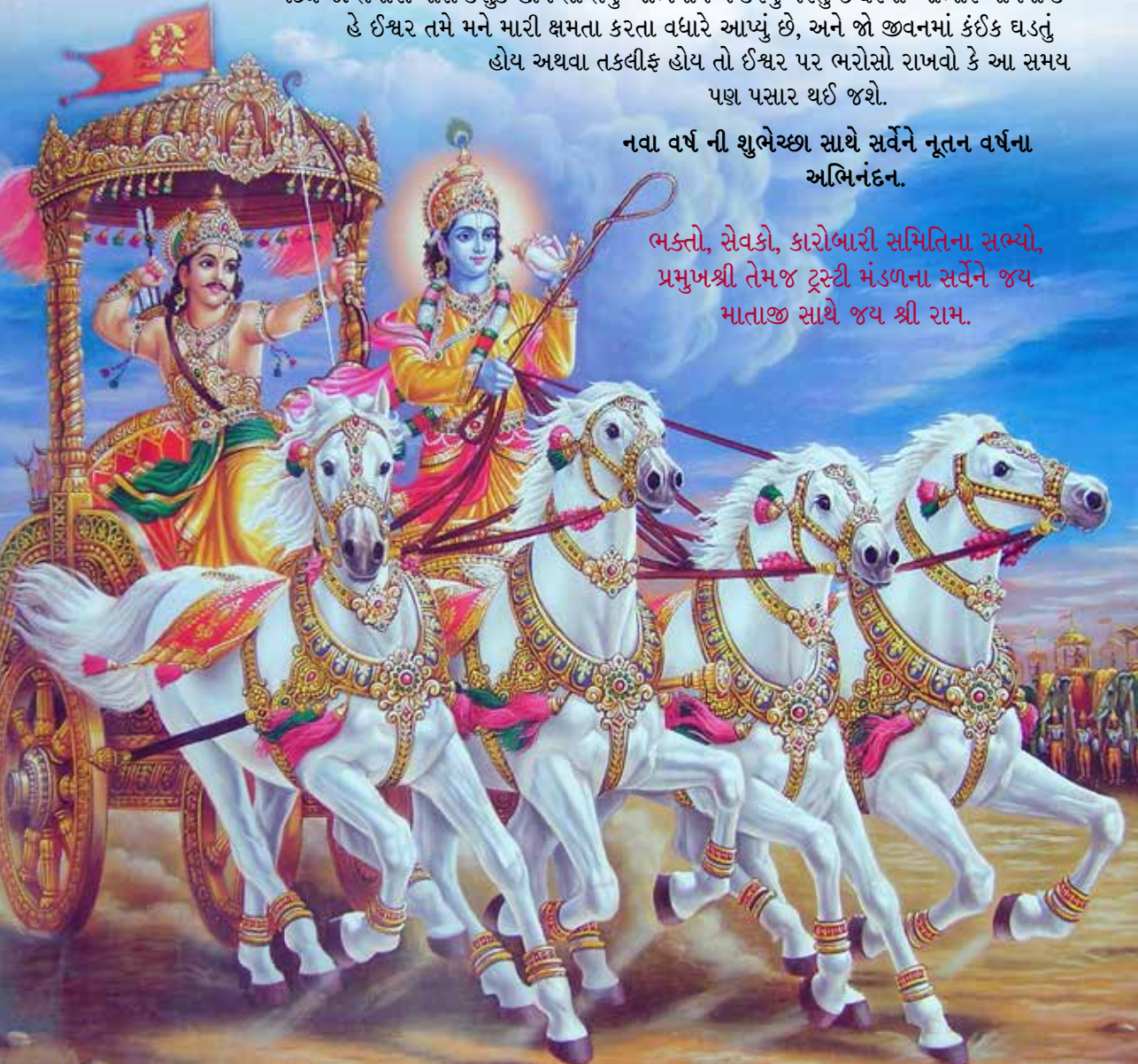
ઘણા માણસો એવા હોય છે કે સહેજ નિષ્ફળતા મળે તો નિરાશ થઈ જાય છે, પરંતુ નિષ્ફળતા એ સફળતાની ચાવી છે.
અને નિષ્ફળતા સાથે જો પરિચય જ ન થયો હોય તો આપણને સફળતાની મહત્તા કેવી રીતે સમજાય ?

દરેક વ્યક્તિએ યાદ રાખવું જોઈએ કે સઘળું નાશવંત છે, જો તમને કશુંક મળી ગયું છે તો ગેલમાં ન આવી જાવ કારણ
કે મનુષ્ય જે વસ્તુ, સંપત્તિ અથવા હોદ્દાને લઈને અભિમાન કરતો હોય તેનું અભિમાન ક્યારેક ને ક્યારેક તો તુટે જ છે.

એટલે જો તમારી પાસે કશુંક હોય તો તેનું અભિમાન ન કરવું પરંતુ ઈશ્વરનો આભાર માનવો કે
હે ઈશ્વર તમે મને મારી ક્ષમતા કરતા વધારે આપ્યું છે, અને જો જીવનમાં કંઈક ઘડતું
હોય અથવા તકલીફ હોય તો ઈશ્વર પર ભરોસો રાખવો કે આ સમય
પણ પસાર થઈ જશે.

નવા વર્ષ ની શુભેચ્છા સાથે સર્વેને નૂતન વર્ષના
અભિનંદન.

ભક્તો, સેવકો, કારોબારી સમિતિના સભ્યો,
પ્રમુખશ્રી તેમજ ટ્રસ્ટી મંડળના સર્વેને જય
માતાજી સાથે જય શ્રી રામ.

આશિર્વચન

સંસારપંક નીર્મજ સમુદ્ધરણ પંડિતા

શ્રી કિરણભાઈ પાધ્યા

શ્રી નટુભાઈ આચાર્ય

શ્રી દિલીપભાઈ જોષી

વી.સં. ૨૦૭૬ નું નવલું વર્ષ આપ સૌના જીવનમાં સુવર્ણ સૂર્યના કિરણો સાથે પ્રગટે અને દરેક ભક્તોનો શુદ્ધ સંકલ્પ ફલીભુત બને. સાથે જીવનના અંતર્ગત અંતરની અમીઓની આશા સાથે જીવ માત્રના મનોરથ ભગવાન શ્રી દ્વારિકાધીશ નાં ચરણોનું શરણું સ્વીકારી અને પરિપૂર્ણ બને. આ નવું વર્ષ આપ સૌના સામાજિક જીવનમાં ભક્તિ, શ્રદ્ધા, સ્વાસ્થ્ય, સુખ, સુંદરતા, સમ્પત્તિ, સંતતિ, સંસ્કાર અને ધાર્મિક પ્રયાસો સહિત પૂર્ણ કરનારું નિવડે.

ઈશ્વર આપને સદૈવ સત્કર્મ કરવાની પ્રેરણા આપે, કારણ

"કર્મ પ્રધાન વિશ્વ કરી રાખા"

(રામાયણ)

"કર્મણ્યૈવાધિકારસ્તે મા ફલેષુ કદાચન"

(શ્રીમદ ભાગવત ગીતા)

"કર્મેગતિ"

(વેદાંત)

અંતમાં આપના જીવનમાં પ્રભુ ભક્તિ, વડીલો નાં સંસ્કાર, ધર્મ પ્રત્યે પ્રેમ, નિષ્ઠા, નિષ્કામ ભક્તિ, વંશ વૃદ્ધિ અને મુક્તિ આપે તેજ પ્રભુ પાસે પ્રાર્થના.

સુભાશિસ અને નૂતનવર્ષાભિનંદન.

SHREE HINDU TEMPLE & COMMUNITY CENTRE

34 St. Barnabas Road

Leicester, LE5 4BD

Tel: (0116) 246 4590

E: info@shreehindutemple.net

W: www.shreehindutemple.net

Year 25	વર્ષ: ૨૫
Issue 156	અંક: ૧૫૬
October 2019	ઓક્ટોબર ૨૦૧૯
Free Distribution	વિના મુલ્યે

Bhakti Darshan Team:

Dr Hansaben Jethwa
Dilipbhai Joshi
Ram Odedra
Mayurbhai Sisodia
Dhirendra Kanabar

Trustees:

Dr. Jivabhai Odedra (Chair)
Mr Shantilal Thanki

મંદિરના પ્રસંગોની માહિતી મેળવવા:

www.shreehindutemple.net

ફેસબુક પર શ્રી હિંદુ મંદિર લેસ્ટરના પેજ ને લાઈક કરી ફોલો કરો.

Bhakti Darshan is published by Shree Hindu Temple and Community Centre. The opinions and views expressed in Bhakti Darshan are views of the authors alone and are not necessarily those of the Editor, the Editorial Board and the Shree Hindu Temple and Community Centre. Advertisement and articles are published without responsibility on part of the Shree Hindu Temple & Community Centre. Whilst every reasonable care is taken Shree Hindu Temple and Community Centre can not be held responsible as a result of any loss occasioned by any persons acting or refraining from action as a result of views and opinions expressed. No parts of this publication may be reproduced, stored or transmitted in any form without prior written permission of Shree Hindu Temple. We welcome comments. Letters should be addressed to the Editor.

Printed by:

EVOLUTION
PRINT AND DESIGN LIMITED

T: 0330 010 0004 E: sales@evolutiondc.co.uk
W: www.evolutiondc.co.uk

મંદિર ખુલવાનો સમય:

મંદિર આખો દિવસ સવારે ૭ વાગ્યા થી સાંજના
૮ વાગ્યા સુધી ખુલ્લું રહેશે.

આરતી:

મંગળા આરતી સવારના	૭:૨૦
શૃંગાર આરતી સવારના	૧૦:૦૦
સંધ્યા આરતી સાંજના	૭:૦૦

ઉપરાંત ઉપરના સમય દરમ્યાન થાળ, પ્રાર્થના
અને ભજન કીર્તન ચાલું રહેશે.

Mandir's Opening Times:

7am to 8pm
Mandir is open all day, every day.

Arti Times:

Mangal Arti	7:20am
Shrungar Arti	10:00am
Sandhya Arti	7:00pm

ઓફીસ ખુલવાનો સમય:

સવારના ૧૦ થી ૧
અને બપોરના ૪ થી ૮

Mandir's Office Opening Times:

10am - 1pm and 4pm - 8pm

મંદિરની પ્રવૃત્તિ

- દર સોમવાર, ગુરુવાર અને અગિયારસના દિવસોએ બપોરના ૨:૩૦ થી ૪:૩૦ વાગ્યા સુધી શ્રી હિંદુ મંદિર શબરી સત્સંગ મંડળના ભજન કીર્તન હોય છે.
- બાળકો માટે ગુજરાતી વર્ગો દર ગુરુવારે અને શુક્રવારે સાંજના ૫ થી ૭ વાગ્યા સુધી હોય છે.
- અંગ્રેજી અને ગણિત (મેથ્સ) ના ટ્યુશન વર્ગો દર સોમવાર અને મંગળવારે સાંજના ૬ થી ૭ વાગ્યા સુધી હોય છે.
- મંદિરમાં ભજન-કીર્તન, ધાર્મિક કાર્યક્રમો, જમણવાર, સાંજના ગીત, બથે પાટી, મિટિંગ, લગ્ન વિધિ વગેરે માટે હોલ, રસોડું અને વાસણો મળી શકશે. શ્રી જલારામ પ્રસાદી કોઈ પણ રવિવાર માટે નોંધાવી શકશે.
- ભક્તિ દર્શન પોસ્ટ દ્વારા મોકલવાનો પોસ્ટેજ ખર્ચ £૧૦ છે. પરદેશ મોકલવા માટે £૧૫ છે.
- મંદિરમાં વકીલ દ્વારા કાનૂની સલાહ આપવામાં આવે છે, તો વધુ માહિતી માટે મંદિર નો સંપર્ક કરો.

૧૨ દિપાવલી

૨૨ શ્રી રામ નવમી

૧૪ અન્નકૂટ દર્શન

૨૬ શ્રી રાંદલ માતાજી ના લોટા

૧૬ તુલસી વિવાહ

૨૮ જન્માષ્ટમી

૧૮ મહા શિવરાત્રિ

૩૦ શ્રી ગણેશ ચતુર્થી

૧૯ શ્રાવણ માસ

૩૪ નવરાત્રિ

૨૦ હોળી

૩૭ શ્રી દુર્ગાષ્ટમી યજ્ઞ

LE & CO

Contents

આશિર્વાચન	૨	Modern Scientific Concepts	56
મંદિર માહિતી	૫	Principals of Wellbeing	58
President's Message	6	Health Benefits of Turmeric	60
શબરી સત્સંગ મંડળ	૭	Statue of Unity	62
મંદિરના આંગણેથી	૮	કેદારનાથ યાત્રા	૬૪
Core Belief Oof Hinduism	10	બાળકોના કલ્યાણ માટે	૬૬
દિપાવલી	૧૨	ગૌ સેવા અને ગૌ પૂજાનો મહિમા	૬૮
ચોપડા પૂજન	૧૩	વ્રત વિધિ વિધાન	૭૦
નૂતન વર્ષ ૨૦૭૫ - અન્નકૂટ દર્શન	૧૪	શિવલિંગ પૂજનનું માહાત્મ્ય	૭૨
તુલસી વિવાહ	૧૬	બ્રાહ્મણત્વના સંસ્કારો	૭૪
મહા શિવરાત્રિ	૧૮	મનની શક્તિથી સુખ, શાંતિ ...	૭૬
શ્રાવણ માસ	૧૯	શ્રીમદ્ ભાગવત કથા માહાત્મ્ય	૭૭
હોળી	૨૦	કેવળ ભગવાનનું જ ચિંતન	૭૮
શ્રી રામ નવમી	૨૨	માબાપને ભૂલશો નહીં	૭૮
હિંદુ મંદિરનો ૨૨ મો પાટોત્સવ	૨૪	પ્રાચીન શિક્ષા આદર્શ	૭૯
શ્રી રાંદલ માતાજી ના ૧૦૮ લોટા	૨૬	લાલબહાદુર શાસ્ત્રી	૮૦
જન્માષ્ટમી	૨૮	દેશ માટે અર્પણ	૮૧
શ્રી ગણેશ ચતુર્થી	૩૦	સુવિચારો	૮૧
ધાર્મિક વ્રત સાધના અને તપ	૩૧	Krishna and Arjun Conversation	82
પિતૃ શ્રાદ્ધ ભાગવત કથા	૩૨	Seva	82
નવરાત્રિ	૩૪	Word Search & Join the dots	83
શ્રી દુર્ગાષ્ટમી યજ્ઞ	૩૭	Panchang	84
Regular Activities	૩૮	Yoga - Mind Blowing Facts	86
Main Events 2019	40	Living with Elderly Parents	88
સંતો અને મહેમાનો	૪૨	Youth	92
મંદિરમાં સ્કુલ અને બસ પ્રવાસ	૪૨	First lesson in Spirituality	93
Visitors & Guests	43	Privar Shakha	94
Hinduism by Dr Jethwa	44	Shree Hindu Mandir	95
Reconnecting to Hinduism	46	Advertisers	96
What does Bhakti means?	48	આરતી, પ્રાર્થના	૧૧૫
Mystical View of Sanatan	50	ઉત્સવ દર્શન	૧૨૧
Mahabharat - Reflection	52	Festivals 2019 - 2020	128
Belief about the Animals	54		

President's Message

Namaste!

It gives us a great pleasure to present this year's Diwali Ank and we hope it will provide you with range of information about us, our religion and the activities that we do to serve our community at large.

May this be a prosperous and joyous year for our community and our temple! May we make strides in community service. Our successes in 2019 have clearly been due to the hard work and dedication of all our volunteers, our managers, staff and our priests. I thank you all for your dedications. We as committee will continue to strive to empower our volunteers, and work towards more de-centralisation and transparency in all our committees.

We have a great group of intelligent and high-achieving volunteers who, correctly, take pride in what they do and want to do it well! Let us be quick to praise and slow to criticise. Volunteers are inherent leaders who have insightful ideas and an ability to make things work. Our rules and processes should honour the ideas from the bottom up—ideas that, with repeated use, will become policies. Building consensus among volunteers takes time, but a climate of volunteer ownership fosters efficiency and stability and makes our involvement worthwhile. Our management will endeavour to work with our volunteers, a group of people who initiate, lead, and execute projects every day. Thus, one goal for management in the New Year is to encourage the trend of volunteerism with policies that stimulate, rather than stifle, the enthusiasm of our volunteers.

Our priorities for 2020:

- ♦ To engage our youths, promote inclusion and provide for much needed community activities.
- ♦ Continue to implement cost savings and cleanliness measures throughout the Temple and Community Centre.
- ♦ To foster opportunities to love, learn and support each other and our communities.

Thank you all for the continuous support. My best wishes for a productive and prosperous New Year to all!.

Sincerely

Vajshi Sisodia,
President and The Mandir Committee

શબરી સત્સંગ મંડળ

શબરી એટલે શ્રદ્ધા, ગુરુના વચનમાં શ્રદ્ધા અને અટલ વિશ્વાસ એજ શબરી જ્ઞાન અને વૈરાગ્યની ભક્તિ કરવાથી ભગવાનની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી કૃષ્ણાય નમઃ

તુલસી વૃંદા માતાજી નું સબરી મહિલા મંડળ બહેનો તરફ થી મોસાળા માટે હાજર રહે છે. દર વખતે સબરી મંડળ ના બહેનો મોસાળું લાવે છે. સબરી મંડળ ના બહેનો દર સોમવાર અને ગુરુવાર ૨ થી ૪:૩૦ સુધી અને અગ્યારાશ ના પણ સત્સંગ કરે છે. આ સત્સંગ હાઈ ફિલ્ડ મા નાનું મંદિર હતું ત્યાર થી ચાલે છે જેને ૪૮ વર્ષ થઈ ગયા છે. જ્યાર થી આ બાર્નાબાસ નું મંદિર સારું થયું ત્યારથી અહી ચાલુ છે.

સત્સંગ માં બધા ધાર્મિક પુસ્તકો વાંચવામાં આવે છે. માળા, જપ પણ કરવામાં આવે છે. કોઈ ભાઈ બહેનો ને સત્સંગ કરાવવો હોય તો સબરી મંડળ સત્સંગ કરે છે. જેમાં યથા શક્તિ ડોનેસન પણ આપવામાં આવે છે. મંડળ નું જીવન સાદું સિદ્ધ અને નમ્ર છે. વિચાર, વાણી અને વર્તન શુદ્ધ રહે. રાગ, દ્વેષ, લોભ અને અભિમાન ઓછા થતા જાય એ અમારો ધર્મ અને સંદેશ છે.

સર્વ જગ સુખી થાવ, નિર્વિકાર જગ બને અને સર્વ કોઈ નું ભલું જુવો. દુખ નથાય કોઈ ને અને સર્વ પ્રાણી નું કલ્યાણ થવો. અને જો સાચી શ્રદ્ધા અને ભક્તિ હોય તો ગમે તેવા સંકટ માંથી બચી જવાય છે. આપણા આત્મા માં સંસ્કાર કેવીરીતે આવે. ભાવના કરણી અને સારી મીઠી સંગત દ્વારા જીવને અધિકાર કેટલો જે પોતાની શક્તિ થી કરીસકે એટલુંજ ભોગવવાનો તેણે અધિકાર છે.

મંદિર ના ઓફીસ ના ભાઈઓ, ટ્રસ્ટીઓ, ભૂદેવો સર્વ ને સબરી મંડળ બહેનો ના જય સીયારામ.

મંદિરના આંગણોથી

શ્રી હિંદુ મંદિર સાંસ્કૃતિક, રૂપાળા રળિયામણા, રઢિયાળા, મંગલકારી, સુમંગલ વાતાવરણના સુશોભિત આંગળે થી ભક્ત સમુદાય ને શ્રી હિંદુ મંદિર ના જય શ્રી કૃષ્ણ.

શ્રી દ્વારિકાધીશ ની કૃપા થી આપણું વી.સં. ૨૦૭૬ નું વર્ષ તમારા માં વિશ્વાસ, એકતા, સદ્ભાવ, પ્રીતિ, પ્રેમ, કરુણા, સંપ, સાહસ અને ભક્તિ વધારનારૂ નીવડે તે પ્રભુ ના ચરણો માં પ્રાર્થના અને સાથે નૂતન વર્ષ ના અભિનંદન. પરમાત્મા અને માં જગદંબા ની અમીધારા ની છાયામાં આ વર્ષ અતિ આનંદ સભર વિરામ પામ્યું, અને તેનો સંપૂર્ણ શ્રેય આપ સર્વે ભક્તો જાય છે.

ભારતીય ગરિમા, જ્ઞાતિ, પ્રાંત અને વેદો ની સંસ્કૃતિની સરિતાનું સતત સીંચન કરાવતું આંગણું એટલે શ્રી હિંદુ મંદિર નું આંગણું. જે ઇંગ્લેન્ડ માં હિમાલય ના શિખર સમું શોભી રહ્યું છે. જ્યાં અવનવા જુદા જુદા પ્રકૃતિ, સંસ્કૃતિ અને સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો થતાં રહે છે. જેનાથી આખું વર્ષ અને ત્રણે ઋતુ શિયાળો, ઉનાળો અને ચોમાસું ભરપુર રહે છે. એ આંગણના ના ધાર્મિક અહેવાલ એટલે મંદિર ના આંગણે થી.

શ્રી હિંદુ મંદિર માં નૂતન વર્ષ, અન્નકૂટ, તુલસી વિવાહ, શિવરાત્રી, હોળી, રામ નવમી, નવાહ પારાયણ, હનુમાન જયંતિ, જયા પાર્વતી, મોળાકત વ્રત, વટ સાવિત્રી, કરવા ચોથ, દિવાસો, નાગ પાંચમ, સીતલા સાતમ, નોળી નોમ, રક્ષા બંધન, જન્માષ્ટમી, ગણેશ મહોત્સવ, પિતૃ પક્ષ ભાગવત કથા, નવરાત્રી, દિવાળી વગેરે ઉત્સવો અને વ્રતો ધામધૂમ થી ન્યાય પૂર્વક સુંદર વ્યવસ્થા સાથે ઉજવવામાં આવે છે.

અન્નકૂટ વી.સં.૨૦૭૫

ગયા વર્ષ ના દીપાવલી અને અન્નકૂટ મહાદર્શન નો તહેવાર ભૂદેવો અને સ્વયંસેવક ના અથાગ પરિશ્રમ ના કારણે સુંદર બન્યો જેમાં શ્રી ગોવર્ધન નાથજી ની પૂજા અને અન્નકૂટ ના યજમાન મુખ્ય યજમાન શ્રી ત્રિવેણીબેન દેવે અને મહેશભાઈ દેવે પરિવાર રહ્યા હતા.

તુલસી વિવાહ

સતી વૃંદા અને જાલંધર ની કથા તો વિશ્વ પ્રિસદ્ધ છે. આ ઉત્સવ

ભગવાન શ્રી વિષ્ણુનારાયણ ની કૃપા દ્વારા ઉજવવાનું પ્રારંભ થયું. કાર્તિક સુદ એકાદશી ના દિવસે આ ઉત્સવ ભાવ થી ઉજવવામા આવે છે. આ વખતે તુલસી વિવાહ ના યજમાન જાન પક્ષે અને અને સામે માન પક્ષે દમણ સમાજના પરિવારે યજમાન બની અને લાભ લીધો હતો. આ શુભ પ્રસંગે સબરી મહિલા મંડળ દ્વારા ભવ્ય મામેરા પૂર્વ માં આવ્યા હતા.

મહાશિવરાત્રી

જીવ ને શિવ ની સાથે એકીકરણ નો દિવસ એટલે મહાશિવરાત્રી. શાસ્ત્ર પ્રમાણે દર માસ ની કૃષ્ણ પક્ષ ની ચૌદસ એટલે શિવરાત્રી, માઘ મહિના માં આવતી ચૌદસ ને મહાશિવરાત્રી કહેવામાં આવે છે. મોટી સંખ્યા મા ભક્તો એ ભગવાન ને સાથે મળી ને શિવજી ને રિઝાવ્યા હતા. જેમાં દૂધ થી અભિષેક અને સાથે રુદ્રાભિષેક મહાપુજા નું પણ આયોજન કરવા માં આવ્યું હતું. મંદિર મા આખો દિવસ ભાંગ નું વિતરણ અને ધૂન, ભજન ચાલુ રાખવામાં આવ્યા હતા જેથી મંદિર હર હર મહાદેવ ના નાદ થી ગુંજી ઉઠ્યું હતું.

હોળી

સ્પીનિહીલ પાર્ક લેસ્ટર ખાતે શ્રી હિંદુ મંદિર દ્વારા હોળી મહોત્સવ નું આયોજન થયું જેમાં હજારો ની સંખ્યામાં ભક્તો એ લાભ લીધો હતો. બધા ભક્તો એ આનંદ ના રંગ એની ભક્તિ ના સંગ નો સાથ મળ્યો હતો. આ પ્રસંગ ખરેખર મહેનત માંગીલે છે, જેમાં સ્વયંસેવક ભાઈ બહેનો નો હૃદય પૂર્વક આભાર

નવાન્હ પારાયણ શ્રી રામ નવમી

ભગવાન શ્રી રામ ની કૃપા થી આ વર્ષે આપણા મંદિર માં ભવ્ય રામનવમી ઉત્સવ ઉજવ્યો જેમાં પંજરી નો પ્રસાદ તેમજ ફેઉ, મેવા અને પકવાન ધરાવવામાં આવ્યા. પારણું ઝુલાવી ભક્તો ભાવ વિભોર બન્યા હતા. મુખ્ય મનોરથી નો લ્હાવો દેવે પરિવારે લીધો હતો. નવ દિવસ સુધી શ્રી રામ ચરિત માનશ નો પાઠ થયો અને પુર્ણાહુતી નિમિત્તે યજ્ઞ નું પણ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

પાટોત્સવ

પરમ ચેતનરૂપ પરબ્રમહ ના તેજ પુંજનો મૂર્તિ ઉત્સવ એટલે પાટોત્સવ. મંદિર માં પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિ રૂપ સ્થાપિત દેવ - દેવીતા ઓ નો મહાભિષેક, યજ્ઞ, પૂજા, નૂતન વસ્ત્રાભરણ ના સૌંદર્ય માં સુશોભિત ભગવાન નો ભાવ થી પાટોત્સવ ઉજવ્યો, ઉપરાંત દરેક ભક્તો દ્વારા નિજ મંદિર માં પ્રવેશ મેળવી અને ચરણ સ્પર્શ કરાવ્યા હતા.

ધાર્મિક વ્રત

શ્રી હિંદુ મંદિર ના દરેક ભૂદેવો ને સૌમ્ય પૂજા કરાવે છે. જેથી કરી ને પૂજા માટે મોળાકત, જ્યાં પાર્વતી, દિવસો, ફૂલકાજળી, ગે ચોથ, નાગ પાંચમ, શીતળા સાતમ, નોળી નોમ, દિવસો, કેવડાત્રીજ, કડવા ચોથ, અને 16 સોમવાર ની પૂજા માં વધારે આનંદ આવે છે. વારંવાર બહેનો દ્વારા થતી પૂજા સમયે આપણું મંદિર એક સતયુગ ની તપોભૂમિ ની અનુભૂતિ કરાવે છે. નિજ મંદિર માં બહેનો તેમના હાથે પૂજા કરી અને એક શાંતિપૂર્વક ના અપાર આનંદ ની અનુભૂતિ કરે છે.

જન્માષ્ટમી

નંદ ઘેર આનંદભર્યો જય કનૈયાલાલકી નો નાદ જ્યારે સંભળાય ત્યારે નેત્રું વર્ષ ના વયોવૃદ્ધ વડીલ પણ ઝૂમી ઉઠે છે. અને અનેરા આનંદ સાથે એક નવયૌવન નો અનુભવ કરાવે છે, કારણ કે મંદિર માં ચોતરફ નાગરવેલ ના પણ ની શોભા તોરણો, સાથિયા, ગીત, વાદ્ય, મટકી અને ભક્તો ની ભીડ વચ્ચે થતી મટકીફોડ ની ઉચ્છવણી આ...હા...હા...હા કેટલું મનોરમ્ય વાતાવરણ હશે. આવા સુંદર માંગલિક અને સુશોભિત વાતાવરણ માં જન્માષ્ટમી ઉત્સવ ઉજવાયો, મુખ્ય યજમાન પદે દવે પરિવાર દ્વારા કનૈયાનો અભિષેક થયો. અને મિત્રી પરિવાર દ્વારા લાલા ને શણગારવામાં આવ્યો સાથે સાથે મટકી ફોડવાનો લડાવો પણ લેવામાં આવ્યો. શ્રાવણ માસ માં સુંદર સદાશિવ ના મહાભિષેક નું પણ આયોજન થયું હતું.

શ્રી ગણેશ ઉત્સવ

શ્રી સિદ્ધિવિનાયક કૃપા દ્વારા શ્રી ગણેશ ઉત્સવ દરમ્યાન નવ દિવશ સુધી બાપા નો અભિષેક, કથા, વાર્તા અને પૂજન થયું. અંત માં લિવરપૂલ બસ યાત્રા નો આયોજન કરી અને શ્રી ગણેશ વિસર્જન માં ભક્તો પ્રવાસ કાજે જોડાયા હતા.

વિશેષતા

આ પૂર્ણ વર્ષ દરમ્યાન સંતો, મહંતો, અને મહાનુભાવો નું આગમન ખુબજ પ્રમાણ માં મળ્યું જેથી ભક્તો એ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ નો અનેરો લાભ લૂંટ્યો હતો. તેમજ સનાતન ધર્મ ના મર્મ ને જાણવા માટે સ્કૂલ ના બાળકો ની યાત્રા પૂર્ણ વર્ષ દરમ્યાન ચાલુ રહી. શ્રી હિંદુ મંદિર દ્વારા બસ ના પ્રવાસ અને અન્ય એકિવિટી ચાલુ રહી, જેમકે આપ સૌં ને ખબર છે કે શ્રી હિંદુ મંદિર માં ગુજરાતી, ઈંગ્લીશ, ગણિત વગેરે ના સ્કૂલ ના વર્ગો ચાલે છે જેમાં આ વર્ષ માં વધુ સંખ્યા માં નવા પ્રવેશ આવ્યા. એ ઉપરાંત યોગા, નૃત્ય, કરાટે, વ્યાયામ, સંગીત, રાસ વગેરે અનેક પ્રવૃત્તિઓ ચાલે છે. જેથી ભારતીય સમાજ ની સંસ્કૃતિ ને એક આગવી ઓળખ આપતું આપણું મંદિર એક પવિત્ર દિશા માં ભવિષ્ય ને ધ્યાન માં રાખીને આગળ વધી રહ્યું છે.

સંસ્કાર, રિવાજ અને ધૈર્ય ના પ્રતિ એવા આપણા આધારસ્થંભ વૃદ્ધ વડીલો માટે પણ ડે સેન્ટર નો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં દર ગુરુવારે સત્સંગ અને ભોજન ની વ્યવસ્થા હોય છે. સાથે સાથે વર્ષો થી ચાલતો સબરી મંડળ નો સત્સંગ જે દર સોમવાર, ગુરુવાર અને એકાદશી ના દિવસે હોય છે.

આભાર

પૂર્ણ વર્ષ દરમ્યાન જે જે ભક્ત ભાઈબહેનો એ શ્રી હિંદુ મંદિર માં જલારામ પ્રસાદી, રામધૂન, લગ્ન, સગાઈ, સાંજ, બર્થડે પાર્ટી, કથા, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો તેમજ અન્ય કાર્યક્રમ નું આયોજન કરી અને શ્રી હિંદુ મંદિર નું આંગણું સોભાવ્યું તે માટે દરેક યજમાનો નો ખુબ ખુબ આભાર.

જય શ્રી કૃષ્ણ.

આપ મંદિર ની દરેક પ્રવૃત્તિઓ અને આગામી કાર્યક્રમ, બુકિંગ વગેરે કોઈપણ માહિતી માટે શ્રી હિંદુ મંદિર ની વેબસાઈટ

www.ShreeHinduTemple.net

ફેસબુક પેજ:

www.facebook.com/ShreeHinduTemple

ને લાઈક કરો અને ઇમેલ માટે:

info@ShreeHinduTemple.net અને

ટેલીફોન દ્વારા: 0116 246 4590 પર ઓફીસનો સંપર્ક કરો.

Core Beliefs of *Hinduism*

***Shastras, Atma, Karma, Murti-Puja,
Guru-Shishya, Ahimsa***

Hinduism, also known as the Sanatan Dharm, or "Eternal Way," is our planet's original and oldest living religion, with over one billion adherents. Today it has three main denominations: Shivism, Shaktism and Vaishnavism, each with hundreds of lineages. They represent a broad range of beliefs, practices and spiritual goals, but virtually all concur on certain bedrock concepts.

All Hindus worship one Supreme Reality, though they call it by many names. There is no eternal hell, no damnation, in Hinduism, and no intrinsic evil-no satanic force that opposes the will of God. Hindus believe that the cosmos was created out of one God and one sound OHM. It is permeated by Him-a Supreme Being who both is form and pervades form, who creates, sustains and destroys the universe only to recreate it again in unending cycles. Soul is eternal and each soul is free to find his own way, whether by devotion, austerity, meditation, yoga or selfless service.

Hinduism's three pillars

These are temple worship, scripture and quest for self-realisation through guru-disciple tradition.

Hinduism strongly declares the validity of the three worlds of existence-physical, astral and spiritual. these are acheived through festivals, pilgrimage, chanting of holy hymns and home worship

One Supreme God

Hinduism has often been misunderstood and misinterpreted as a religion of many 'Gods'. But Hindus believe in one supreme Bhagwan (God). The Rig Veda (1.164.45) clearly states Ekam sat vipraha bahudha vadanti – 'To what One, sages give many names'. He is sat-chit-anand (eternal, consciousness and blissful). He is supreme, all-powerful, the all-doer and all-pervading.

The Vedas

The Vedas are the ancient sacred texts of the Hindus that were produced through research and meditation by many enlightened Rishis of India and revealed through God. All the Hindu thoughts and texts derive their source and authority from the Vedas.

Atma

The nearest translation of atma is 'self' or 'soul'. The ancient rishis of India turned their thoughts inward to discover their inner self. The atma is eternal, infinitely blissful, luminous and pure; beyond sorrow and decay.

Karma

Karma means action or deed. No one can remain without performing karmas for even a moment (Bhagavad Gita 3.5,8), any physical, mental and emotional action is called karma. Karma is the universal law of cause and effect.

Punarjanma

The death of one's body does not destroy one's atma, which is eternal. The atma takes on another body based on its karma (Bhagavad Gita 2.22) this is called punarjanma, rebirth or reincarnation.

Ahimsa

Devout Hindus believe in and practise the principle of ahimsa, or non-violence. Ahimsa does not mean nonviolence in deed alone, but also in thought and speech. With this belief, Hindus respect all life forms and thus practice ahimsa and compassion.

Guru-Shishya

The guru-shishya (master-disciple) relationship is unique to Hinduism. Thousands of years ago from the Upanishadic times, the guru tradition has served the role of imparting all knowledge including spiritual knowledge to disciples. The guru guides, inspires and also engages the disciples in the rigours of the spiritual path. Because of this Guru is revered and given a very high respect, however, they are not God.

Murti Puja

Sacred Image of the Supreme

Since it is not possible to focus upon God merely in thought or name, the rishis made pratiks (Symbols) and pratimas (images or murtis) of clay, stone or wood. With elaborate rituals God was invoked (pran-pratishtha) into the murtis. The rishis regarded the murtis as God himself and they became the focus of worship. The ancient art of murti-puja imbues divine peace and joy in devotees.

Avatarvad

Avatarvad is the belief that the one, supreme God takes a human form in order to liberate countless jivas from material bondage and the cycles of birth and death. Avatar literally means 'one who descends'. The approximate English word is 'incarnation'.

Four Purusharths

The four Purusharths or goals of human life are:

1. Dharm (righteousness, duty and moral order)
2. Artha (wealth and prosperity)
3. Kama (worldly desires)
4. Moksha (liberation)

શુભ દિપાવલી

દિવાળી એ દિવાનો તહેવાર છે. દિવાઓની શ્રૃંગલા એટલે કે પ્રકાશના પર્વ તરીકે દિવાળીની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

દિવાળીના તહેવારની મુખ્ય ત્રણ રાત્રિ એટલે કે, ધનતેરસે મહાલક્ષ્મીજીની રાત્રિ, કાળીચૌદશે મહાકાળીજીની રાત્રિ અને દિવાળીએ મહાસરસ્વતીજીની રાત્રિ.

ચોપડા પૂજન

દિવાળીની સાંજે શુભ મુહૂર્તમાં માંલક્ષ્મી, ગણેશજી અને સરસ્વતીજી તેમજ ધનના દેવતા કુબેર અને ભગવાન વિષ્ણુની પૂજા કરવામાં આવે છે.

આજના આધુનિક હાઇટેક યુગમાં હવે ચોપડાઓનું સ્થાન કોમ્પ્યુટર લેપટોપ અને ટેબલેટ લીધુ હોવાથી કેટલાક વેપારીઓએ લેપટોપ, કોમ્પ્યુટર અને ટેબલેટનું પૂજન પણ કરેછે! જો કે, ચોપડાપૂજનની પરંપરા મુજબની તેમની ધાર્મિક આસ્થા કે શ્રદ્ધામાં સહેજપણ ઓછપ આવતી નથી.

શ્રી હિંદુ મંદિરમાં મોડી રાત સુધી એકત્ર થઈ સામૂહિક શારદા પૂજન અને ચોપડા પૂજનની વિધિ સંપન્ન કરી હતી.

નૂતન વર્ષ ૨૦૨૫ - અન્નકૂટ દર્શન

નુતન વર્ષ ના પ્રારંભ માજ ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ એ અભિમાન અને ગર્વ ને હણ્યો છે. શ્રી મદ ભાગવતજી મા બતાવ્યા પ્રમાણે દેવરાજ ઇન્દ્ર ને અભિમાન છે કે હુજ સમાજ નું ભરણ પોષણ કરું છું. માત્ર મારીજ પૂજા ઉત્તમ છે. સ્વર્ગ ની સીમા પર પોન્ચ્યા પછી પણ અભિમાન જતું નથી. માટે શ્રી કૃષ્ણ દ્વારા વનસ્પતિનું જતન અને શ્રી ગોવર્ધન નાથજી નો મહિમા વધારી અને ગોકૂળ વાસીઓ ને ગોવર્ધન પૂજા માટે પ્રેરણા કરી છે. શ્રી ગોવર્ધન પૂજા કરવાથી ઇન્દ્ર ક્રોધિત થઇ અને મુશળ ધાર વર્ષા કરે છે જેથી ભગવાને ગોવર્ધન ને સત દિવસ સુધી પોતાની ટ્યલી આંગળી પર ધારણ કર્યો છે. જેના પરિણામ સ્વરૂપે ગોકુલવાસી ઓ ભગવાન ને રોજ સત દિવસ સુધી આઠ આઠ જુદી જુદી વાનગી ઓ ધારે છે. જે ટેટલ છપ્પન વાનગી અમોના સમૂહ ને છપ્પન ભોગ રૂપી અન્નકૂટ કહેવામાં આવે છે.

બીજા અર્થ મા શિયાળા ની ઋતુ એ ખેડૂતો માટે ખેતર નો પાક લણવાની ઋતુ પણ ઓળખાય છે. અને જે અન્ન ખેતર માંથી મળે છે એ બધુજ બધા ભેગા મળી અને એક અન્ન ના સમૂહ ના રૂપ મા પર્વત જેવા ઢગલા પ્રભુ ને સમર્પિત કરે છે. અને આભાર વ્યક્ત કરે

છે જે દ્વારિકા ના નાથ ની દયા થી મળ્યું છે. ભગવાન એજ અન્ન મા પોતાની દ્રષ્ટિ કરી અને એમાં રહેલા દોષ ને દૂર કરીદેય છે. જે અનાજ આખું વર્ષ સમાજ જમે છે અને સદબુદ્ધી અને સુસ્વાસ્થ્ય પામે છે.

અન્ન ભેગા એના મન ભેગા એ ભાવ સાથે પરિવાર જનો એકસાથે એ ભોજન પ્રણાદી ના રૂપે આરોગે છે. માટે સુંદર મજાના નુતન વર્ષ મા નુતન સ્વચ્છ વસ્ત્ર ધારણ કરી અને એક મેક ની ભાવના મા અદ્વૈત બની અને મીઠઈ વગેરે ની આપલે કરી આ વર્ષ ના પ્રથમ દિવસ ને હસીખુસી થી આવકારવામાં આવે છે.

શ્રી હિંદુ મંદિર મા પણ મહા અન્નકૂટ ના દર્શન કરવા અનેરો લાભ મળે છે. આ વર્ષે આ પર્વ મા મહેશભાઈ દવે અને ત્રિવેણીબેન મહેશભાઈ દવે અને પરિવારે લાભ લીધો હતો.

શ્રી ગોવર્ધન નાથજી મહા પૂજા (અન્નકૂટ મહોત્સવ)

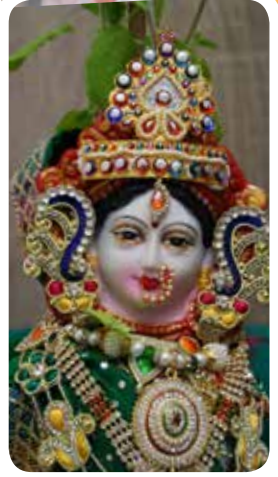

તુલસી વિવાહ

કારતક મહિના માં એકાદશી ના દિવસને તુલસી વિવાહ ના રૂપ માં ઉજવવાની એક પ્રથા છે. આ માન્યતા મુજબ, તુલસીજીએ આ દિવસે ભગવાન વિષ્ણુ સાથે લગ્ન કર્યા હતા કારણ કે આ દિવસે ભગવાન વિષ્ણુ ૪ મહિના પછી ગાઢ નિંદ્રા માંથી જાગે છે. તુલસી ભગવાન વિષ્ણુની ખૂબ જ પ્રિય છે. તુલસીનું એક નામ વૃંદા પણ છે. તો ચાલો આજે આપણે જાણીયે વૃંદા માંથી તુલસી બનવાનો સંપૂર્ણ ઇતિહાસ.

પૌરાણિક માન્યતા અનુસાર, રાક્ષસના કુલમાં એક કન્યા નો જન્મ થાય છે એનું નામ વૃંદા રાખવામાં આવે છે. વૃંદા બાળપણ થી જ ભગવાન વિષ્ણુની પરમ ભક્ત હતી અને હંમેશા તેમની ભક્તિમાં લીન રહેતી હતી. જ્યારે વૃંદા લગ્ન માટે લાયક બની ત્યારે તેમના માતા-પિતા એ તેમના વિવાહ સમુદ્ર મંથન માંથી ઉત્પન્ન થયેલા જલંધર નામના રાક્ષસ સાથે કરી દીધા. વૃંદા ભગવાન વિષ્ણુની પરમ ભક્ત સાથે એક ધાર્મિક સ્ત્રી પણ હતી, જેના કારણે તેના પતિ જલંધર વધુ શક્તિશાળી બન્યા હતા.

જલંધર જ્યારે પણ યુદ્ધ પર જતો ત્યારે વૃંદા પૂજા અર્ચના કરતી, વૃંદા ની ભક્તિને કારણે કોઈ પણ જલંધરને મારી શકતું ન હતું. જાલંધરે દેવતાઓ પર યુદ્ધ કર્યું, બધા જ દેવતાઓ જાલંધર ને મારવામાં અસમર્થ સાબિત થઈ રહ્યા હતા. જાલંધરે બધા દેવતાઓને હરાવી નાખ્યા હતા, પછી બધા દેવતાઓ દુઃખી થઈને ભગવાન વિષ્ણુ જોડે જાય છે અને જાલંધર નામના રાક્ષસ નો આતંક સમાપ્ત કરવા માટે પ્રાર્થના કરવા લાગે છે. પછી ભગવાન વિષ્ણુએ પોતાની માયાથી જલંધરનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું અને વૃંદાના પતિવ્રત ધર્મ ને નષ્ટ કર્યું. આનાથી જલંધરની શક્તિ નબળી પડી અને તે યુદ્ધમાં માર્યો ગયો. જ્યારે ભગવાન વિષ્ણુની યુક્તિ વિશે વૃંદાને ખબર પડી, ત્યારે તેમણે ભગવાન વિષ્ણુને એક પથ્થર બનવા માટે શ્રાપ આપ્યો.

ભગવાન વિષ્ણુને પથ્થર ના બનેલા જોઈ બધા દેવી-દેવતાઓ માં હાહાકાર મચી ગયો, પછી માતા લક્ષ્મી એ વૃંદા ને પ્રાર્થના કરી ત્યારે વૃંદા એ જગત ના કલ્યાણ માટે પોતાનો આપેલો શ્રાપ પાછો લઈ લીધો અને પછી પોતે જાલંધરની સાથે સતી થઈ ગઈ પછી એમના શરીર ની રાખ માંથી એક નાનું વૃક્ષ પ્રગટ થયું જેને ભગવાન વિષ્ણુ એ તુલસી નામ આપ્યું અને ભગવાન વિષ્ણુ એ કહ્યું કે આજથી હું તુલસી વગર પ્રસાદ ગ્રહણ નઈ કરું અને આ પથ્થર ને શાલિગ્રામ ના નામે થી તુલસી જી ની સાથે જ પૂજવામાં આવશે. કાર્તિક મહિનામાં તુલસીજી ના શાલિગ્રામ સાથે વિવાહ કરવામાં આવે છે.

તુલસી અને શાલીગ્રામ ભગવાનના લગ્નની અવિસ્મરણીય યાદી. મંદિર માં આ અલભ્ય લ્હાવો દમણ સમાજના પરિવારે લીધો હતો.

મહા શિવરાત્રિ

આત્મા અને પરમાત્માનો સંગમ મહાશિવરાત્રી

મહા વદ ચૌદશ - મહાશિવરાત્રી એટલે મહા માસમાં આવતી વદ તેરસ ચૌદસના દિવસે મહાશિવરાત્રીનો તહેવાર આવે છે.

આ તહેવાર રાત્રિએ જ ઉજવાય છે. તેમાં ભગવાન શિવ પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ જોવા મળે છે. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રો અનુસાર શિવની મૂર્તિ અને શિવલિંગ બંનેની પૂજા થઈ શકે છે, સામાન્યપણે શિવની પૂજા લિંગ સ્વરૂપે કરવામાં આવે છે. કારણ કે બંને શિવના જ પ્રતિક છે.

ભગવાન શિવ અજન્મા છે. શાંતિ પ્રિય અને કલ્યાણ કારી દેવ છે. શાંતિ પ્રિય છે. મહાદેવ છે. જલ્દી પ્રશન્ન થનારા દેવ છે. તમોગુણી લક્ષણ નુ પ્રદર્શન કરીને પણ સત્ત્વ ગુણ આપે છે. ખુબ દયાળુ છે જેથી દાનવો ને પણ શ્રેષ્ઠ વર આપે છે. શિવ ની રાત્રી સાધના નો સમય કહેવાય છે. રાત્રી એ શાંત અને શીતલ હોય છે. ભગવાન શિવ સ્મશાન ના દેવ છે. સ્મશાન મા પણ શાંતિ છે. હિમાલય પણ શીતળતા અને શાંતિ ની સાંત્વના આપે છે. એનો અર્થ એવો છે કે ભગવાન શિવ ની શિવરાત્રી ના દિવસે સાધના કરવાથી શાંતિ અને કલ્યાણ ની પ્રાપ્તિ થાય છે. શિવલિંગ એ નિરાકાર શિવ નું પ્રતિક છે. એ નિરંજન નિરાકાર નું એક રૂપ છે. શિવ પુરાણ મા શિવ ના કામ્ય કર્મ નું પણ ખુબ વર્ણન છે.

શિવ ની જુદી જુદી સાધના અને સાધના થી થતી પ્રાપ્તિ (ભનોરથ પૂર્ણ કરનાર) પૂજા ની જુદી જુદી વિધિ બતાવવામાં આવી છે. જે શિવ ભક્તો માટે ખુબજ ઉત્તમ છે. શિવ નું નિરાકાર રૂપી લિંગ શિવરાત્રી ના દિવસે પ્રગટ થયું છે. માટે અખંડ બ્રહ્માંડ વ્યાપી શિવલિંગ ઉપર ભાંગ અને બિલ્વપત્ર પત્ર નો મહિમા શ્રેષ્ઠ છે. શિવ મુક્તિ ના દેવ છે. મહાભારત, રામાયણ, ભાગવતજી વગેરે પુરાણો અને ગ્રંથો મા શિવ મુખ્ય આધાર રૂપ બતાવ્યા છે. જે બધાજ પુરાણો નો પાયો કહેવાય છે. છતાં પણ શિવ ની કથાઓ પડતા પાચલ છે કેમકે એ લીલા રૂપ નથી પણ સાધના અને સમાધિ રૂપ છે, અને જ્ઞાન રૂપ છે. આજના યુગ મા ભક્તો ને જ્ઞાન ગમતું નથી અને જો ગમે તો સમય અને અમુક ખોરાક ના આધારે પચતું પણ નથી. જેથી આજની કથાઓ લીલા, આનંદ અને નાટ્યાત્મક વધારે થાય છે. આશા રાખું છું કે દરેક ભક્તો જ્ઞાન અને ભક્તિ સભર ગ્રંથો નું વાંચન કરી અને હિંદુ ધર્મ નું તત્ત્વ જાળવી રાખશે.

શ્રી હિંદુ મંદિર મા સવાર થી ભાવ પૂર્ણ હર હર મહાદેવ ના નાદ સાથે શિવરાત્રી ઉજવવામાં આવી અને સુંદર શિવ રુદ્રાભીષેક નું આયોજન થયું.

સત્યમ શિવમ સુંદરમ

ૐ નમઃ શિવાય

શ્રાવણ માસ

ભગવાન શિવ જેમના નામનો અર્થ જ છે કલ્યાણસ્વરૂપ અને કલ્યાણપ્રદાતા. આ કલ્યાણ રૂપની આરાધનાથી બધા ઈચ્છાઓ પુર્ણ થાય છે. શાસ્ત્રોમાં પણ આ વાત ઉલ્લેખનીય છે કે દેવ, દનૂજ, ઋષિ, મહર્ષિ, યોગીન્દ્ર, મુનીન્દ્ર, સિદ્ધ, ગન્ધર્વ જ નથી પણ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ પણ ભગવાન શિવની આરાધના કરે છે અને તેમને પોતાની મનગમતી ઈચ્છાઓની પૂર્તિ કરાવે છે. ભગવાન શિવની પૂજા કરવાથી કઠિન કાર્ય પણ સહેલાઈથી બની જાય છે.

ભગવાન શિવના ભારતમાં બાર જ્યોતિર્લીંગ છે. શિવપુરાણમાં આ બધા જ જ્યોતિર્લીંગનો ઉલ્લેખ છે. આ બાર જ્યોતિર્લીંગના દર્શન કરવાથી બધા જ તીર્થોનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.

પદ્મ પુરાણના પાતાળ ખંડના આઠમા અધ્યાયમાં જ્યોતિર્લીંગો વિશે કહેવામાં આવ્યું છે કે જે મનુષ્ય આ દ્વાદશ જ્યોતિર્લિંગના દર્શન કરે છે તેની બધીજ મનોકામનાઓ પૂર્ણ થઈ જાય છે. સ્વર્ગ અને વૈભવ જેમની કૃપાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

શિવના ત્રિશુળની એક ટોચ પર આખા કાશી વિશ્વનાથની નગરીનો ભાર છે. પુરાણોમાં એવું વર્ણન છે કે ગમે તેવો પ્રલય આવે છતાં પણ કાશીને કોઈ પણ પ્રકારનું નુકશાન નથી થતું.

શિવને લગતાં ઘણા બધા ઉત્સવો ઉજવવામાં આવે છે. જેમાં શ્રાવણ માસ નું વિશેષ મહત્વ રાખે છે. આખા શ્રાવણ માસ દરમિયાન ચાર સોમવાર, એક પ્રદોષ તેમજ એક શિવરાત્રી આ બધા યોગ એકસાથે શ્રાવણ મહિનામાં ભેગા થાય છે તેથી તે વધારે ફળ આપનાર છે. આ મહિનાના દરેક સોમવારે શિવમૂર્તિ ચડાવવામાં આવે છે. જે આ પ્રકારે છે-

પહેલા સોમવારે કાચા ચોખા એક મુઠ્ઠી, બીજા સોમવારે સફેદ તલ એક મુઠ્ઠી, ત્રીજા સોમવારે આખા મગ, ચોથા સોમવારે જવ એક મુઠ્ઠી.

મહિલાઓ શ્રાવણ માસમાં વિશેષ પૂજા અર્ચના તેમજ વ્રત પોતાના પતિની લાંબી ઉંમર માટે કરે છે. અને તેમાંય વળી બધા જ વ્રતોમાંથી સોળ સોમવારનું વ્રત ખુબ જ શ્રેષ્ઠ છે. આ વ્રતને વૈશાખ, શ્રાવણ, કારતક, અને માગશર મહિનાના કોઈ પણ સોમવારથી ચાલુ કરી શકાય છે. આ વ્રતની સમાપ્તી સત્તરમા સોમવારે સોળ દંપત્તીને ભોજન તેમજ કોઈ બીજું દાન આપીને થાય છે.

શિવની પૂજામાં બીલીપત્રનું ખુબ જ મહત્વ છે. શિવ દ્વારા વિષપાન કરવાથી શિવના મસ્તક પર પાણીની ધારથી જળાભિષેક ભક્તો દ્વારા કરવામાં આવે છે. શિવે ગંગાને પોતાના મસ્તક પર ધારણ કર્યા છે.

હોળી

ફાગણ મહિનાની પૂનમ, હોળી પ્રગટાવવાનો દિવસ, દેશના ઘણા ભાગમાં આ દિવસે સાંજે મોહલ્લા કે ગામને ચોતરે લાકડા ભેગા કરી અગ્નિ પેટાવવામાં આવે છે. આ હોળીના તહેવાર માટે કેટલીય લોકવાયકા છે, પુરાણોમાં પણ ઉલ્લેખ છે. સૌથી પ્રચલિત કથા છે વિષ્ણુ ભક્ત પ્રહલાદ કે જેના પિતા રાક્ષસ કુળના બળવાન રાજા હતા. તે અત્યંત નાસ્તિક હતો, તેણે રાજ્યમાં કોઈએ ઈશ્વરનું નામ-જપ નહિ કરવાનું ફમાન કર્યું હતું. કહેવાય છે ને, જેને કોઈ ન પહોંચે, તેને તેનું પેટ પહોંચે. આખા રાજ્યમાં ઈશ્વર ભક્તિ બંધ કરાવનાર હિરણ્યકશિપુના ઘરમાં જ પ્રહલાદનો જન્મ થયો. તે સતત વિષ્ણુ નામનો જપ કરતો, પ્રેમથી સમજાવ્યા બાદ પણ તેણે જાપ છોડ્યા નહિ એટલે તેનો જ અંત લાવવા પહાડ પરથી રૈક્યો, ઝેર પીવડાવ્યું પણ દર વખતે પ્રહલાદ ઉગરી જાય.

છેવટે હિરણ્યકશિપુએ તેની બહેન હોલિકા જેને વરદાન હતું કે અગ્નિ બાળી શકે નહિ, તેને પ્રહલાદને ખોળામાં લઈ અગ્નિમાં પ્રવેશવાનું કહ્યું. હોલિકાએ પહેરેલ વરદાની ઓઢણી ઉડીને પ્રહલાદને વીંટળાઈ ગઈ અને હોલિકા બળી ગઈ.

સવાલ એ છે કે જો હોલિકાએ પોતાના ભાઈના ખોટા કૃત્યને સમર્થન આપતાં, પ્રહલાદને મારવાની કોશિશ કરી તો તેની પૂજા શા માટે થાય? તેને તો સજા થવી જોઈએ, જેમ દશેરા એ રાવણ બાળવાની પ્રથા છે તેમ હોલિકાના અપકૃત્ય માટે પણ સજા જ હોવી જોઈએ. પરંતુ વાસ્તવિકતા તો એ છે કે હોળીની પૂજા થાય છે, તેને અર્ધ ચંદ્ર છે, તેની પ્રદક્ષિણા ફાવમાં આવે છે. આ સંદર્ભમાં એટલું સમજી શકાય કે હોલિકાએ પોતે જ પ્રહલાદને બચાવવા પોતાનું બલિદાન આપ્યું હતું. તે બળી ગઈ અને પ્રહલાદ જીવી ગયો. તેથી જ તેની પૂજા થાય.

ફાગણની પૂનમે સામૂહિક રીતે હોળી એટલે અગ્નિ પેટાવાનો, બીજું એક કારણ એ છે કે ભારત કૃષિ પ્રધાન દેશ છે, ખેતમાં વર્ષાઋતુ દરમ્યાન રોપેલા

બીજ, ધાન-અનાજ રૂપે ઉગી નીકળે છે, તેટલે તેની લણણી કરી, સૌપ્રથમ અગ્નિને આહુતિ આપી – અર્પણ કરી ઉપયોગમાં લેવાનો રિવાજ આવ્યો. અગ્નિ એટલે સૂર્યની પ્રતિકૃતિ, સૂર્ય એટલે ઉર્જા, ઉર્જા એટલે વૃદ્ધિ, ધન-ધાન્યની વૃદ્ધિ માટે સૂર્ય જ જરૂરી છે. સૂર્યની કૃપાનો આભાર વ્યક્ત કરવા, અગ્નિને આહુતિ અપાય છે. સંસ્કૃતમાં શેકેલા અનાજને ‘હોળક’ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. એ સંદર્ભે ફાગણ માસમાં ખેડૂતના ઘરે આવતા અનાજની ખુશી વ્યક્ત કરવા એ ધાન્ય (ચણા-જુવાર)ને હોળક રૂપે શેકીને અગ્નિમાં આહુતિ રૂપે અર્પવામાં આવે છે,

આ સિવાય હોળીના સમય માટે ખુબ મહત્વનો હેતુ, આવનારા ગરમીના દિવસો માટે શરીરને તૈયાર કરવાનો છે. વડીલો હંમેશા હોળીને તાપો એવી સલાહ આપે, મતલબ તમે નજીક ઉભા રહી જવાળાની ગરમી ગ્રહણ કરો.

હોળીને બીજે દિવસે રંગોનો તહેવાર ધુળેટી પણ પ્રકૃતિ જોડે માનવીને સાંકળવા જ ઉજવાય છે. વર્ષનો આ સમય વસંત ઋતુના વધામણાનો સમય હોય છે. ખેતરો પાકથી લહેરાતાં હોય છે. યુવાન હૈયાં વસંતની સાથોસાથ ખીલી ઉઠે છે. કુદરતમાં પુષ્પોનો પમરાટ અને એક જાતની માદકતા છવાઈ જાય છે, રંગબેરંગી પુષ્પો ખીલ્યા હોય, પ્રકૃતિ સોળે કળાએ ખીલી હોય ત્યારે તેનો આનંદ માણવા ધુળેટી પર્વ ઉજવાય છે.

આ પર્વ આપણી સાંસ્કૃતિક-સામાજિક પરંપરાનું પાવન પર્વ છે. રંગોથી સભર વસંતઋતુનું સંદેશવાહક છે. હોળી-ધુળેટી પર્વની અસલ ભાવના અને આનંદ વીસરાતા જાય છે. ભૌતિક અને ધર્માલિયા જીવનમાં કેવળ યાંત્રિક રીતે ઊજવાય છે. આ પર્વ કેવળ હોળીદહન કે રંગ છાંટવાની સ્થૂળ-બાહ્ય પ્રક્રિયાનો, બાહ્ય આનંદ માટેનો ઉત્સવ નથી, દુર્વિકારો-દુરાચારોનું દહન કરી, માનવપ્રેમ અને માનવમૂલ્યોના રંગે રંગાઈ જવાનું જીવનઉત્કર્ષ પર્વ છે.

સ્પીનિહીલ પાર્ક લેસ્ટર ખાતે શ્રી હિંદુ મંદિર દ્વારા હોળી મહોત્સવ નું આયોજન થયું જેમાં હજારો ની સંખ્યામાં ભક્તો એ લાલ લીધો હતો. બધા ભક્તો એ આનંદ ના રંગ એની ભક્તિ ના સંગ નો સાથ મળ્યો હતો. આ પ્રશંગ ખરેખર મહેનત માંગીલે છે, જેમાં સ્વયંસેવક ભાઈ બહેનો નો દ્વય પૂર્વક આભાર.

શ્રી રામ નવમી

ભગવાન શ્રી રામચંદ્રજી મર્યાદા પુરુષોત્તમ ગણાય છે, જ્યારે શ્રી કૃષ્ણચંદ્રજી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ગણાય છે. શ્રીરામનો જન્મ ચૈત્ર સુદ નવમીના રોજ થયો હતો તેથી રામનવમીનું માહાત્મ્ય અનેરું, અનોખું અને અદ્વિતીય છે. રામ નવમી એટલે ભગવાન શ્રીરામના પ્રાદુર્ભાવનો પવિત્ર દિવસ.

આ રામ નવમી વ્રતના પ્રારંભે ભાવિક ભક્તો, ઉપાધકો, આરાધકો અને રામાયણના પ્રખર અભ્યાસીઓ શ્રીરામ નામ જપ, રામ નામની માળા, રામ નામનું લેખન, રામનું ભજન-કીર્તન, રામચરિત માનસ – રામાયણનું વાચન, રામ પંચાયતન (રામ, લક્ષ્મણ, સીતા, ભરતજી, શત્રુઘ્ન અને હનુમાનજી) નું અર્ચન-પૂજન, ધૂપ-દીપ અને નૈવેદ્ય સમર્પણ વ્રત ચૈત્ર સુદ નોમના ભક્તિભાવથી કરે છે.

રામનામ અદ્ભુત સંજ્ઞવની છે, અમોઘ શસ્ત્ર છે, મહાન શક્તિ છે. માત્ર એકજ વખત રામ બોલાઈ જવાય તો પણ અધમનો ઉદ્ધાર થઈ જાય છે. રામને બદલે રામ.... રામ.... બોલનારો વાલિયો લૂંટારો મહાન કવિ અને રામાયણનો રચયિતા મહર્ષિ વાલ્મીકિ બની ગયો ! સત્પરિઓએ આ રત્નાકર (વાલિયો લૂંટારો) ને રામનામનો મહિમા સમજાવ્યો અને ઉપદેશ આપ્યો કે તું રામનામનો જપ કર. તેના દૃઢ્યમાં રામનામની લગની લાગી ગઈ. તેના રોમ રોમમાંથી રામ....રામ....નો જપ થઈ રહ્યો હતો. તેના શરીર પર માટીના રાફડા બંધાયા. સંસ્કૃતમાં રાફડાને વાલ્મીક કહે છે, તેથી તેમનું નામ વાલ્મીકિ પડ્યું.

રાવણે ત્રિલોકમાં ત્રાસ ફેલાવ્યો હતો, તે દેવોને પણ અનેક પ્રકારે દુઃખ આપતો હતો તેથી ભગવાન વિષ્ણુએ રામાવતાર લઈ આ દુષ્ટ રાવણનો સંહાર કર્યો હતો.

રામનવમી આપણો ધાર્મિક તહેવાર છે. લોકો તે દિવસે ઉપવાસ કરે છે. ઉપવાસનો અર્થ એવો છે કે, ઉપ એટલે પાસે અને વાસ એટલે વસવું અથવા રહેવું. ઉપવાસ એક પ્રકારનું વ્રત છે. પ્રભુ પ્રાપ્તિ માટેની આ પણ એક સાધના છે. આ સાધનામાં જો તન્મયતા અને એકાગ્રતા હોય તો આત્મબળ અવશ્ય મળે છે, માટે વ્રત દરમિયાન સાધનામાં વિદ્ન આવે કે ઉત્સાહ ઓસરી જાય ત્યારે શ્રીરામની કૃપા માટે પ્રાર્થના કરો.

આ પરમ પવિત્ર દિવસે જે ચોવીસ કલાક પરમાત્મા સમી અ રહે તેનો જ ઉપવાસ સાચો, તેનું જ રામ નવમીનું વ્રત સાચું. તુલસીદાસજી શ્રીરામને લોકવિશ્રામા કહે છે. કારણ રામ એ સંસારનો વિશ્રામ છે. જીવમાત્ર આરામને

શોધે છે, પણ રામ વગર આરામ નથી. શ્રીરામ ધર્મનું સાક્ષાત સ્વરૂપ છે. સર્વ આપત્તિના હર્તા અને સર્વ સંપત્તિના દાતા છે. માટે રામનવમીની વ્રતકથા વાંચવાથી કે સાંભળવાથી બ્રાહ્મણ શબ્દબ્રહ્મના પારને પામે છે, ક્ષત્રીયને રાજનીતિ પ્રાપ્ત થાય છે, અને વૈશ્યને વ્યાપાર કુશળતા તથા શુદ્રને શ્રેષ્ઠતા પ્રાપ્ત થાય છે.

આ વ્રત આયુષ્યમાં અભિવૃદ્ધિ કરનારું છે. આ વ્રત કરનાર પુત્ર, પૌત્ર અને સંબંધીવર્ગ સહિત સુખ ભોગવવા માટે સ્વર્ગના અધિકારી બને છે. રામાયણના બાલકાંડમાં શ્રીરામના જન્મનું વર્ણન આવે છે. જેનું મન બાળક જેવું છે, એની ભક્તિ ભગવાનને સૌથી વધારે પ્રિય છે. બાળક નિર્દોષ અને રાગદ્વેષ રહિત છે.

રામનામના મંત્રનો મહિમા અવર્ણનીય છે. મંત્રનો જપ કરતાં પ્રભુનાં દર્શન કર્યા હતા ને પ્રભુની વાણી તેમના અંતરમાં પ્રગટ થઈ હતી. મંત્ર ગમે તે દેવનો હોય પણ સર્વ દેવોને કરેલાં પ્રણામ પ્રભુને જ પહોંચે છે. પરંતુ જપ કરતી વખતે મન પ્રભુમાં જ તન્મય હોવું જોઈએ. ઉચ્ચારણ પણ શુદ્ધ હોવું જોઈએ.

અનન્ય ભાવનું વ્રત એ મનુષ્યનો પુરુષાર્થ છે. રામનામ અને રામકથા સૌને ફળ દેનારી છે, તે સુંદર સરોવર સમી છે, જેમાં રામજન્મનું અને રામલીલાનું નિર્મળ નીતર્યું નીર છે, તેમાં નિષ્ઠા અને ભક્તિની શીતળ છાયા છે. અનન્ય ભક્તિ સિવાય માનવીનો અહંકાર ઓગળતો નથી, એ માટે રામનામ અનિવાર્ય છે.

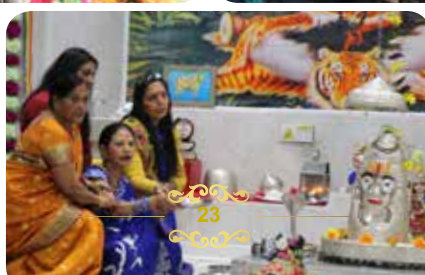
ભારતીય ઉપખંડના મહત્વના એવા હિંદુ ધર્મના શાસ્ત્રોમાં વર્ણવ્યા અનુસાર જ્યારે સમાજમાં સત્ય ઉપર અસત્ય, પ્રમાણિકતા ઉપર અપ્રમાણિકતા, સદાચાર ઉપર દુરાચાર અને ઋષિ સંસ્કૃતિ ઉપર દૈત્ય શક્તિઓ હાવી થવા લાગી ત્યારે શ્રી રામે તેમનો નાશ કરવા માટે જન્મ લીધો. તે સમય હતો બપોરના બાર વાગ્યાનો અને તીથિ હતી ચૈત્ર સુદ નવમી. શ્રી રામના આ જન્મ દિવસને ઉત્તર થી દક્ષિણ અને પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધી બધા રામનવમી તરીકે આજે પણ ધામધુમથી ઉજવે છે.

આ રામનવમી માત્ર શ્રી રામના જીવનની જ નહી પણ એક એવા પુત્રની પણ આપણને યાદ અપાવે છે, જેમાં એક વ્યક્તિએ પિતા, માતા, ગુરુ, પત્નિ, નાના ભાઈ ભાડું પ્રત્યેની ફરજો ઉપરાંત કુટુંબ તેમજ સમાજ પ્રત્યેની ફરજો નિષ્ઠાપૂર્વક બજાવવા સાથે એક મર્યાદા પુરુષોત્તમ તરીકેનું, એક પૂર્ણ પુરુષનું, જીવન વ્યક્તિ કર્યું.

શ્રી હિંદુ મંદિર માં રામલલ્લા નો જન્મ, પૂજા અને પંજરી ની પ્રસાદી ને ખુબજ ધ્યાન પૂર્વક ભક્તોસુધી પહોંચાડવામાં આવે છે. આ જન્મ ઉત્સવ વારસો થી ચૈત્રમાસ, શુક્લપક્ષ, નોમ અને અભિજીત નક્ષત્ર માં બપોરે બાર વાગ્યે ઉજવવામાં આવે છે.

હિંદુ મંદિરનો ૨૨ મો પાટોત્સવ

પરમ ચેતનરૂપ પરબ્રહ્મ ના તેજ પુંજનો મૂર્તિ ઉત્સવ

પરમ પવિત્ર મંદિર ની પ્રારંભીક પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા ને યાદ કરાવતો ઉત્સવ એજ પાટોત્સવ કહેવાય. જેમા મંદિર ના દેવતાઓ ની મૂર્તિ ની સુદ્ધી કરણ, તેજ વૃદ્ધી અને વાર્ષિક દોષ નું નિવારણ ના હેતુ થી મનાવવામાં આવે છે.

જેમાં સવાર થી વૈદિક વિધિ, મહા અભીસેક અને દરેક પ્રતિષ્ઠિત દેવતા ઓ નો હોમ યજમાનો દ્વારા કરવામાં આવે છે. અને સર્વ જન સમુદાય કલ્યાણ હેતુ પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે.

આ વર્ષે શ્રી હિંદુ મંદિર નો ૨૨ મો પાટોત્સવ ધામધૂમ થી ઉજવવામાં આવ્યો હતો. જેમાં દરેક ભગવાન ના સ્વરૂપોના જુદા જુદા યજમાને ભાવ થી ભાગ લીધો હતો.

દરેક ભક્તો દ્વારા નિજ મંદિર માં પ્રવેશ મેળવી અને ચરણ સ્પર્શ કરાવ્યા હતા.

પાટોત્સવ મા પૂજન અભિષેક સાથે ધજા નું મહત્વ પણ એટલું જ હોય છે. આ વર્ષે ધજા ખુબ જ આનંદ ઉત્સાહ થી મંદિર ના શિખર પર લહેરાવવામાં આવી.

રાંદલ માતાજી ના ૧૦૮ લોટા

ભગવાન શ્રી સૂર્ય નારાયણ સપ્ત ઘોડા વાળા રથ મા ચરણ રહિત સારથી ઉપર વિરાજિત થાય જગત ના પ્રકાશ દાયક પૂર્વ માંથી પશ્ચિમ અને અને પશ્ચિમ માર્ગ થી ઉત્તર અને દક્ષીણ ની પરિક્રમા કરે છે. આજ રથ મા માં ભગવતી છાયા ને સંજ્ઞા ના રૂપ મા માં રાંદલ બિરાજિત થઈ અને જગતનું કલ્યાણ કરે છે.

ભગવતી શ્રી રાંદલ નું ધામ દળવા છે. માતાજી ના મુખ્ય નીવેદ મા ખીર અને પળ સાથે કુલેર ની પ્રશાદી હોય છે. માં ભગવતી નું જાગરણ એ સાધના નો સમય છે મધ રાત્રીએ માતાજી ન અ ગરબા અને મંત્ર જપ દ્વારા માતાજી ના પૂજ્ય નો સંચય કરવો. અને એક લોટા પ્રમાણે સાત ગોરણી ભોજન કરાવવું કારણ કે ભગવતી ની સાત બહેનો નો ભોગ છે જે નાની બાળાઓ નું પોજન કરી અને જમાડવાથી અનેરો લાભ મળે છે. સાથે કંઈક ભેટ પણ અર્પણ કરવી.

માં ભગવતી ભક્ત ના દરેક અરમાન ને પુરા કરનારી છે. રવિ રાંદલ ની કૃપા થી શુદ્ધ સંસ્કારી સંતાન ની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શ્રી હિંદુ મંદિર મા દર વર્ષ ની જેમ આ વર્ષે પણ ૧૦૮ લોટા રાંદલ માતાજી ના તેડવામાં આવ્યા હતા. જેમાં સવારથી પૂજન અર્ચન,દુધ, ખીર પળ, ગરબા, જાગરણ, દાતણ, ઉત્તપૂજન. કુલેર અને મહાઆરતી વગેરે સેવા અર્પણ કરવામાં આવી હતી અને એક હજાર જેટલી ગોરણી ભોજન કરાવવામાં આવ્યું હતું. ભારત થી મંગાવેલી ગીફ્ટ બહેનો ને અર્પણ કરવામાં આવી હતી.

આ ઉત્સવ મા સુંદર સુરીલા ગ્રુપ દ્વારા ભજન અને માતાજી ના જગ્રાતા નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. શ્રીગાર, સજાવટ મા ઉમેશભાઈ જેઠવાનો સહયોગ અધિક રહ્યો હતો જે પ્રશંસા ને પાત્ર છે.

શ્રી હિંદુ મંદિર દ્વારા દરેક યજમાનો નો હાર્દિક આભાર માનવામાં આવે છે. અને હંમેશા આવોજ સાથ અને સહયોગ આપવા અરજ છે.

જય માતાજી

જન્માષ્ટમી

જન્માષ્ટમી - શ્રાવણ વદ ૮

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન જે ભગવાન વિષ્ણુના અવતાર છે. શ્રીકૃષ્ણ ના જનમદિવસને જન્માષ્ટમી તહેવારના રૂપમાં ઉજવાય છે. શ્રાવણ વદ આઠમ (કૃષ્ણ પક્ષ)તિથિ જન્માષ્ટમી નિમિત્તે, ભારતભરમાં ખૂબ જ ઉત્સાહથી ઉજવાતો તહેવાર છે. તેને કૃષ્ણજન્મોત્સવ તરીકે પણ ઓળખાય છે.

આ પવિત્ર પર્વ પર લોકો ઉપવાસ પણ કરે છે અને કૃષ્ણ ના જન્મ એટલે કે મધરાત્રી સુધી જાગે છે અને વિવિધ પ્રકાર ના કાર્યક્રમો યોજાય છે.આ તેહવાર ની ઉજવણીમાં રાસલીલા જેવા નાટકો ભજવામાં આવે છે જે શ્રી કૃષ્ણ અને તેમના પ્રિય રાધાજી તેમજ ગોપીયો ના જીવન પર આધારિત હોય છે. જન્માષ્ટમી નો તેહવાર જુદા જુદા પ્રકારે ઉજવાય છે. સમાન્ય રીતે જન્માષ્ટમી દહીં હાંડી ફોડી ને ઉજવાય છે જેમાં યુવાનો એક હાંડીમાં દૂધ અને માખણ ભરીને ઉંચે લટકાવે છે અને ફોડે છે. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ (માખણ ચોર) ને હમેશા એક સાખા અને ગાય ના રક્ષક તરીકે યાદ કરાય છે. મહાભારત ના વચ્ચે તે આપણને જીવન નો પાઠ શીખવે છે ‘ભગવત ગીતા’ ના રૂપમાં. તેમને બતાવ્યું કે નીઃસ્વાર્થ સેવા વડે જીવન કેવી રીતે જીવાય.

ગર્વ ની વાત છે કે ગુજરાતની ધરતી ધન્ય છે કે તે ભગવાન કૃષ્ણની કર્મભૂમિ છે. આપના જીવન માં દરેક જગ્યા એ

ભગવાન કૃષ્ણ ઉપસ્થિતિ છે. કૃષ્ણ ના ગાયો પ્રત્યે ના લગાવ ને લીધે આપણે ગાયો ને માતા તરીકે પૂજીએ છીએ. મહારાષ્ટ્ર માં જન્માષ્ટમી ની લોકપ્રિયતા ગોકુલાષ્ટમી નાં નામે ઓળખાય છે. અને તેઓ પણ દઈ હાંડી ફોડીને ઉજવે છે આ પર્વ. આમાં લોકો એક ની ઉપર એક ચડીને પીરામીડ બનાવે છે અને સૌથી ઉપર નો માણસ પોતાના હાથ વડે તે દહીં હાંડી ફોડે છે. આ ઉજવણી બતાવે છે ભગવાન કૃષ્ણ નો માખણ પ્રત્યે નો પ્રેમ.

શ્રી હિંદુ મંદિર માં જન્માષ્ટમી નો તેહવાર પ્રેમ અને ભક્તિથી ઉજવાય છે.

આ વર્ષે સુંદર માંગલિક અને સુશોભિત વાતાવરણ માં જન્માષ્ટમી ઉત્સવ ઉજવાયો મુખ્ય યજમાન પટે દવે પરિવાર દ્વારા કનૈયાનો અભિષેક થયો. અને જીગ્નેશભાઈ રામજીભાઈ મિસ્ત્રી પરિવાર દ્વારા લાલા ને શણગારવામાં આવ્યો સાથે સાથે મટકી ફોડવાનો સ્લાવો પણ લેવામાં આવ્યો.

નંદ ઘરે આનંદ ભાયો, જય કનૈયાલાલ કી...
હાથી , ઘોડા, પાલખી, જય કનૈયાલાલ કી ..

જય શ્રી કૃષ્ણ

શ્રી ગણેશ ચતુર્થી

ૐ ગં ગણપતયે નમઃ

બુદ્ધિના દેવ શ્રી ગણેશજીને હિંદુ શાસ્ત્રોમાં સવિશેષ મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. વિઘ્ન હર્તા, સિદ્ધિ દાતા, બુદ્ધિ અને ચાતુર્યના સ્વામી, સદભાગ્ય આપનારા ગણેશજીની પૂજા કોઈપણ કામની શરૂઆત કરતા પહેલાં કરવામાં આવે છે.

વિક્રમ સંવત અનુસાર ભાદરવા સુદ ચોથના દિવસે સમગ્ર દુનિયામાં ગણેશ ચતુર્થીની ભક્તિભાવ અને પૂર્ણ શ્રદ્ધા સાથે ઉજવણી કરવામાં આવશે. આમ તો આ તહેવાર ૧૦ દિવસનો હોય છે પરંતુ ભક્તો પોતાની અનુકૂળતા અનુસાર ૧૦ થી ઓછા દિવસ માટે પણ ઘરમાં ગણેશજીની સ્થાપના કરે છે.

માટીમાંથી બનાવેલી વિઘ્નહર્તા ગણેશજીની મૂર્તિની આસ્થાપૂર્વક સ્થાપના કર્યા પછી ૧૦ દિવસ સુધી નિયમિત તેમની પૂજા-અર્ચના-આરતી કરવામાં આવે છે તેમને સૌથી પ્રિય એવા લાડુનો પ્રસાદ ધરવામાં આવે છે. ગણેશજીના જાહેર કાર્યક્રમોમાં વિવિધ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોનું પણ આયોજન કરવામાં આવે છે.

આ તહેવાર ૧૦ દિવસ પછી એટલે કે અનંત ચતુર્દશી (અનંત ચૌદશ) ના રોજ સંપન્ન થાય અને આ દિવસે ગણેશજીને રંગેચંગે વિદાય આપીને પાણીમાં તેમની મૂર્તિનું વિસર્જન કરવામાં આવેશે. ગણેશજી સૌ ભક્તોને સદાય સુખ, સમૃદ્ધિ અને ખુશી આપે તેવી પ્રાર્થના સાથે તેમજ આવતા વર્ષે વહેલા પધારવાની વિનંતી સાથે ભક્તો ગણેશજીને વિદાય આપેશે.

શ્રી ગણેશમૂર્તિનું વિસર્જન કરવાની યોગ્ય પદ્ધતિ

શ્રી ગણેશમૂર્તિનું વહેતા પાણીમાં વિસર્જન કરવું. વિસર્જન કરવા જતી વેળાએ શ્રીગણેશમૂર્તિ સાથે દહીં, પૌંઆ, નારિયેળ, મોદક ઇત્યાદિ ભાથું આપવું. જળાશય પાસે ફરીવાર આરતી કરવી અને મૂર્તિ ભાથાસહિત પાણીમાં પધારાવવી. ઉપાસનાવિધિને કારણે ગણપતિના પવિત્રકોથી સમૃદ્ધ બનેલી મૂર્તિનું વિસર્જન કરવાથી જલસ્રોત પવિત્ર બને છે. તેમજ વહેતા પાણી સાથે સદર પવિત્રકો દૂર દૂર સુધી પહોંચે છે અને અનેક લોકોને તેનો લાભ મળે છે. આ પાણીનું બાષ્પીભવન પણ થતું હોવાથી એકંદર વાતાવરણ સાત્ત્વિક થવામાં સહાયતા થાય છે. વિસર્જનની વેળાએ જ્યાં વિસર્જન કરીએ, ત્યાંની માટી ઘરે લાવીને તે સર્વત્ર છાંટવાની પ્રથા છે.

શ્રી હિંદુ મંદિરમા ભગવાન ની સ્થાપના, પૂજા અને વાર્તા વાંચન સાથે વિસર્જન ની વ્યવસ્થા કરવામાં આવીહતી.

ગણપતિ બાપા મોરિયા !

ધાર્મિક વ્રત સાધના અને તપ

શ્રી હિંદુ મંદિર માં બધાજ વ્રતો માં ખુબજ મોટી સંખ્યા માં બહેનો આવે છે એ ને ભૂદેવો તેમને ખુબજ સુંદર રીતે ભાવ થી પૂજા કરાવે છે. એ વાતાવરણ ખરેખર જાણે કોઈ ગંગા કિનારે મોટા ઘટાદાર વૃક્ષ ને સુતર ના તાતણે થી ઘણી આશાઓના ઓવારણા લેતું હોય એવું અદભુત લાગે છે.

વ્રત અને તપ નું ફળ

વ્રત ના ફળ થી જાલંધર નું રક્ષણ સતી વૃંદા એ કર્યું. મંદોદરી દ્વારા રાવણ, સીતા દ્વારા રામનો વિજય, સતી અનસુયા દ્વારા સાક્ષાત ભગવાન નો પરાજય,દિતિ દ્વારા ભગવાન નું પ્રાગટ્ય,માતા ગાંધારી દ્વારા દુર્યોધન ને બળ ની પ્રાપ્તિ, વ્રત થી ઉમા એ શિવ ને પ્રાપ્ત કર્યો,વ્રત ના પ્રભાવ થી પાર્વતી નું યોગાગ્ની મા પ્રવેશ,વ્રત થી દ્રોપદી ને પાંચ પતિ નું વરદાન, સુશીલા દેવી ના વ્રત થી સુદામા ને ભગવાન મળ્યા, રાધા ને વ્રત થી કૃષ્ણ મળ્યા, વ્રત થી કુંતાજી ને પાંચ મંત્ર પુત્ર નું વરદાન.

આવા અનેક વ્રત,સાધના ના ફળ ની કથા પુરાણો મા કેવળ હિંદુ ધર્મ માજ જોવા મળે છે.માટે શ્રી

હિંદુ મંદિર દ્વારા બહેનો ને ખુબ સુંદર વ્યવસ્થા આપવામાં આવે છે. અને ભાવ થી ભૂદેવો દ્વારા પૂજન પણ કરાવવામાં આવે છે.

વ્રત શા માટે? સ્ત્રીઓ જ કેમ?

હિંદુ ધર્મ મા દીકરી, માતા અને બહેનો માટે ઉમર અને સહનશીલતા પ્રમાણે વ્રત ની વ્યવસ્થા છે. આ વ્રત સર્વ સિદ્ધી પ્રદાયક છે. આ વ્રત ને ઉપાસના, અનુષ્ઠાન, સાધના, પુરસ્ચરણ વગેરે નામો થી ઓળખવામાં આવે છે. આ દરેક વ્રત પતિ અને પરિવાર ની કામના માટે છે. લગ્ન વખતે પત્ની પતિ ને વચન આપે છે કે આપ વ્યવહારિક અને ધન ઉપાર્જન માટે સરીર નો ઉપયોગ કરસો અને હું ધર્મ, કુળ, શીલ અને મર્યાદા સાચવીસ. આ વચન નું પાલન કરવા બહેનો વ્રત કરે છે જેમાં પરિવાર ના સુખ ની કામના કરે છે.

વ્રત, વનસ્પતિ અને ઈશ્વર

દરેક ઈશ્વર,દેવતા રૂપે પૃથ્વી પર વનસ્પતિ મા બિરાજે છે. વડ મા શિવ (વડ સાવિત્રી), કેવડા ત્રીજા (કેવડા ના ફૂલ ની કથા શિવ પુરાણ), મોળાકત,જ્યા પાર્વતી વ્રત જવેરામાં (દુર્વા મા ગણેશ) તુલસી, વડ, પીપળો, જવેરા, કેળ, બિલ્વપત્ર વગેરે મા ભગવાન નો વાસ છે. અનેઆ વનસ્પતિ ઔ જીવન ના શ્વાસ અને ઓક્સીજન માટે અને રોગ નિવારક શક્તિ માટે પણ ખુબજ ઉપયોગી છે. દરેક વ્રત ની કથા ઔ પુરાવા સાથે જુદા જુદા પુરાણ મા જોવા મળે છે.

ગૌરી વ્રત (ધાર્મિક વ્રત,સાધના અને તપ)

ગુજરાતમાં ગૌરી વ્રતના તહેવારની શરૂઆત થઈ છે. જેને લઈને રાજ્યના શહેરના જુદાજુદા ભાગોમાં ખરીદીનો માહોલ રહ્યો હતો. ખાસ કરીને બાળકીઓ દ્વારા આ તહેવારની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. પ્રાચીન માન્યતા મુજબ બિનપરિણિત યુવતીઓ અને બાળકીઓ જુલાઈ-ઓગસ્ટ મહિનામાં મોટાભાગે આવતા ગૌરીવ્રતની ઉજવણી કરે છે.

માતા પાર્વતી સાથે સંબંધિત આ વ્રતની વિશેષ મહિમા રહેલો છે. ગૌરી માતા પાર્વતીનું અન્ય એક નામ છે.

આ તહેવારની ઉજવણી ગુજરાતમાં મોટાભાગે કુંવારી યુવતીઓ દ્વારા મુખ્યરીતે કરવામાં આવે છે.

નાની બાળકીઓને પણ તેમની માતાઓ દ્વારા આ તહેવારની ઉજવણી કરાવવામાં આવે છે. ગૌરીવ્રત પાંચ દિવસ સુધી મનાવવામાં આવે છે અને પૂર્ણિમાના દિવસે તેની પૂર્ણાહૂતિ થાય છે. પતિ તરીકે ભગવાન શિવને મેળવવા માટે આ વ્રત માતા પાર્વતીએ કર્યા હોવાનું કહેવામાં આવે છે જેથી એવી માન્યતા પ્રચલિત થઈ કે, જે યુવતીઓ ગૌરીવ્રત કરે છે. તેમને આદર્શ પતિ મળે છે. ગૌરીવ્રત દરમિયાન કુંવારી યુવતીઓ આંશિક ઉપવાસ રાખે છે અને માતા પાર્વતીની પૂજા કરે છે. આ પાંચ દિવસ દરમિયાન મીઠુ સાથે સંબંધિત ચીજવસ્તુઓનો ત્યાગ કરે છે.

ધી અને દૂધ તથા ધઉના લોટની ચીજવસ્તુઓનો ઉપયોગ કરે છે. જુદા જુદા પ્રકારના ફળફળાદીનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. દેશના અન્ય ભાગોમાં જુદી જુદી રીતે આ તહેવારની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. કણાટકમાં સુવર્ણ ગૌરીવ્રત, ઉત્તરભારતમાં કરવાચોથ, તીજવ્રત, હરકાલિકાતીજની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

પિતૃ શ્રાદ્ધ સમૂહ શ્રીમદ્ ભાગવત કથા

જીવાત્મા ના પુણ્ય ના પ્રતાપે પ્રાપ્ત થનારી ભાગીરથી કથા ગંગા માં શ્રી હિંદુ મંદિર ના ભક્તો એ ખુબજ આનંદ કર્યો, વર્ષો પછી સર્વ પ્રથમ વખત એક સ્ટેજ અને બે વ્યાસ પીઠ પર કથા પ્રવાહ વહેતો જોવા મળ્યો, જેથી ભક્તો ને જુદી ભાષા, જ્ઞાન, અનુભવો અને ઉત્સવ નો આનંદ વધુ ભાવ યુક્ત થઈ અને ઉજવવા મળ્યો.

આ સુંદર પિતૃપક્ષ કથા માં વ્યાસાસને શાસ્ત્રી શ્રી દિલીપભાઈ જોશી અને સાધ્વી શ્રી સરસ્વતી દેવી (દીદીજી) દ્વારા વચનામૃત કરવામાં આવ્યું હતું.

ભાગવતજી નું મહત્વ અને ઉત્પત્તિ.

ભ-ભક્તિ, ગ-જ્ઞાન, વ-વૈરાગ્ય, ત-તત્ત્વ, ભક્તિ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય નું ગુઢ તત્ત્વ જેમાં છુપાયેલું છે તે ભાગવત. શ્રીમદ્ ભાગવતજી મા ૧૨ સ્કંધ (ભાગ) છે. ૩૬૫ અધ્યાય છે અને ૧૮,૦૦૦ શ્લોકો છે. જેમાં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ નો મહીમા અને જીવન જીવવાની શૈલી બતાવવામાં આવી છે. ભગવાન ને પ્રાપ્ત કરવાનું સંરણ સાધન ના મહિમા નું વર્ણન પણ કરેલું છે.

શ્રી શિવ પાર્વતી દ્વારા ભાગવત ની ઉત્પત્તિ થઈ અને ભગવાન વિષ્ણુ અને બ્રહ્માજી દ્વારા વ્યાસજી ને ચાર શ્લોકો મળ્યા જેમાં થી નારદ અને શ્રી ગણેશજી ની મદદ થી વ્યાસજી એ ૧૮,૦૦૦ શ્લોકો નોન વિસ્તાર કર્યો. વ્યાસ ના પુત્ર શુકદેવજી દ્વારા આ ભાગવત પરીક્ષિત ના માધ્યમ થી સમાજ ને મળ્યું. જે આજે કલિયુગ મા એક ભવ ઔષધી ગણાય છે.

સપ્તાહ એટલે શું?

સપ્ત-સાત, આહ-બોલવું, સાત દિવસ સુધી (પ્રભુ નું નામ) બોલવું, આમતો અહી સાત દિવસ એટલે કેવલ અઠવાડિયા ના સાત દિવસ એવો અર્થ નથી લેવાનો પણ સાત દિવસ એટલે કે સાતે સાત દિવસ, જીવન ના હર એક દિવસ ભગવાન નું ભજન કરવું એટલે સપ્તાહ. પરીક્ષિત ને શ્રાપ છે કે તને સાત દિવસ મા સર્પ કરડશે એટલે કે મૃત્યુ રૂપી સર્પ અઠવાડિયા ના સાત દિવસ માંથી ગમે ત્યારે જીવ માત્ર ને કરડશે પણ જો જીવન મા સાતે સાત દિવસ અને સતત પ્રભુ ભજન બોલતા રેસો (એટલે કે સપ્તાહ) તો મૃત્યુ મોક્ષ મા પરિવર્તન થયજાશે. આ સંદેશ જીવ માત્ર ને આપવા માટે સપ્તાહ શબ્દ નો પ્રયોગ કર્યો છે.

સપ્તાહ પિતૃ માટે છે ? કે...

શ્રીમદ્ ભાગવત મહાપુરાણ, પદ્મપુરાણ અને સ્કંદપુરાણ પ્રમાણે જોઈએ તો ભાગવત કથા એ પિતૃ કૃપા, દેવ કૃપા, દ્રવ્ય કૃપા, ઇસ્ટ કૃપા હોય ત્યારેજ થયશકે. અર્થાત પિતૃ ની કૃપા ત્યારેજ શક્ય બને જો એ દેવલોક પ્રાપ્ત થયાહોય અને આશીર્વાદ આપવા લાયક સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હોય. હવે જો આશીર્વાદ આપવા ને લાયક સ્થાન મળીગયું હોય તો એનો અર્થ એ પણ થયો કે એ મોક્ષ પ્રાપ્ત કરીચુક્યા છે અથવા તો એ દેવ તત્ત્વ ને પ્રાપ્ત કરી ચુક્યાં છે. તો પછી સપ્તાહ કરવાનો અને એ પણ પિતૃ મુક્તિ માટે સપ્તાહ કરવી એ સવાલ ઉત્પન્ન થતોજ નથી.

આ તર્ક એમ સૂચવે છે કે પિતૃ મોક્ષ માટે સપ્તાહ ની માન્યતા અથવા તો એ શબ્દ પ્રયોગ ખોટો છે.

પદ્મ પુરાણ પુરાવો આપે છે કે શ્રીમદ્ ભાગવત કથા એ પિતૃ માટે નહિ પણ પ્રેત માટે છે. એવા સ્વજનો, સગા સબન્ધીઓ કે જેમનું અપમૃત્યુ થયું છે. આત્મહત્યા, અકાળ મૃત્યુ વગેરે જુદા જુદા અકાળ મૃત્યુ ના બાવીસ પ્રકાર બતાવ્યા છે જો એમાંથી કોઈનું મૃત્યુ થયું હોય તો એ જીવ સદગતી પ્રાપ્ત કરીસકતો નથી જેને પ્રેત યોની મળે છે, અને એવા જીવ માટે કેવલ “ભાગવતમ એકમ શાસ્ત્રમ મુક્તિ દાનેન ગર્જતી”

કારણ કે ધુન્ધીકારી કહે છે કે “ગયા શ્રાદ્ધ સતેનાપી મુક્તીર્મેના ભવિષ્યતિ” ધુન્ધીકારી એટલે કહે છે કે એ પ્રેત છે. માટે પ્રેત યોની માંથી મુક્તિ મેળવવા અને જીવતાજ સંસાર માંથી આશંકિત છોડવા માટે ભાગવત કથા છે.

શ્રી હિંદુમંદિર મા કથા

પ્રભુકૃપા થી આજે વર્ષો થી પ્રેતમોક્ષ સમૂહ શ્રીમદ્ ભાગવત કથા નું આયોજન કરવામાં આવે છે. દરવર્ષે ની જેમ આ વખતે પણ દિવ્ય આયોજન થયું. આઠ દિવસ ની આ કથા મા કૃષ્ણ જન્મ, ગોવર્ધન પૂજા, રૂક્ષાણી વિવાહ, યમુના મહારાણી મનોરથ અને અંત મા યજ્ઞ નું આયોજન થયું. દરરોજ યજમાનો દ્વારા ભગવાન ની પૂજા અને સમૂહ પિતૃ તર્પણ કરવામાં આવતું. પૂજા દરમ્યાન મંદિર ના ભૂદેવો નટુભાઈ અને કિરણભાઈ એ સુંદર માર્ગદર્શન આપ્યું હતું. મંદિરના દરેક સ્વયંમ સેવક (ભાઈ તથા બહેનો) દ્વારા ખુબજ સરશ સેવા અને વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય યજમાન રાજુભાઈ નરભેરામ ગંડેસા અને મિનાબેન રાજુભાઈ ગંડેસા અને પરિવારે સહયોગ આપ્યો હતો.

નવરાત્રી

નવરાત્રી કે નવરાત્ર એક હિંદુ ઉત્સવ છે. જેમાં શક્તિની પૂજા અને નૃત્ય કરવામાં આવે છે. સંસ્કૃત અને ગુજરાતીમાં નવરાત્રી - નવ એટલે ૯ અને રાત્રી એટલે કે રાતની રીતે તેનો શાબ્દિક અર્થ નવ રાતો તેવો થાય છે. આ નવ રાત અને દસ દિવસ દરમિયાન શક્તિ/દેવીના નવ સ્વરૂપોની પૂજા કરવામાં આવે છે.

ચૈત્રી પ્રતિપદાથી નોમ સુધી અથવા આસો માસની પ્રતિપદાથી નોમ સુધીના નવ દિવસ; નોરતાં. આ દિવસોએ હિંદુ લોકો નવ દુર્ગાનું વ્રત, ઘટસ્થાપન તથા પૂજન વગેરે કરે છે. હિંદુઓ નવરાત્રને પહેલે દિવસે ઘટસ્થાપન કરે છે અને દેવીનું આવાહન તથા પૂજન કરે છે. આ પૂજન નવ દિવસ સુધી ચાલે છે. નવમે દિવસે ભગવતીનું વિસર્જન થાય છે. કેટલાક લોકો નવરાત્રમાં વ્રત પણ કરે છે. ઘટસ્થાપન કરનારા આઠમ કે નોમને દિવસે કુમારીભોજન પણ કરાવે છે. આ ભોજનમાં બેથી દશ વર્ષની ઉંમરની નવ કુમારિકાઓ હોય છે. આ કુમારીઓનાં કલ્પિત નામ પણ છે. જેમકે, કુમારિકા, ત્રિમુર્તિ, કલ્યાણી, રોહિણી, કાલી, ચંડિકા, શાંભવી, દુર્ગા અને સુભદ્રા. નવરાત્રમાં નવ દુર્ગામાંથી નિત્ય કમવાર એક-એક દુર્ગાનું દર્શન કરવાનું પણ વિધાન છે.

મહત્વ

આબોહવામાં વસંત અને પાનખર જેવા બે

મહત્વના સંગમોની શરૂઆત થાય છે અને સૂર્યનો પ્રભાવ પણ રહે છે. માતૃદેવીની પૂજા માટે આ બે સમયગાળાને એક પવિત્ર તક તરીકે ગણવામાં આવે છે. ચંદ્ર આધારીત પંચાંગ પ્રમાણે આ ઉત્સવની તારીખો નક્કી કરવામાં આવે છે. નવરાત્રી દેવી દુર્ગાના ઉત્સવનું પ્રતીક છે, જે દેવીને શક્તિ (ઊર્જા) ના સ્વરૂપે વ્યક્ત કરે છે. દશેરા એટલે કે 'દસ દિવસ' એ નવરાત્રી પછીનો દીવસ છે. નવરાત્રી ઉત્સવ કે નવ રાત્રીઓનો આ ઉત્સવ હવે તેના છેલ્લા દિવસને જોડીને દસ દિવસનો ઉત્સવ બની ગયો છે, જેને વિજયાદશમી કહેવાય છે, જે આ ઉત્સવનો અંતિમ દિવસ છે, આ દસ દિવસોમાં, માતા મહિષાસુર-મર્દીની (દુર્ગા)ના વિવિધ રૂપોનું ઉત્સાહ અને ભક્તિથી પૂજન કરવામાં આવે છે.

નવરાત્રીની પરંપરાઓ (શરદ નવરાત્રી)

અગ્નિ/આસો મહિનાના અજવાળીયા પક્ષમાં તેની શરૂઆત થાય છે. નવરાત્રી ઉત્સવની ઉજવણી સુદ પખવાડીયામાં પ્રતિપદાથી નવમી સુધી એમ કરવામાં આવે તેવું ધીમ્ય-વકના કહેવામાં આવ્યું હતું.

શક્તિનાં સ્વરૂપો. "દુર્ગાના નવ સ્વરૂપો")

શૈલપુત્રી, બ્રમ્હચારીણી, ચંદ્રવંટા, કુમ્ભાન્ડા, સ્કંદમાતા, કાત્યાયની, કાલરાત્રિ, મહાગૌરી, સિદ્ધિદાત્રી

પ્રથમ ત્રણ દિવસો

દેવી એક પવિત્ર શક્તિ તરીકે અલગ થઈ જેથી આપણી તમામ અપવિત્રતાનો તે નાશ કરી શકે, જે દુર્ગા કે કાલી તરીકે ઓળખાય છે.

બીજા ત્રણ દિવસો

માતાની પ્રેમપૂર્વક પવિત્ર સંપત્તિ આપનાર લક્ષ્મી પણ છે, સંપત્તિની દેવી હોવાને કારણે તેમના ભક્તોને અખૂટ સંપત્તિ આપવા માટે તે સક્ષમ છે.

અંતિમ ત્રણ દિવસો

અંતિમ ત્રણ દિવસોને બુદ્ધિના દેવી સરસ્વતીની પૂજા માટે અર્પિત કરવામાં આવે છે. જીવનમાં તમામ સફળતા મેળવવા માટે, લોકો આ તમામ દેવી નારી સ્વરૂપોના આશીર્વાદ મેળવવા જરૂરી સમજે છે, અને માટે જ નવરાત્રીની પૂજા કરવામાં આવે છે.

બંગાળમાં આઠમાં દિવસને પરંપરાગતરીતે દુર્ગાઅષ્ટમી તરીકે ઉજવાય છે જે બંગાળનો મોટો તહેવાર છે.

શ્રી હિંદુ મંદિર ની નવરાત્રી ૨૦૧૯

દક્ષિણ ભારતના કેટલાક ભાગોમાં, નવમા દિવસે સરસ્વતી પૂજા કરવામાં આવે છે. દક્ષિણ ભારતમાં મહાનવરાત્રીના (નવ) દિવસે આયુધ પૂજા કરવામાં આવે છે, જેને બહુ ઘૂમઘામથી ઉજવાય છે. શસ્ત્રો, ખેતીના સાધનો, તમામ પ્રકારના હથિયારો, મશીનો, સાધનસામગ્રી, વહાનોને સજાવવામાં આવે છે અને આ દિવસે દેવીની સાથે તેમની પણ પૂજા થાય છે. બીજા દિવસથી નવેસરથી કામને શરૂ કરવામાં આવે છે, ઉદાહરણ તરીકે ૧૦મા દિવસને વિજ્યાદશમી તરીકે ઉજવાય છે. દક્ષિણ ભારતમાં અનેક શિક્ષકો/શાળાઓ બાળવાડીના બાળકોને આ દિવસથી ભણાવવાનું શરૂ કરે છે.

ઉત્તર ભારતમાં વિજ્યાદશમીના દિવસે પાપ પર ભલાઈ (રામ) ની જીતની ઉજવણી કરવા માટે ઔપચારિક રીતે દશેરા દરમ્યાન રામલીલા ભજવાય છે, જેના અંતમાં રાવણ, કુંભકર્ણ અને મેઘનાદના પૂતળાનું દહન કરવામાં આવે છે.

નવરાત્રી દરમ્યાન કેટલાક દુર્ગા માતાના ભક્તો ઉપવાસ અને પ્રાર્થના કરે છે જેથી તેમના સ્વાસ્થ્ય અને સમૃદ્ધિને દેવી તરફથી રક્ષણ મળતું રહે. આ સમય આત્મનિરિક્ષણ અને પવિત્રતાનો છે, કોઈ પણ નવું કાર્ય કરવા માટે પરંપરાગત રીતે નવરાત્રીનો આ સમય એક માંગલિક અને ધાર્મિક સમય છે.

ધાર્મિક વ્રતના આ સમયે એક છિદ્રોવાળા માટલાને (જેને ગુજરાતીમાં ગરબી કહે છે) ઘરની પવિત્ર જગ્યાએ મૂકવામાં આવે છે, જેને ઘટસ્થાપન પણ કહેવાય છે. નવ દિવસ માટે આ ગરબીમાં દીવો પ્રગટાવેલો રાખવામાં આવે છે. આ માટલાને વિશ્વનાં પ્રતીક તરીકે વ્યક્ત કરવામાં આવે છે. અંખડ દીવો એક માધ્યમ છે જેનાથી આપણે તેજસ્વી આદિશક્તિની પૂજા કરીએ છીએ, ઉ.દા તરીકે શ્રી દુર્ગાદેવી. નવરાત્રીના સમયે, વાતાવરણમાં શ્રી દુર્ગાદેવી સિદ્ધાંતો વધુ સક્રિય હોય છે.

ભારતીય સમાજોમાં નવરાત્રી મોટી સંખ્યામાં ઉજવાય છે. દેવી માતા ૯ સ્વરૂપોમાં પ્રગટ થઈ અને એક એક દિવસે માટે એક સ્વરૂપની પૂજા કરવાનું કહેવામાં આવ્યું છે. દેવીના નવ સ્વરૂપો મહત્વપૂર્ણ રીતે વિવિધ લક્ષણો સાથે આપણા પર પ્રભાવ પાડે છે. દેવી માહાત્મ્ય અને અન્ય લાખાણમાં સંબોધેલા દેવતાઓ જે રાક્ષસોને તાબે થયા હતા તેમની ટીકા કરવામાં આવે છે. આઠમા કે નવમાં દિવસે કન્યા પૂજામાં, કુમારિકાઓની પૂજા કરવામાં આવે છે.

શ્રી હિંદુ મંદિર માં ખુબજ ધામધૂમ થી નવરાત્રી ઉત્સવ ઉજવવામાં આવ્યો હતો. દરરોજ એકાવન દીપમાળા ની આરતી, દુગાષ્ટમી યજ્ઞ, ગોરણી ભોજન અને નૂતન ધ્વજારોહણ માં મુખ્ય અંગ રૂપે ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું હતુ. ભારત થી પધારેલું નિશાબેન જોશી અને ગ્રુપ દ્વારા અદભુત રીતે ગરબા ગુંજી ઉઠ્યા હતા. જય માતાજી

શ્રી હિંદુ મંદિર ની નવસત્રી ૨૦૧૯

શ્રી દુર્ગાષ્ટમી પૂજા

આઠમ નું અનેકું મહત્વ

નવરાત્રી ના નવ દિવસ વ્રત- જપ-તપ- ન કરી સક્તા ભક્તો માં ની આરાધના કરે છે.

નવરાત્રી એટલે નવ દિવસ સુધી માં શક્તિ ના વિવિધ સ્વરૂપો ની ભક્તિ કરવાનો અવસર, માં ની ભક્તિ કરવા માટે આઠમજ કેમ સર્વ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. નવરાત્રીમા નવ દિવસ સુધી વ્રત-જપ-તપ ના કરી સક્તા માં ના અનેક ભક્તો આઠમ ના દિવસે માં ની આરાધના કરવાનું યોગ્ય ગણે છે. આઠમ ના અસ્ત્ર પૂજા નો પણ આગવો મહિમા છે.

આઠમ ના દિવસે ૧૦૮ દીપ પ્રગટાવી ને માં ની આરતી ઉતારવામાં આવે છે. આઠમ ના અંક ને માયા નો અંક ગણવામાં આવે છે. આધુનિક યુગ મા માનવીય જીવન મા ભોવતિક વસ્તુઓ ની પાછળ આંધળી દોટ લગાવે છે. જેમકે સ્કુટર ખરીદી ને કાર ખરીદવાની ઈચ્છા રાખે છે. એક કાર ઘર મા આવે તો બીજી મોંઘી કાર ખરીદવાની તે ઈચ્છા રાખે છે. તેજ પ્રમાણે ઘર ની ખરીદ, સોનાના ઘરેણા ની ખરીદી, એડવાન્સ મોબાઈલ ની ખરીદી, બ્રાન્ડેડ વસ્તુ ની ખરીદી ના વિચારો ની પાછળજ તેમનો સમય વેળાઈ જાય છે. વસ્તુ ની ખરીદી સાથે માન, સન્માન મેળવવાની ભાગ દોડ મા વ્યસ્ત બની જાય છે. વાસ્તવમાં જીવન મા જે અગત્ય નું ગણાય છે. મનની શાંતિ કુટુંબી જનો પ્રત્યે પરમ ભાવના એક બીજાના જીવન મા રસ લઈને અરશ પરશ ના સંબંધો ને મજબુત બનાવવા બધુજ વિશ્રાંતું જાય છે.

મહામાયા માં દુર્ગા ના આઠ કર કમળ મા દેખાતા આયુધો દ્વારા માં તેમના ભક્તો ની સદાયે રક્ષા કરે છે.

આઠે દિશા ઓ જેવીરીતે કે પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ, ઈસાન, અગ્નિ, નૈઋત્ય, વાયવ્ય દિશા મા રક્ષણાર્થે હજાર રહે છે. તેવી પણ એક માન્યતા છે.

આસો માસ મા આવતી શારદીય નવરાત્રી આઠમ ના માં દુર્ગા ના લલાટ માંથી મહાકાળી પ્રગટ થયા હતા. જેમણે ચંડ, મુંડ અને રક્તબીજ નો વધ કર્યો હતો. માં ના ૬૪ સ્વરૂપે પ્રગટ થયેલી જોગણી ઓની સાથે મહાદુર્ગા ના પ્રગટ થયેલા આઠ સ્વરૂપો એટલે કે અષ્ટવિનાયિકા ની પણ આરાધના કરવામાં આવે છે. તેથી આઠમ નો દિવસ અતિ પાવન ગણવામાં આવે છે.

મહાદુર્ગા ના આઠ સ્વરૂપો ને ભારત ના વિવિધ પ્રાંતો મા અલગ અલગ રીતે ઓળખવામાં આવે છે. જેમ કે બ્રમ્હચારીણી, મહેશ્વરી, કામેશ્વરી, વૈષ્ણવી, વારાહી, નારસીન્હી, ઇન્દ્રાણી અને માં ચામુંડા અષ્ટમી અને નોમ ના ખાસ સ્ત્રીત્વ ની આરાધના નો મહિમા છે. આઠમ ને દુર્ગાષ્ટમી, અષ્ટમી કે મહાસ્ટમી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

Regular Activities at Shree Hindu Temple

Hanuman Chalisa

Every Saturday
at Mandir from
10:30am til
11:45am

All are welcome to
come and join in.

હનુમાન ચાલીસા દર શનિવારે હિંદુ મંદિરમા
સવારે ૧૦:૩૦ થી ૧૨:૦૦ સર્વને આમંત્રણ

Education Classes

Maths, English &
Science GCSE tuitions
every Monday &
Tuesday from 6-8pm

મેથ્સ, ઇંગ્લીશ, સાયન્સ કલાસીસ દર
સોમવારે અને મંગળવારે સાંજના ૬ થી ૮

અન્નપૂર્ણા લંચ ક્લબ Anpurna Lunch Club

દર ગુરુવારે સવારે ૧૧:૩૦ થી ૧:૩૦ || Every

Thursday from 11:30am til 1:30pm

યોગા: ૧૧:૩૦ થી ૧૨:૩૦ || Yoga: 11:30 am to
12:30pm

લંચ ક્લબ: ૧૨:૩૦ થી ૧:૩૦ || Lunch Club:
12:30pm to 1:30pm

નમસ્કાર દરેક હરિ ભક્તોને જણાવતા આનંદ થાય છે, કે હિંદુ મંદિરમાં અન્નપૂર્ણા લંચ ક્લબ અને યોગના વર્ગો શરૂ કરવામાં આવ્યાં છે. લંચ ક્લબમાં મોટી ઉંમરના વડીલો માટે શરૂ થયાં છે, અને ઘણી સંખ્યામાં વડીલો આવે છે. અને ગુજરાતી સ્વાદિષ્ટ ભોજનનો આનંદ લઈ છે. આસન હક યોગનું પ્રથમ અંગ કહેવાયુ છે. આસનના અભ્યાસ દ્વારા શારીરિક અને માનસિક સ્થિરતા, આરોગ્ય તથા સ્ફુર્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. સ્થિર અને સુખમય અવસ્થા આસન છે. પોતાપોતાની પ્રકૃતિ, શારીરિક સમસ્યાઓ પ્રમાણે દરેક વ્યક્તિ જુદા-જુદા આસનો કરી શકે છે. આસનોનો પણ કોઈ નિશ્ચિત કે એકસરખો ક્રમ હોતો નથી. કેટલાક આસનો વ્યક્તિ માટે બહુ લાભકારી સિદ્ધ થાય છે. તો કેટલાક આસનો ટાળવા પણ પડે છે.

	Hinduism Classes Every Monday from 6pm to 7pm	હિંદુ ધર્મ સોમવારે સાંજના ૬ થી ૭ વાગ્યા સુધી ચાલે છે.
	Sabri Satsang Mandal Bhajan & Kirtan with Sabri Satsang Mandal every Monday & Thursday from 2pm to 4pm.	શબરી મંડળનો સત્સંગ દર સોમવારે, ગુરુવારે અને આગિયારસના શબરી મહિલા મંડળનો સત્સંગ બપોરે ૨ થી ૪ વાગ્યા સુધી હોય છે.
	Yoga Classes Ladies Only: Every Monday from 10:30 am to 11:30 am Mix Group: Every Monday 7:30pm to 9pm (£1 fee per class)	બહેનો માટે યોગા દર સોમવારે સવારે ૧૦:૩૦ થી ૧૧:૩૦ વાગ્યા સુધી ચાલે છે. સમૂહ યોગા સોમવારે સાંજના ૭:૩૦ થી ૯ વાગ્યા સુધી ચાલે છે.
	Hanuman Chalisa Come and join us every Saturday from 10:30am to 12pm	હનુમાન ચાલીસા દર શનિવારે સવારે ૧૦:૩૦ થી બપોરના ૧૨ વાગ્યા સુધી.
	GCSE Tuitions English, Maths and Science classes every Tuesday from 5pm to 7pm for children studying for GCSE examinations	અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાન દર મંગળવારે અંગ્રેજી, ગણિત અને વિજ્ઞાનના વર્ગો સાંજના ૫ થી ૭ વાગ્યા સુધી ચાલે છે.
	Gujarati Classes Every Thursday and Friday from 5pm to 7pm for children aged between 5 to 16 years old.	ગુજરાતી શિખો દર ગુરુવારે અને શુક્રવારે બાળકોના ગુજરાતી વર્ગો સાંજના ૫ થી ૭ વાગ્યા સુધી ચાલે છે.
	Free Legal Advice Every Saturday from 10:30am to 11:30am	લિગલ દર શનિવારે સવારે ૧૦:૩૦ થી ૧૧:૩૦ વાગ્યા સુધી.
	Karate Classes Every Friday from 7:30pm to 9pm (subject to fee)	કરાટે શિખો શુક્રવારે સાંજના ૭:૩૦ થી ૯ વાગ્યા સુધી ચાલે છે.

Some of the main events at Shree Hindu Temple during 2018/2019

Children's Party

by Students & Teachers of the English, Maths & Science Classes

Date: 18 December 2018

Organised by: Shree Hindu Temple & Community Centre

Shree Ramdevji Ramayan Katha

By Shree Mathuradas Bapu

Date: 4 to 10 August 2019

Organised by: Shree Ramdevji Maharaj Gat Mandal Leicester

Shree Ram Katha Satsang

by Sadhvi Saraswati Ji

Date: 11 to 14 August 2019

Organised by: Shree Hindu Temple & Community Centre

12 Hours Bhajan

Non-stop standing up bhajans performed by Daman Macchi Mahajan during the Shravan Mas.

Date: Sunday 18th August 2019

Organised by: Daman Macchi Mahajan

Shreemad Bhagvat Katha

by Devi Chitralkha Ji

Date: 13 to 19 September 2019

Organised by: Shree Hindu Temple & Community Centre

સંતો ની યાત્રા

સાધ્વી સરસ્વતીજી

દીદીજી ને ખુબજ નાની ઉમર માં ભક્તિ રસ માં પ્રવેશ કર્યો છે. શ્રી રામ કથા અને શ્રીમદ્ ભાગવત કથા નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

દેવી ચિત્રલેખા

એમને ખુબજ નાની ઉમર માં ભક્તિ રસ માં પ્રવેશ કર્યો છે. ભારતીય સંસ્કૃતિ ના પ્રચાર માટે સતત શ્રી હિંદુ ધર્મ ની મસાલ લઈ અને વિદેશ ભ્રમણ કરવા આવ્યા હતા. જેથી ધર્મ પ્રેમી ભક્તો દ્વારા શ્રી હિંદુ મંદિર માં કથા નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. એમના સુમધુર કંઠ અને ભક્તિમય વાણી માં લેસ્ટર ની જનતા ને ઓતપ્રોત કાર્ય હતા.

સંતવાણી (જયશ્રી દાસ માતાજી)

ભારત, ગુજરાત ના જામનગર પાસે આવેલા મોટા ખારચિયા હાઈવે પર જેમનો સત કેવલ આશ્રમ છે. તેમના સંસ્થાપક કુલપતિ સાધ્વી શ્રી જયશ્રી દાસ માતાજી દ્વારા પાનબાઈ, મીરાબાઈ, સતાર, જેસલ, તોરલ તેમજ જુના દાસ કબીર વગેરે

સંતો ના અર્વાચીન અને પ્રાચીન મર્મજ્ઞ ભજન દ્વારા સંતવાણી પ્રોગ્રામ પ્રસ્તુત થયો.

શ્રી મથુરાદાસજી બાપુ

શ્રી હિંદુ મંદિર માં ફરી વખત શ્રી રામદેવ રામાયણ કથા નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. જે રામદેવજી પરિવાર ભક્ત મંડળ દ્વારા આયોજન થયું હતું. શ્રી મથુરાદાસજી બાપુ દ્વારા સુંદર કથા નું સંસ્મરણ કરાવ્યું હતું.

દેવી હેમલતાજી

પ્રતિ વર્ષે ની જેમ દેવી હેમલતાજી શ્રી હિંદુ મંદિર માં પધારી અને શ્રી મળ ભાગવત ગીતા સંદેશ આપ્યો હતો. સબરી મહિલા મંડળ ને સપ્તશાંગ દ્વારા ખુબજ આનંદ આવ્યો હતો, એમની વાકપટુતા દ્વારા ભક્તો ખરેખર ભાવવિભોર બન્યા હતા.

શ્રી ધર્માનંદજી મહારાજ ઓરિસ્સા, જગન્નાથપુરી થી પધાર્યા હતા. જેમણે ભક્તો ને દિવ્ય જ્ઞાન નો લાભ આપ્યો હતો.

શ્રી ગીરીબાપું

વિશ્વ વિખ્યાત શિવપુરાણ કથાકાર સંત શ્રી ગીરીબાપું દ્વારા શ્રી હિંદુ મંદિર ની મુલાકાત માં ભક્તો ને શિવ અભિષેક નું મહત્વ અને શિષ્ટાચાર નો સંદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

હરિભાઈ ભરવાડ

ગુજરાત ના લોક લાડીલા કલાકાર હરિભાઈ ભરવાડ ના સ્વર માં સુંદર ભજન સંધ્યા નું આયોજન થયું હતું. હરિભાઈ દ્વારા માર્મિક અને આધ્યાત્મિક ભજન પીરસવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રોગ્રામ નું આયોજન શ્રી હિન્દૂ મંદિર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

Visitors and Guests

Devi Chitralkha from India visits the Temple

1st Prize winners - Ladies Raas Group

MP - Keith Vaz with Councillors & Guests

Children's Performance Group from India

Navratrī Group from India

મંદિરમાં સ્કુલ અને બસ પ્રવાસ

શ્રી હિંદુ મંદિર મા દરવર્ષે મોટી સંખ્યામાં જુદા જુદા સહેરો માંથી સ્કુલ ના વિવિધ ધર્મો ના વિદ્યાર્થી ઓ આવતા હોય છે. જેઓ હિંદુ ધર્મ વિશે વધુ રસ ધરાવે છે અને જાણવાનો પ્રયાસ પણ કરતા હોય છે. મંદિર ના ભૂદેવો દ્વારા તેમને દરેક પ્રશ્ન ના જવાબ અને ધર્મ વિશે નું જ્ઞાન તેમજ સંસ્થામાં થતી પ્રવૃત્તિ ઓ નો પણ ખ્યાલ આપવામાં આવે છે. મંદિર તરફ થી અલ્પાહાર ની પણ વ્યવસ્થા કરવામાં આવે છે. જેમાં આ વખતે ૧૦૦૦

જેટલા સાળા ના નાના મોટા વિદ્યાર્થી ઓ એ ભાગ લીધો હતો. આ સ્કુલ મા લંડન, ઇસ્ટ મીડલેન્સ વગેરે મલ્ટી ફેથ સ્કુલ નો સમાવેશ થાય છે. જેમાં સેન્ટ ફ્રિલિપ ચર્ચ ના મલ્ટી ફેઈથ ગ્રુપ ના મહેમાનો પણ આવ્યા હતા.

હેરો લંડન થી નીકળતી પ્રવાસી બસ દ્વારા પણ હિંદુ ધર્મ ના વડીલો દ્વારા પણ મંદિર ની મુલાકાત લેવામાં આવી હતી.

Hinduism

I was recently asked to write a statement of Hindu faith and this led me to ask some of the following questions. I have researched and sought help from various scriptures, writings from Jigyasa Project, scholars, internet sites and share this very short summary as part of my quest. Hope this will help readers to understand some of the basics of 'Hinduism' and provide springboard to explore further.

What is Hinduism?

When one is asked what Hinduism is - there are a multitude of answers ranging from belief in many gods to a way of life.

Hinduism as a way of life probably comes closest to describing Hinduism. This is because the name Hindu was given to those people who lived around River Sindhu and between Himalayas and Indian Ocean. Their culture and their life practices thus came to be described as Hinduism.

What religion do Hindus follow?

The true name of the Hindu religion is **Sanatan Dharm**. Over the years of invasions and colonisations, the words Sanatan Dharm have been replaced by Hinduism to describe Hindu religion. We as Hindus have also adopted this name, hence is one of the reasons, why we have difficulties in describing our religion.

The word **Sanatan** means everlasting and all-inclusive and the word **Dharm** means performance of duty to self and to the society in accordance with the laws of universe. The roots of Sanatan Dharm are in the ethics of Human survival and sustenance of nature as a whole, and it encourages its followers to practice a life style that will incorporate living in harmony with nature.

Unlike all newer religions of the world, there is

no one founder of this religion, and despite the geographical spread that engulfs many different cultures, languages and ways of practicing 'Hinduism', there is one common belief that encompasses the core thread in the different ways that Hindus practice their religion – that is **the belief in Atman (Soul) and its relation to God and Prakriti (nature)**. Hence Sanatan Dharm as a religion attempts, very scientifically, to explain who God is (Brahman/almighty Paramatman), who an individual is (Atman/soul) and what this world is (Maya/Prakriti/Matter).

Brahman (not Brahmin (cast) or Brahma (name of the god)) is everything, all pervading energy, pure consciousness, the true reality of all things and is shapeless, body-less, genderless, and colourless. It cannot be described, only experienced. It is often understood as Paramatma - the one that is whole and from who emerges wholeness. It is described as infinite and it remains infinite even when infinite is taken from it.

Atman is said to be the life force energy that comes out of Brahman. Hence, it is part of Paramatma, identical to Brahman the universal soul. It is everywhere in animals, plants and human beings. It is the human soul or spirit and is eternal and immortal.

Maya is nature (Prakriti) and matter. Atman takes shape when it enters into Maya – a form of Prakriti or matter. It is whilst in this state that Atman is able to perform Karma. Brahman is a source of energy but Prakriti is where it exists – this idea is often personified as Shiv (meaning Brahman) and Shakti (meaning Prakriti). One of the main goals of Atman whilst in body is to attain Moksha (liberation) and reunite with Brahman.

Over 7,000 years, many Saints, Rishis, scholars, devotees have attempted to explain/simplify these concepts and how to practice to achieve

Moksha, either by using historical episodes such as Ramayan, Mahabharat or by using life examples of people like Krishna, Shanker, Jalaram and so on. These teachings and contributions are now revered and in many cases these people are worshipped as Avatars (reincarnation of the almighty God), hence introducing the ideas of many gods or god like figures as part of worship.

What is the core book of Sanatan Dharm?

There is no single text or unified statement of belief that declares faith. The Sanatan Dharm is based on the earliest scriptures – Vedas, and the rituals based on Vedic philosophy which pursues knowledge and understanding of truth, our own reality and God who is formless, limitless, all-inclusive and eternal.

There are two parts to Hindu Literature:-

1. **Sruti** – one that is heard and are the bases of Vedas, and
2. **Smrti** – one that is experienced and time specific and are seen as the contemplation on the divine revelations.

Although Sanatan Dharm cannot claim one single founder or an event for its formalisation; the origin of the tradition is attributed to the seven rishis (saptarsi), Gotam, Bharadvaj, Vishvamitra, Jamadagni, Vasistha, Kasyap and Atri. They are said to have heard the divine revelation of eternal truths individually, whilst in deep meditation. The rishis then shared what they heard in Mantras. These mantras were later compiled as Veds (meaning knowledge) by Rishi Badarayana (later came to be known as Ved Vyas) into four divisions (rig ved, sam ved, yajur ved and atharv ved). These mantras found in different Veds (Vedas) are considered to be eternal and divine (apurushay – meaning that which is beyond human mind) and are recited accordingly at various rituals. These mantras form the Sruti part of the Hindu literature and traditions.

The Smrti texts form the secondary body of Hindu literature and are developed much later. They often have moral undertones, are specific to an event and are developed from traditional legends and experiences of that time in history e.g. Different Purans, Ramayan, Shrimad Bhagvat Gita, and so on. Due to inaccessibility of Sruti texts (as mostly were in Sanskrit), many of

the modern day social laws, religious practices and rituals within Sanatan Dharm derives from these Smrti texts. The formulations of these texts also allowed for various sectarian traditions to propound their own philosophy using the tenets of Sruti texts to elevate and authorise the status of their philosophical thoughts, paths and rituals. This explains the developments of the many spiritual paths and deity worships that are today found within the umbrella of Sanatan Dharm.

However, within the wide range of religious practices and forms of worship, that are found within 'Hinduism', there are five principles (The five Ps) that are adhered to, and to which Sanatan Dharm is based on.

These are

1. **Paramatma** (belief in One Supreme Being),
2. **Prathna** (Belief in prayer),
3. **Punarjanama** (belief in reincarnation and the Law of Karma),
4. **Prani-daya** (compassion and respect for all living entities, and
5. **Purusartha** (that which should be sought for).

The principle of Purusartha emphasises on the responsibilities that are placed on individuals - spiritual, social, financial and ethical – and sets out four fold system to ensure that these are accomplished through one's life. These are Dharm (the accomplishment of one's own burden of duties), Artha (acquisition of wealth), Kama (fulfilment of desires) and Moksha (attainment of liberation). Both the pursuit of wealth and desires are contained within the confines of Dharm and Moksha, and therefore one is encouraged to act diligently and righteously when acquiring wealth and producing progeny.

What is the statement of Hindu faith?

Hindus believe in Sanatan Dharm. Sanatan Dharm is based on Vedic literature, philosophy and Sanskruti. It believes in one true God (Paramatma) who is formless, limitless, all-inclusive and eternal. Its practices and range of different rituals are all based in pursuing knowledge and attainment for eternal truth for the development of self (Atma).

Reconnecting to Hinduism

By Chandni Minesh Popat
Edited by Rukma Sadekar

As a youngster I recall attending a talk by a female Sanyasi. I hadn't met many, so that already defied the norm. She was a woman, spoke impeccable English and I learnt she was an architect before she gave it all up to become a Monk. During her talk she posed a question to the audience which changed my perspective on Hinduism forever. She asked,

"After having performed an aarti why do we bring our hands close to the flame, touch our eyes and pass our hands over our heads?"

From then onwards the ritual of performing an aarti took a whole new meaning for me. Each time I brought my hands close to a flame, in my mind I'd say, "**Bhagwan, please keep my vision and my mind pure and divine**". Her single question set me off on a journey of enquiry, to discover the meaning and science behind the rituals and practices I had grown up with.

Imagine a 5 year old performing this same action (after performing an aarti) with understanding? Over time, the impact of a simple action accompanied with a positive thought can have a profound impact on a young, impressionable and growing mind.

Are you a Hindu by birth or a Hindu by practice, I once heard a swami ask? Many of us inherit Hinduism as a birth right, however does that automatically

equate to being a Hindu? A true Hindu is one that comes about by the Hindu way of life. What is the Hindu way of life and how can we help the generations to come connect with this Hindu way of life?

Many see Hinduism as a mere ritualist religion, and wrongly so. Rituals and idol worship are provided as a means of guiding one in the Hindu way of life and helping one stay connected to an all pervasive substratum. Acting as reminders of a Higher Truth, they prepare us for enquiry. Over time one is meant to go beyond ritualistic practices and grow to adopt the path of enquiry and relate with the Formless. Unfortunately, due to various reasons, the practice of rituals continued without the methodical and scientific understanding that went with them, making them appear to be senseless and useless practices, often relegated to the land of superstition.

In order to reconnect to the Hindu way of life, there is a need to re-evaluate these practices and reconnect with the deeper understanding at the core of these Hindu practices. Start small, by questioning and enquiring into some of the daily practices that we are familiar with. Why do we light a diya in our homes? What does a diya represent? By understanding the essence of lighting a diya we come to eliminate outdated beliefs attached to the practice. From a spiritual stand point light

is considered to symbolize knowledge. Lighting a diya signifies removal of ignorance through knowledge and as a daily practice the action serves as a reminder to omit ignorance from all areas of our lives.

Growing up I was always taught a diya should only be lit using pure ghee. This often baffled me, why couldn't we just use a candle or battery powered diya? That is also a form of light too? Scientifically ghee or clarified butter was a recommended substance due to its scientific properties. Fumes emitted from burning ghee are known to kill several types of bacteria and atmospheric viruses, therefore creating a cleaner atmosphere conducive for worship, prayer, meditation or just positive thoughts. The same principles apply to the ingredients offered into a fire when conducting a havan or yagna or lighting an incense stick.

For the generation to come it is important we relay the symbolism of lighting a diya but also explain why we may endeavor to use ghee when possible. However, if ghee is an unavailable resource we may invoke the essence of this practice by using other resources available to use at the time.

The purpose of Hindu practices was never intended to be forceful or to instill fear. They were instead introduced as guidance. Where practices and rituals are introduced to today's children and youth as a "must" or without any explanation there is a very natural inclination to rebel or retreat. Many of us follow rituals and practices as they were introduced and passed down to us. The younger generation witnessing the very same practices that are followed with no understanding will naturally over time deviate to a way of life that they can relate to.

Idols are provided as reminders of the ideal each one symbolizes. Deities such as Hanuman, Krishna and Ganesha were all introduced to children as superheroes of their time, and through daily worship accompanied with fun and mystical stories their attention was drawn to higher ideals and values these superheroes imbibed. Those were the super powers that children connected to and looked up to. In today's day and age however, the very same deities are introduced as non-relatable higher powers that govern all. Children are taught to cultivate a "give and take" relationship with the higher powers that be. Prayer and worship were in fact intended as a means of remembering ideals and as an expression of gratitude. The genuine purpose of these super heroic characters and the ideals they stood for has been lost. Blind faith no longer resonates with our up and coming generations.

The Hindu way of life is relatable in this day and age, which is why it has survived the test of time. We have a vast amount of recourses more easily available to us. Revisit the comprehensible, methodical and scientific understanding behind each of the rituals and practices that are commonly known and followed in our Hindu households. There is no need to eliminate but rather adapt practices with some degree of understanding. By simply differentiating between the essence of a practice and any outdated or superstitious elements attached to it, a ritual or practice by its very nature will carry value and depth. This simple exercise of questioning and understanding our culture sets the coming generation on a path leading back to Hinduism, as an intelligent choice.

What does Bhakti means?

Bhakti is one of the most sublime human expressions not easily attained

Literally speaking bhakti means, loyalty, surrender, faithfulness, attachment and devotion. The word is derived from bhakta meaning a person who is attached or loyal to someone, a worshipper, devotee, adorer or faithful attendant.

True bhakti

Spiritually speaking, bhakti is one of the most sublime human expressions and experience. True bhakti arises in a person who is filled with the purity of sattva, who is free from worldly desires and whose sole aim is liberation. A loyal devotee of God does not seek anything, other than the attention of God or oneness with Him. He/she may even act or appear as if he/she is out of mind.

In spiritual terms bhakti means intense spiritual love and devotion to God. In true devotion, a person reaches the heights of out of body and out of mind experiences, suffers frequent mood changes, loses consciousness or falls into rapturous trance. True devotion often manifests itself as a kind of divine madness and total indifference to worldly matters.

Thus, bhakti is not mere devotional feeling or activity. It is much deeper than that. It is intense yearning of the soul who is caught in the phenomena of birth and death to become free from the phenomenal existence in which it is held in captivity. It manifests in one's being as a powerful emotion which is both of this world and

not of this world. It arises in a mind that is stabilized by one pointed intelligence and purified in the fire of virtues and divine qualities.

Shrimad Bhagavad Gita identifies four types of devotees. a person in distress (arta), the inquisitive (Jignasu), a seeker of wealth (artharhti) and a man of wisdom (7.16). Of them, declares Lord Krishna, the man of wisdom, established in single minded and continuous devotion, is extremely dearer to Him (7.17). Thus, absence of desire, stable mind and pure intelligence are vital to experience deep devotion.

Worldly devotion

Since the human mind is susceptible to modification and afflictions, the devotion of worldly people is limited in its purity, capacity, and intensity. In many respects it is a poor reflection of true bhakti. It is a devotion arising from delusion and ignorance, rather than knowledge and intelligence. From a religious perspective, it is still better to have worldly devotion than not having any faith or devotion at all. We may consider it part of growing and evolving process, an initial stage of inner awakening, which one has to transcend eventually to experience true devotion.

Worldly devotion is limited in its scope, conditioned by duality and desires, thrives on emotions, such as fear and greed, is propelled by the triple qualities and suffers from the weight of expectations. Like many human emotions, in many respects it is a disguised form of self-love only in which the ego plays an important role. Many Asurs in the Purans were great devotees of Lord Siva. Their devotion mostly degenerated into pride, ambition and egoism when their desires were thwarted. True devotion is selfless. Worldly devotion is selfish. This is the main difference.

Bhakti in liberation

Hinduism suggests many paths to liberation. As Shrimad Bhagavad Gita declares, the paths to God are many all paths eventually lead to the Supreme Self only. However some paths are difficult to pursue. Some paths lead to other divinities and lesser gods. Some paths may even lead to one's downfall. However, the consensus opinion is all paths leads to devotion and devotion culminates in liberation. This is so because liberation implies oneness and union and none can reach or become one with Brahman unless one is completely in harmony and agreement with Him. True union arises only when the individuality and all notions of separation and duality disappears from the consciousness. Therefore any union with God, whatever may be the means, is possible only with surrender, faith, harmony, peace, unconditional love, acceptance and devotion.

Types of Bhakti

Devotion may arise from any or all the three qualities, namely sattva, rajas and tamas. On the one extreme is the satvic (selfless) devotion of the purest kind extolled in Shrimad Bhagavad Gita by Lord Krishna

(12:13 - 12:20), which is selfless and pure and which leads to liberation and bliss.

Next comes the rajasic (egoistic) form of devotion, which seeks to use devotion as a means to gain physical, mental or spiritual powers to further one's own interests or selfish desires.

The third one is the tamasic (deluded and psychotic) devotion which is practiced by deluded people using cruel and painful methods such as animal and human sacrifices, extreme forms of self-torture and self-mortification with an aim to harm others or gain control over things and objects.

Devotion may also be practiced physically in the form of rituals, fasting and sacrifices, mentally in the form of prayers and chants or spiritually in the form of meditation, concentration, detachment and renunciation.

Shrimad Bhagavad Gita describes nine forms of bhakti or devotional services;

1. **Shravanam**: Listening the stories and glories of God.
2. **Kirtanam**: Singing or Reciting the names and glories of God.
3. **Smaranam**: Recalling God and His exploits.
4. **Pada-sevanam**: Waiting on Him.
5. **Archanam**: Ritual Worship of God's forms or images.
6. **Vandanam**: Prostration to God.
7. **Dasyam**: Service to His personality or incarnation.
8. **Sakhyam**: Befriending Him.
9. **Atma-nivedanam**: Dedicating oneself to him, heart and soul.

The mind should remain focused on one thought, one image and one deity. If one persists in this practice, then one day that image will come to life and guide the worshipper on the path of liberation.

A Mystical View of Sanatan Dharm

By Satguru Bodhinatha Veylanswami

Hinduism is often referred to by the Sanskrit term Sanatan Dharm. Sanatan means eternal and Dharm in this context means religion. Thus, Hinduism is the “Eternal Religion.” Calling a religion eternal naturally leads to the reflection, “What is it that is eternal in the universe?” The answer, of course, is just one entity—God. I propose that Hinduism’s eternal essence is possible only if it abides in the intelligence of God. How then does this spiritual knowledge pass from God to man, whose inmost being is also immortal?

One analogy is to be found in biology where we encounter a common type of cell reproduction called budding where a daughter cell essentially grows out of and then separates from the mother cell. The DNA of each spawned cell is identical to that of the original cell. This, for example, is how yeast cells reproduce. We can picture God as the original cell and each soul as a cell produced by God. Just as the DNA of a yeast cell is passed on to a newly cloned cell, so is the divine intelligence of God, which includes the knowledge we call Hinduism, passed on to each soul.

This logically leads to a second question, “Why then are not all people aware of the truths of Hinduism that reside within them?” The answer is that this subtle knowing is hidden deep in the soul and takes great effort and maturity to find. We can think of this spiritual search as the ultimate treasure hunt. Divine truths are hidden within us, just waiting to be discovered.

Renaissance thinker and writer Ram Swarup gave an excellent description of this search: “Hinduism resides in all seeking hearts and whenever man’s seeking for Gods becomes spiritual, Hinduism, or the tradition of Sanatan Dharm, automatically comes in. In what way and how long could man’s innermost truth be kept away from him?”

To elaborate further on this idea, just as a trained scientist can develop deep understandings of the not-always-obvious laws that govern the universe, the matured soul is able to fathom the hidden laws that govern spiritual

unfoldment. As sages have decreed, God’s divine intelligence is available if you go to the depths of your soul. But it is a challenge to get there and even harder to stay there.

Here is an analogy I like to use to illustrate finding the truths of Hinduism. Imagine a pond of water with gold nuggets at the bottom. If the surface of the pond has ripples due to a wind or the pond itself is cloudy due to the presence of mud, the gold nuggets at the bottom of the pond cannot be seen from above. They are there, hidden from view. The ripples on the surface represent the agitated intellect; the cloudy water is a cluttered subconscious mind; and the gold nuggets at the bottom are the precious truths. To find these truths we need to have a quiet intellect and a pure or clear subconscious. To achieve this takes serious spiritual striving, ideally under the guidance of a guru.

An excellent third question would be “Is there an original scripture of the Eternal Religion?” We can say that the original scripture is the wisdom imprinted in each individual soul. Over the millennia, great rishis, swamis and pundits have tapped into this inner knowledge and drawn forth portions of it which comprise Hinduism’s holy texts. However, Sanatan Dharm’s most potent scripture is the unwritten wisdom that resides within each of us. Paramaguru Yogaswami often spoke of the superiority of one’s inner scripture to any outer writing. He said, “Instead of spending time in book-reading, it is better to spend it in studying yourself. Study is also a kind of yoga.”

“The book is within you. Turn over the leaves and study.... Truth is not encompassed by books and learning. You must know yourself by yourself. There is nothing else to be known.... It must come from within. Don’t rely on book knowledge. Trust the self alone.”

That last quote, “It must come from within,” adds a new dimension to the means of understanding the divine intelligence that God has placed within the soul. It is the faculty of intuition, by which we gain understanding through

superconscious insight rather than intellectual analysis. Yogaswami referred to such insights as “inner orders.” Here is an explanation from the book *The Guru Chronicles* of how he used inner orders.

“Yogaswami worked intuitively, responding to those who came according to ‘inner orders.’ In explaining this process, he once said, ‘I do nothing. I can do nothing. Everything you see, that is done by what comes from within.’ Another time he said, ‘When you come here, what will happen was settled long ago. We go through it; you bring it, but it all happened long ago. Sit and be a witness.’ Swami explained the process: ‘When you are pure, you live like water on a lotus leaf. Do what is necessary, what comes to you to do, then go on to the next order you receive, and then to the next that comes.’

“He advised, ‘Boldly act when you receive orders from within. You need not wait until all details are in order. If you wait for everything to be worked out, you may miss your chance. Have faith and do the work that comes from within. Money will trail after you if you are responding to divine orders. Helpers will come. Everything will come. You have only to follow carefully that which comes from within.’”

My Gurudeva, Sivaya Subramuniya, also stressed the superiority of inner superconscious experience over outer intellectualization: “Having never read a book from cover to cover in my life and, having been trained from very early years, sixteen or seventeen, to have the experience first and then somehow or other it would be verified by scripture later on, this was my path. I was told that to know what was coming up in the experiential pattern of spiritual unfoldment could be to put into the subconscious mind the experience and memories of it, which would not be the experience at all. This, I was taught, would build a spiritual pride that would detour one from the path to Self Realization. Very carefully I observed this, fully understanding the wisdom of the advice.”

A fourth question logically arises, “Who is the original teacher of the Eternal Religion”? In his *Yoga Sutras*, Rishi Patanjali answers this question in chapter one, verse twenty-six. “Ishvara was also the guru of those who lived earlier by virtue of His temporal continuity.” The term Ishvara refers to God as personal Lord. The great commentator Vyasa elaborates on this verse: “The former teachers of knowledge and of piety are limited by time, but He to whom time as a limiting factor is not applicable was the teacher of the former teachers. As He was present with His full powers in the beginning of the present cycle of creation, so was He at the beginning of the past creations.”

In other words, the original teacher of Hinduism is God Himself, and subsequent teachers were his students. A common depiction of God as the primeval guru is Dakshinamurti, which literally means “south-facing form.” It is the image of Lord Siva sitting under a banyan tree, silently conveying the ultimate truths to four rishis sitting attentively at His feet. God’s silence in this transmission of spiritual knowing is important, for He is not endowing the sages with His knowledge, but provoking them to discover the knowing that is always and already within themselves. As Ramakrishna said, “You go into yourself a fool, but through the practices of yoga you come out a wise man.”

My guru’s praise of the Sanatan Dharm is the perfect conclusion to these reflections. “One great joy that the Hindu has is the appreciation for all other religions. Hinduism is theocentric, that means God-centric; whereas most other religions are prophet-centric, revolving around the personality of some living person or some person who once lived in history and interpreted religion to his culture in his time. Hinduism has no founder. It was never founded. It has neither a beginning nor an end. It is coexistent with man himself. That is why it is called the Sanatan Dharm, the Eternal Path. It is not one man’s teaching or interpretation. It is not limited to a single facet of religion, but consists of the entire spectrum, seen in its various components as if through a prism.”

Mahabharat

An Epic Reflection Of Our Lives

If we look at just one episode of the epic Mahabharat we can relate to it with our present way of life. Shrimad Bhagavad Gita has been elaborated and presented in many forms to teach us the lessons of life. The crux of the matter is the whole reasoning of the war (the great battle of Mahabharat); why it was fought and why Arjun or the Pandav brothers should not view it through the prism of family relations and treat it as a fight between the good and the evil.

There are many lessons to learn from what we know of this epic drama today. We pen down few of them and see how it relates to you and me in the present scenario or can inspire us.

1. It inspires us to think logically and know the difference between the good and bad and that justice will be ultimately delivered. Like mentioned above, one should leave behind the subjective treatment or to say, take

steps in life more logically rather than only being emotional. Now, this really is a big subject of concern in our lives. If you see, many parents are incessantly emotional about their children and will always say, my son and daughter is right, no matter what level of crime or on a lighter note, any wrong-doing on their part. Wish we could learn to be a bit sterner and teach our children a lesson they sometimes deserve.

2. The special talent focus and how it can be collaborated to fight the enemy can be well understood from the epic war. Krishna was a figure with impeccable leadership qualities, and he was a strong motivational figure with acute observation and with a firm opinion of the right and the wrong. Justice had to be delivered at all cost, even if it meant huge destruction and loss of human lives, material wealth and human relationships to let the humanity prevail ultimately.

3. Jealousy ruled the roost in Mahabharat episode of life and it crossed all boundaries as its characters continued to fight for the throne. The fight between Duryodhan led-brigade and the Yudhisthir led army was a mix of greed for power and wealth and it was also for righteousness and the public welfare.

Duryodhan has immeasurable greed for the throne but at the same time, he felt it was his legitimate right, which ultimately led to his fall from the grace, we don't know that what was he ultimately fighting for- the wear or his right or both we guess. On the other hand, Krishna was continuously seen reminding the Pandav's of their moral responsibility of ascending the throne for public welfare. But, did they actually long for the power, we don't know it. Ultimately, it was really the human characters defining the right to rule.

4. Amid the complete warfare, there were many positives like Karna's undying loyalty for his friend Duryodhan, a fine example of how he reciprocated with respect and love for Duryodhan who stood with him when his brothers did not. The war episode also showed how certain protocols should be followed in life like when Bhishma Pitamah chose to fight for the Kauravs, it was a matter of principals from him. Overall, it was the positive feeling of good over the evil.

5. Shrewd thinking is always led by human lust for power, money, and fame, a thing from the past which we all experience typically in our office life, don't we? An important lesson from Mahabharat is that shrewdness and breaking the rules is not always a right of the evil, the rules and patterns can be and should be broken to fight to achieve the right. Remember, how Karna died and Duryodhan met his end. There is no right way to achieve the ultimate objective.

6. There were principles of legitimacy and a strong fear of adapting to the illegitimate. Karna was a fine example of the way the society functioned and today, there is no exception to the fact. It is your karma which decides your fate as shown in Mahabharat and preached by Krishna throughout the lives of Kauravs and Pandavs.

Hindu belief about the Animals

Do animals have souls? Yes say the Hindu scriptures. Every living being, from the animals down to the insects and tiny organisms, possesses souls. Like humans, they are also beings (bhutas) subject to the laws of Nature and the cycle of births and deaths. We may consider them ignorant, but they have their own language and intelligence. They also perform an important duty in creation and occupy an important place in the manifestation and evolution of life. Their duty is to nourish the humans through milk and through self-sacrifice.

Animals occupy an important place in Hinduism. They are frequently mentioned in the Hindu myths and legends and enjoy a place of their own in Hindu pantheon as vehicles of many gods and goddesses, as divinities and also as incarnations or aspects of Vishnu or Shiv. They embellish and beautify Hindu decorative art and temple architecture, adorning the outer walls and towers of temples as objects of beauty or being installed inside as objects of veneration.

Animals appear in Buddhism and Jainism both as divinities and as a part of their decorative art and architecture. Before Mahayana Buddhism became popular

the Buddha was depicted symbolically as an elephant. Mahavira, the founder of Jainism, is often shown under the hood of a multi headed serpent, a practice, according to some, was later followed by Vaishnavism.

Treatment of animals in Hinduism

Hinduism is a compassionate religion and treats all living beings from animals down to insects and tiny creatures with great respect as aspects of God, having souls of their own, going through the same process of births and deaths as human beings. Depending upon how they are born, they classify all living beings into three kinds: those who are born from seeds and sprouts, those who are born from eggs and those who are born from womb.

The scriptures urge us to treat the animals fairly and, not harm them and not subject them to cruelty and pain. Non-violence towards all, including plants and animals is the highest virtue. Non-violence means not even having the intention to disturb others. Sacrificing animals to appease the deities was a prehistoric tradition which continued in the tradition for long, but as time went by became increasingly uncomfortable

with such practices to the extent that it is no more appreciated in Hinduism by all sections of people.

The historical attitude of Hindus towards animals can be guessed from the fact that until the arrival of the British into India, the Indian forests were teeming with all kinds of wildlife. It was the British who made hunting a great sport and virtually wiped out the wildlife population from the country.

The status of gods, humans, and animals in creation

According to various schools of Hinduism, spiritually there is no distinction between human beings and other life forms. All life forms, including plants and animals, are manifestations of God as limited beings (jivas) and possess souls. All beings are children of Prajapati only. There are no exceptions. God is the lord of the animals (pasupati).

All humans are also animals until they learn to use their intelligence and overcome their ignorance and delusion. Like humans, animals are also subject to the cycle of births and deaths, karma, triple gunas, aspects of Nature, mortality and the possibility of salvation. All are subject to mortality and food for Death who rules the mortal world. Even microorganisms are jivas, having souls of their own.

The difference is in terms of their physical bodies and the number of tattvas (principles), gunas (qualities), elements (mahabhutas) and senses associated with them.

The jivas are subject to the limitations of consciousness and capacity, induced by the activity of Prakriti or nature. When they overcome their limitations and regain their true consciousness, they become liberated. Saivism goes one step further and considers all living beings as pasus (animals) in contrast to pati or Siva who is the lord of all (pasupathi). The pasus are Shiv differentiated as individual beings subject to the bonds (pasas) of egoism, delusion and karma. When they overcome these bonds and realise their true consciousness they become liberated.

According to Hinduism, animals are not inferior creatures, but manifestations of God on the lower scale of evolution compared to man, each containing a spark of the divine, capable of becoming human and achieving salvation like the rest of us.

Human life is precious because it comes after many lives of existence in the lower life forms. In the whole creation only human beings, not even devas (gods), have the opportunity to achieve salvation or ascend to the planes of divinity.

Human life is therefore very valuable and unique. But if human beings choose to ignore the great opportunity earned by them through their previous karma and indulge in irresponsible actions, they may very likely regress into animal existence and have to start all over again.

We have therefore a special responsibility to practice Dharm and work for our liberation.

HINDUISM & Modern Scientific Concepts

How Hinduism has predicted some of the modern scientific concepts

Hindu religion is pro-science from the beginning and this is the reason that Hindus have contributed greatly to field of Science.

Below are few amazing scientific concepts mentioned in Vedas and Puranas.

The concept of Multiverse or MWI

Many believe that there is a parallel universe existing somewhere in the universe, at the same time and space as ours. This concept is known as the multiverse or “Many World Interpretation” according to the quantum mechanics. With this theory, many randomnesses are removed and actions are at a distance from quantum theory, and thus from all physics.

"Every universe is covered by seven layers — earth, water, fire, air, sky, the total energy and false ego — each ten times greater than the previous one. There are innumerable universes besides this one, and although they are unlimitedly large, they move about like atoms in You. Therefore, you are called unlimited (Bhagavata Purana 6.16.37)

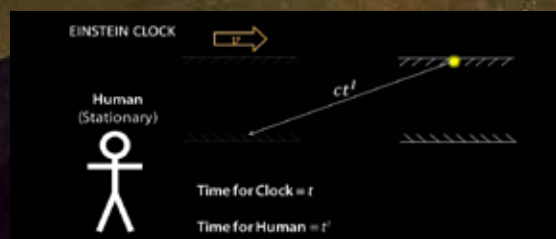
What am I, a small creature measuring

seven spans of my own hand? I am enclosed in a pot like universe composed of material nature, the total material energy, false ego, ether, air, water and earth. And what is your glory? Unlimited universes pass through the pores of your body just as particles of dust pass through the openings of a screened window (Bhagavata Purana 10.14.11)

Time Dilation

Time Dilation is a difference between two events as measured by observers either moving relative to each other or differently situated from a gravitational mass or masses.

"We owe a lot to the Indians, who taught us how to count, without which no worthwhile scientific discovery could have been made." Albert Einstein

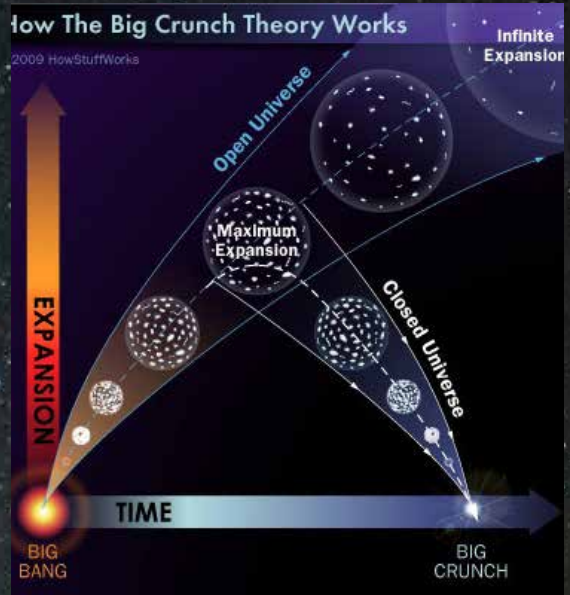
This has already been seen in the Puranas, as example is a story about King Kakudmi, the father of Revati, took her to Bramaloka to ask God's advice about finding a suitable husband for her because he thought that no human is good enough for her. Kakudmi presented his own shortlist of candidates to Lord Brahma. Hearing that proposition, Brahma laughed out loudly and explained how time runs different planes of existence. He tells him that the time Kakudmi and Revati were in Brahmalo, 27 chatur yugas had already passed on 'prithvi', the Earth, and those candidates he presented had already passed away. He explains that all of his relatives, including his friends, ministers, servants, wives, armies, treasures, have vanished, and that he is no longer the king and wealthy. So, he should soon bestow his daughter to someone else.

Grandiose Time Scales

In the Vishnu Purana, the predicted age of the earth is 4.32 billion years, which is quite near to the current scientific estimation of 4.5 billion years. Hindu cosmology, thus, involves large numbers. Carl Sagan, who was very skeptic about mythology and creation, mentions in his Cosmos series:

"It is the only religion in which the time scales correspond, no doubt, by accident, to those of modern scientific cosmology. Its cycles run from our ordinary day and night to a day and night of Brahma 8.64 billion years long. It is longer than the age of the earth or the sun and about half of the time since the big bang. And there are much longer time scales still."

Big Bang, Big Crunch Hypothesis and Endless cycle of destruction, and creation of universe

Big Crunch is known to be the ultimate fate of the universe. It says that the expansion of the universe, which is currently in progress, will one day reverse and the whole universe will collapse, resulting in a black hole singularity or reformation of the universe with another big bang.

In Hinduism, it is quite evident about how it talks about an infinite number of deaths and rebirths of the universe and the elements of the universe itself.

by Drishith

5 Principles for Health and Wellbeing

Five golden principles to lead a healthy and balance life and achieve health, wealth and general wellbeing in the pursuit of materialistic and spiritual goals.

One can not avoid neither problems nor suffering. Even if you want to live peacefully, your patience will be put to test and you will be constantly challenged by problems and circumstances. Life is such. Although we are endowed with willpower and intelligence, there are things that we can control and those that we cannot, even with the best of our intentions.

No one can escape from fate or the randomness of life because it is inbuilt in Nature. However, just as with defensive driving and proper driving skills you can safely drive through a busy thoroughfare and avoid hurting or harming yourself, with suitable defensive strategies, you can navigate through life to ensure your physical and mental wellbeing, avoiding the usual risks and common hazards that afflict the health and wellbeing of many people.

So here are five golden principles to lead a healthy and balance life, and achieve health, wealth and general wellbeing when in the pursuit of materialistic and spiritual goals:-

1. Change your habits for good

Habits add structure to your life. They create routine and predictability to our daily lives and minimise the complexity involved in decision making and problem solving. They also define your personality and identity, apart from influencing your behaviour and attitude. From the time you wake up until you fall asleep, you engage in many habitual actions and thought patterns. However, some habits are harmful, while some are extremely useful to your physical and mental health. Use your discretion to ascertain which habits are preventing you from achieving your health goals and which

are helpful. A little change or a little adjustment here and there in your daily routine can have a profound impact upon your health and happiness. For example, doing exercise, avoiding unhealthy food, consumption of excessive alcohol, increasing your sleep time, etc., can make a lot of difference by boosting your energy levels and positive feelings. Even a simple habit such as washing hands before eating, can lead to improvements in your health.

2. Pay attention and cultivate deeper awareness

Your life and happiness are also largely determined by the things to which you give importance and pay attention. Paying attention means giving importance, showing love and respect, caring for someone or something, or expanding your interests and zone of influence. It is well known that the things to which you pay attention tend to stay with you or grow in importance and influence, while those which you ignore wither away and fall off. It is true, whether it is money, people, relationships, the things that you use.

If you want good health, you must pay attention to your health issues and make health an important priority. You must pay attention to the changes and the happenings in your mind and body and act according to the signals you receive from them. You must mindfully pay attention to the physical stress and discomfort, energy levels, feelings, emotions and sensations that you experience to know how comfortable you are within yourself, and what you can do to protect your mind and body from possible threats to ensure your wellbeing.

3. Lead a balanced and holistic life

You cannot specialise only in one aspect of life and develop an understanding of it. You have to experience it in all its hues and colours and develop a comprehensive outlook on life so that you can see patterns, which many cannot. Some people live as if they are born to amass wealth and nothing else.

Wealth and social status contribute to positive self-esteem and to health and happiness. There is certainly a direct connection between wealth and the quality of life one leads, which in turn has an impact upon general wellbeing. However, wealth and material comforts alone do not guarantee better health.

One must lead a balanced and holistic life, in which there is a place for both the material and spiritual aspirations. If you solely focus upon materialistic goals, you may achieve success, but at a great cost to your mental and physical wellbeing. The same is true if you ignore your career or your financial condition in the pursuit of spiritual goals.

You must lead a well-rounded life to feel complete about yourself and your accomplishments.

4. Be on the right side of things

Whatever you do and whatever your circumstances may be, the core of your being should never be touched by evil.

We live in a hazy world where things often become complicated, forcing us to make important choices. In all such cases, it is important to remember your humanity and your moral obligations to others and yourself. You must believe in the virtue of right living and in the simple and age-old principle of being good and doing well. Your pursuit of success should not be at the cost of your basic morality. Those who resort to questionable means in the hope of achieving something cannot escape from the negative consequences of their actions. Your

health, happiness and wellbeing are directly related to how you feel about yourself and your actions. They in turn depend upon your basic morality. The means matter as much as the ends. Therefore, in your eagerness to secure good things in life, make sure that you do not resort to unethical behaviour or sacrifice your principles and values.

5. Lead a disciplined life

Discipline is not about when you go to bed, or when you wake up. Adequate sleep is important, and it is helpful if you obey your natural rhythm. By discipline we mean sticking to your plans, goals, decisions and intentions. It is having the focus, determination and perseverance to achieve whatever goals and plans that you set your mind upon. If you have decided to eat healthy food, or curb your cravings, you must stick to it. If you have decided to do regular exercise or avoid wasteful expenditure, you must make sure that you are not distracted in the middle by some other matters. Discipline makes a lot of difference to your lifestyle, success and happiness.

Successful people understand the importance of discipline to their health, wealth and happiness. Your success in following the previous four suggestions also depends upon how disciplined and structured you are. Discipline demands certain sacrifices and causes some inconvenience, but it is the price one has to pay for wellbeing or for leading a healthy, wealthy, balanced, holistic, and morally good life.

Thus, five things are important to your health and wellbeing namely good habits, right awareness, balance, ethical living, and discipline. Focus upon these five principles and make them an important and integral part of your life to lead a balanced and disciplined life and experience peace and happiness.

Health Benefits Of Turmeric (Haldi):

The Sacred Root that Rejuvenates the Body and Mind

What Is Turmeric?

Used internationally as a staple spice in cuisine, an element of holistic medicine, an offering in religious ceremonies, and even a coloring in cosmetics, turmeric has been providing the world with countless uses and immense health benefits for thousands of years. The scientific name for the plant is *Curcuma longa*, a well-known perennial belonging to the ginger family of Zingiberaceae.

Turmeric's beautiful bright yellow root has led to its nicknames "the golden spice" and "Indian saffron." It has graced countless cultures around the world with its gorgeous coloring, unique aroma, and unmistakable flavour. Available in a natural state of the whole turmeric root or in powdered, pressed, extract or supplement forms, turmeric can provide countless preventative and healing measures.

A Brief History

Native to the southwest of India, turmeric root has been a staple of Ayurvedic medicine for more than 5,000 years. Turmeric benefits and usage and has spread recently around the world to contribute to the healing and preventative medicinal applications of countless conditions. Around c.e. 700, the turmeric plant is thought to have arrived in China. The earliest record of the plant is in one of the first Ayurvedic scientific and medical documents, the Sanskrit text *Compendium of Caraka* (written between

the fourth century b.c.e. and the second century c.e.), which recommended turmeric as an efficient remedy for food poisoning.

Turmeric became a staple of the culture and cuisine of India, where they utilised the root for multiple applications. People in India became such devout believers in the root's healing and protective powers that they became planters and suppliers; India now produces more than 80 percent of the world's turmeric root.

With more than 3,000 studies published in peer-reviewed journals in the last twenty-five years showing the amazing health benefits of turmeric, turmeric has made quite an entrance into the Western medicinal world.

Turmeric's Unique Chemical Profile

Turmeric contains more than 100 astounding chemical compounds that contribute to its ability to help treat conditions from stomach aches to respiratory illness. These chemical compounds are what make turmeric unique. Most importantly, turmeric contains curcumin, which is a polyphenol. Polyphenols are organic chemicals that have been shown to have anti-inflammatory properties.

Turmeric's unique chemical composition of vitamins, minerals, fiber, and phytochemicals provide the body with:

- + Promotion of immunity
- + Protection against illness and disease
- + Prevention of the development of serious illness and disease
- + Destruction of chronic disease cells within the brain and body

Thanks to these properties, turmeric has now been integrated into natural treatment methods for common and chronic conditions.

Here are 7 amazing health benefits of Turmeric:

1. Turmeric Provides Relief from Arthritic Pain

Turmeric's anti-inflammatory properties have been instrumental in treating osteoarthritis and rheumatoid arthritis. The antioxidant also destroys the free radicals in the body that damage the cells. Anybody suffering from the condition should consume the spice on a daily basis to relieve themselves of mild joint pains and inflammation, though it should be understood that it does not stand as a substitute for medication.

2. Turmeric Is Good For Your Brain

There is another power compound present in turmeric that has not been studied as much as curcumin - aromatic turmerone or ar-turmerone. Research has found that this compound promotes repair in the stem cells of the brain - the same stem cells that can help in the recovery from neurodegenerative diseases like stroke and Alzheimer's. Studies also suggest that curcumin may help to improve memory in Alzheimer's patients.

3. Turmeric Aids In Digestion

When consumed raw while suffering from a digestive problem, turmeric can help manage

the condition. The major components of the spice stimulate the gallbladder to produce bile, instantly making the digestive system more efficient. It is also known to reduce symptoms of bloating and gas.

4. Turmeric Has Healing Properties

Remember how turmeric used to be every grandmother's pet suggestion to treat any cut, burn or infection? Its natural antiseptic and anti-bacterial properties make it an effective disinfectant. The powder can be sprinkled on the affected area to help it heal faster. Instead of turning to a pill, the next time you experience an upset stomach or heartburn, try this super spice instead.

5. Turmeric & Diabetes

The anti-inflammatory and antioxidant properties of curcumin have been found to delay the onset of Type 2 Diabetes in people with pre-diabetes. It further helps moderate insulin levels and boosts the effect of medications that treat diabetes. However, it is important to consult a health professional before combining it with strong medication.

6. Turmeric Helps Boost Immunity

Lipopolysaccharide - a substance in turmeric with anti-bacterial, anti-viral and anti-fungal agents helps stimulate the human immune system. Take a teaspoon of the spice powder in a glass of warm milk daily and you'll see it work wonders as it reduces your chances of catching a flu.

7. Turmeric Helps Your Liver Detox

Turmeric is known to increase the production of the vital enzymes that detoxify our blood in the liver by breaking down and reducing the toxins. By improving blood circulation too, turmeric is instrumental in promoting good liver health.

STATUE OF UNITY

WORLD'S TALLEST STATUE

The Statue of Unity depicts Sardar Vallabhbhai Patel (1875–1950), a leading figure in the nonviolent Indian Independence Movement and the first Deputy Prime Minister/ Home Minister of Independent India.

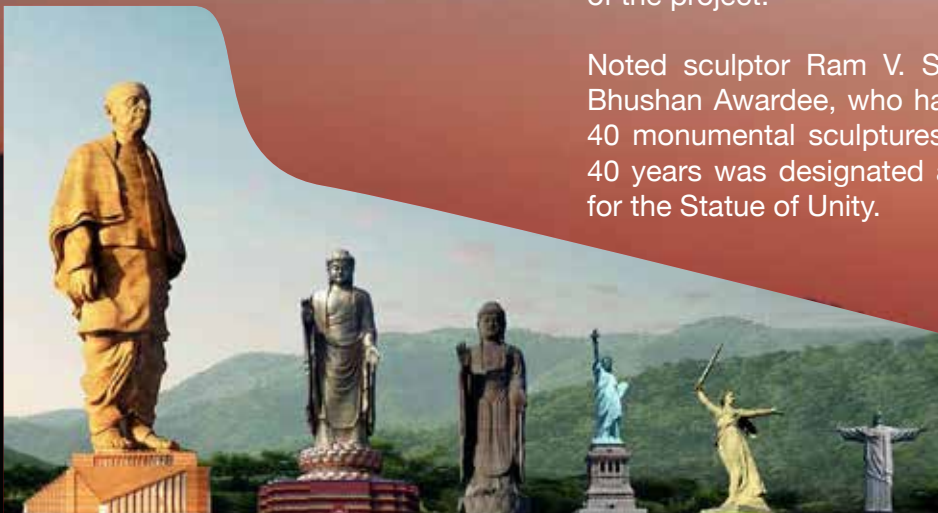
This statue is a testimonial to the life of Sardar Vallabhbhai Patel, a role model of unity and statesmanship. The tallest statue of the world enjoys a splendidly scenic location facing the Sardar Sarovar Dam, 3.2 kilometres away. This colossal statue stands on the isle of Sadhu-Bet in River Narmada, at Kevadia, District Rajpipla in the Indian State of Gujarat, with the majestic Vindhyachal and Satpuda Mountain Ranges in the backdrop. The statue is fast becoming one of the country's top tourist attractions.

Aimed to inspire generations, the Statue showcases Sardar Vallabhbhai Patel's vision on unity, patriotism, inclusive growth and good governance.

At 182 meters from the road entry and 208.5 meters from the river entry, the SoU is the tallest statue in the world; taller than the 153 m tall Spring Temple Buddha in China and almost twice as tall as the world famous Statue of Liberty in New York. For a sense of its height, the statue is 100 times larger than a man of average height of about 5 to 5 and a half feet!

India's largest engineering and construction company Larsen & Toubro was assigned the responsibility for designing, engineering, procurement, construction, operation and maintenance of the project.

Noted sculptor Ram V. Sutar, a Padma Bhushan Awardee, who has created over 40 monumental sculptures over the past 40 years was designated as the sculptor for the Statue of Unity.

STATUE OF UNITY
GUJARAT, INDIA
182 MTS

SPRING TEMPLE
BUDDHA
CHINA
153 MTS

USHIKU
DAIBUTSU
JAPAN
120 MTS

STATUE OF
LIBERTY
USA
93 MTS

THE MOTHERLAND
CALLS
RUSSIA
85 MTS

CHRIST
THE REDEEMER
BRAZIL
39.6 MTS

Statue of Unity

Sardar Sarovar Dam, Kevadia,
Gujarat, India

Height: 182 m (587 ft)

Artist: Ram V. Sutar

Architect: Joseph Menna

Created: 31 October 2013 -
October 2018

Opened: 31 October 2018

Did you know: Narendra Modi
has inaugurated the statue of
unity in Gujarat.

The construction of this
National Monument utilised
approximately 70,000 metric
tons of cement, 18,500 metric
tons of reinforcement bars and
6,000 metric tons of structural
steel. The surface area of about
22,500 square meters has been
clad with around 1,700 metric
tons of bronze.

The Statue of Unity offers a unique
experience and education to visitors.
The museum at the base of the statue
has modern audio-visual systems for an
inspiring insight into the life and work of
Sardar Vallabhbhai Patel.

Visitors to this exhibition can learn about
Sardar's unforgettable contribution to
the Indian Independence Movement and
the unification of India.

હિન્દુ ધર્મ - શ્રદ્ધા અને સાહસનું બીજુ નામ છે

કેદારનાથ યાત્રા

હિમાલયના ઉત્તરાખંડનાં મુખ્ય ચાર ધામ મનાય છે : બદરીનાથ, કેદારનાથ, ગંગોત્રી અને જમનોત્રી. એમાંય બદરીનાથ અને કેદારનાથનાં બે તીર્થધામ તો બહુ જ પ્રસિદ્ધ ને મહત્વનાં મનાય છે. યાત્રી એમના દર્શનની ઈચ્છા અવશ્ય રાખે છે. જીવનમાં વધારે નહિ તો એકવાર તો એ પવિત્ર તીર્થસ્થાનની મુલાકાત લેવાની ભાવના પ્રત્યેક ભારતવાસીના દિલમાં હોય છે જ.

કેદારનાથ દ્વાદશ જ્યોતિર્લિંગોમાંનું એક ગણાય છે. એ દષ્ટિએ પણ એનો મહિમા વધારે હોવાથી ભાવિક ધર્મપ્રેમી જનતાનું મન એના તરફ ખાસ ખેંચાયા કરે છે. કહે છે કે સત્યયુગમાં કેદારનાથમાં ઉપમન્યુએ ભગવાન શંકરની આરાધના કરેલી. દ્વાપરયુગમાં પાંડવોએ પણ ત્યાં રહીને તપશ્ચર્યા કરેલી. ત્યાં ભગવાન શંકરનો નિત્ય વાસ મનાતો હોઈને ભક્તો એવી ભાવનાથી એનું દર્શન કરે છે.

બદરીનાથ તથા કેદારનાથ બંનેની યાત્રા કરવા માગતા યાત્રીઓ પહેલાં કેદારનાથ જાય છે, ને પછી બદરીનાથની યાત્રા શરૂ કરે છે. એ બંને યાત્રામાં હવે તો લાંબે લગી મોટરની વ્યવસ્થા થયેલી હોઈ, પગે ચાલવાનું અંતર ઓછું રહે છે. તોપણ જે પગે ચાલીને પ્રવાસ ના કરી શકે તેમને બેસવા માટે ઘોડા, દંડી તથા કંડીનાં સાધન મળી રહે છે. ઉત્તરાખંડનાં ચારે ધામની યાત્રા માટે મે-જૂનનો સમય વધારે

અનુકૂળ છે; કારણ કે પાછળથી વરસાદ શરૂ થતાં તકલીફ પડે છે, તેથી મોટરો વચ્ચેવચ્ચે થોડા દિવસો માટે અટકી પણ પડે છે.

કેદારનાથનો માર્ગ બદરીનાથના રસ્તા પર આવેલા રુદ્રપ્રયાગથી ફંટાય છે. રુદ્રપ્રયાગથી એક માર્ગ સીધો બદરીનાથ જાય છે, ને બીજો કેદારનાથની દિશામાં આગળ વધે છે. હૃષીકેશથી રુદ્રપ્રયાગ સુધી, ને ત્યાંથી કેદારનાથના ગૌરીકુંડ સુધી મોટરો જાય છે.

રુદ્રપ્રયાગમાં અલકનંદા અને મંદાકિનીનો સંગમ થાય છે. શહેર પર્વતની ખીણમાં વસેલું છે. ત્યાં પોસ્ટઓફિસ, દવાખાનું, ધર્મશાળા, હાઈસ્કૂલ, સંસ્કૃત કન્યાપાઠશાળા તેમજ ડાકબંગલો છે. અલકનંદા પરનો પૂલ પાર કરીને મંદાકિનીને કિનારે કિનારે જતા માર્ગે કેદારનાથના યાત્રીઓ આગળ વધે છે.

અગસ્ત્યમુનિ સુંદર પર્વતીય સ્થાન છે. ત્યાં ખેતીને અનુકૂળ સારી જમીન પણ છે. કહે છે કે ત્યાં પ્રાચીનકાળમાં અગસ્ત્ય મુનિએ નિવાસ કરીને કઠોર તપશ્ચર્યા કરેલી. એમની અને એમણે કરેલી તપશ્ચર્યાની સ્મૃતિરૂપે એ સ્થાનનું નામ અગસ્ત્યમુનિ પડ્યું છે. ત્યાં એમનું મંદિર છે અને એ મંદિરની સામે ધર્મશાળા પણ છે. અગસ્ત્યમુનિમાં પોસ્ટઓફિસ, ઈન્ટરમિડિયેટ કોલેજ, ડાકબંગલો, દવાખાનું તથા પોલીસચોકી પણ છે. જુદીજુદી દુકાનોએ ભોજન પણ મળી શકે છે.

કુંડ:

કેદારનાથના માર્ગમાં અગસ્ત્યમુનિથી આગળ વધતી મોટર કુંડ જઈને અટકે છે.

ત્યાં સામાન ઊંચકનારા મજૂરો મળે છે. દંડી, કંડી ને ઘોડાની વ્યવસ્થા પણ થઈ શકે છે.

મજૂરો મોટે ભાગે નેપાલી હોય છે. યાત્રાના છ માસ જેટલા સમય દરમિયાન મજૂરી કરવા માટે તેઓ નેપાલથી ગઢવાલ પ્રદેશમાં આવતા હોય છે. તેમના મજૂરીના દર મોટે ભાગે બાંધેલા હોય છે. ઘોડાવાળા તથા મજૂરો મોટે ભાગે એક માઈલનો રૂપિયો લે છે. ઘોડા પર્વતીય માર્ગ પર એમના માલિકની દોરવણી પ્રમાણે સંભાળીને ચાલે છે, તેમ છતાં એમના પર બેસનારે ખાસ ધ્યાન રાખવું પડે છે. દંડી આરામખુરશી જેવી બેઠકવાળી હોય છે, અને એને બે આગળથી ને બે પાછળથી એમ ચાર માણસો ઊંચકે છે. એનું ભાડું પણ વધારે બેસે છે. કંડી ઉપાડનાર માણસને ખાસ કરીને ચઢણ-ઉતરાણવાળા પર્વતીય માર્ગમાં ઘણો પરિશ્રમ પડે છે. તે હાંફી જાય છે, પરસેવાથી રેબઝેબ થઈ જાય છે. એ જોઈને આપણું દિલ હાલી ઊઠે છે. જે ચાલી શકે તેમને માટે તો બદરી-કેદાર જેવી યાત્રા પગે ચાલીને કરવાનો આનંદ અને લાભ ખાસ લેવા જેવો છે. તેથી સ્વાસ્થ્યલાભ પણ સહેલાઈથી મળે છે. કેટલાય યાત્રીઓ આનંદપૂર્વક પદયાત્રા કરે છે.

પગે ચાલનારા યાત્રીઓએ ધર્મશાળા કે ચઢી પરથી વહેલી સવારે નીકળી જવું જોઈએ. રસ્તામાં આવતી બીજી ચઢી પર ચા કે દૂધ પી શકાય છે. સવારે શક્તિ પ્રમાણે જેટલું બને તેટલું વધારે ચાલીને રસ્તામાં આવતી ચઢીમાં મુકામ કરવો જોઈએ. ચઢીમાં સ્નાનાદિ કરી, ત્યાંની દુકાનમાંથી સીધું-સામાન લઈને ભોજન

બનાવી, જમીને થોડો આરામ કરવો. રોજ તાજી બનાવેલી રસોઈ જમવાથી શરીર સારું રહે છે. ચટ્ટીમાં જે દુકાનેથી સીધું-સામાન ખરીદવામાં આવે છે ત્યાંથી રસોઈ બનાવવાનાં વાસણો મફત મળે છે. ઉતારા માટે પણ કશું લેવાતું નથી. બપોર પછી હંમેશાં થોડું ચાલવાનું અને સાંજ પડતાં પહેલાં ચટ્ટીમાં જગ્યા લઈને વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવાઈ જવાનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ. કેટલાક યાત્રીઓ અંધારું થતાં સુધી ચાલ્યા જ કરે છે. પરિણામે ચટ્ટી કે ધર્મશાળામાં મુકામ કરવા જાય છે ત્યારે ચટ્ટી યાત્રાઓથી ભરાઈ ગઈ હોય છે, એટલે ઈચ્છાનુસાર સારો ઉતારો મળતો નથી. બદરી, કેદાર, ગંગોત્રી તથા જમનોત્રીની યાત્રા કરનારે આ વાત ખાસ લક્ષમાં રાખવી જોઈએ.

કુંડથી આગળ ચાલતાં ગુપ્તકાશી આવે છે. એ સ્થાન મંદાકિનીના તટ પર વસેલું છે. એનું કુદરતી સૌન્દર્ય અનેરું છે. પર્વતીય પ્રદેશમાંથી આવતી, આગળ વધતી, ને શિલાઓ પર ઊછળતી મંદાકિની કેદારનાથના દર્શનના આનંદને પ્રકટ કરતી હોય એવી ઉલ્લાસમયી લાગે છે. ગુપ્તકાશીની ભૂમિ લીલીછમ અને સુંદર છે. પર્વતો પણ વૃક્ષોની પંક્તિથી ભરેલા છે. ગામમાં મોટું બજાર, પોસ્ટઓફિસ, તાર-ટેલિફોનઘર, આયુર્વેદિક ઔષધાલય, વિશ્રામઘર ને કેટલીય ધર્મશાળાઓ છે. હાઈસ્કૂલ તથા સંસ્કૃત પાઠશાળા પણ છે. પૂર્વકાળમાં ઋષિઓએ ભગવાન શંકરની કૃપાપ્રાપ્તિ માટે આ સ્થળમાં તપ કરેલું એમ કહેવાય છે.

રાજા બલિના પુત્ર બાણાસુરની રાજધાની શોણિતપુર આ સ્થળની પાસે હતી એવી એક પરંપરાગત માન્યતા છે. મંદાકિનીની સામી પાર ઊખીમઠ નામે સ્થાનમાં બાણાસુરની પુત્રી ઉષા રહેતી. એની સખી અનિરુદ્ધને દ્વારિકાથી ત્યાં લાવેલી. બાણાસુરની રાજધાની ગયા પટણના મધ્યમાં બિહાર પ્રાંતમાં બરાબર પર્વત પર હતી. શિયાળામાં કેદારનાથનું મંદિર બંધ થાય છે ત્યારે કેદારનાથની પૂજા ગુપ્તકાશીમાં કરવામાં આવતી હોવાથી

ગુપ્તકાશીની મહત્તા વધારે છે. ત્યાં યાત્રીને કેદારનાથના પંડાઓનો મેળાપ થાય છે.

ગુપ્તકાશીમાં ચંદ્રશેખર મહાદેવનું અને અર્ધનારીશ્વરનું એમ બે સુંદર મંદિરો છે. ત્યાં એક કુંડ પણ છે. એમાં ગંગા-જમના નામની બે ધારા પડે છે. કેટલાય યાત્રીઓ એ કુંડને પવિત્ર માનીને એમાં સ્નાન કરે છે.

નાલાચટ્ટી: ગુપ્તકાશીથી દોઢેક માઈલ દૂર નાલાચટ્ટી છે. ત્યાંથી ઊખીમઠ જઈ શકાય છે. કેદારનાથથી પાછા આવીને બદરીનાથ જનારા યાત્રીઓ એ માર્ગે ઊખીમઠ થઈને આગળ વધે છે.

ગુપ્તકાશીથી કેદારનાથ જતા મૈખંડા સ્થાનમાં મહિષમર્દિની દેવીનું મંદિર છે. આગળ વધતાં રામપુર આવે છે. ત્યાં કાલી કમલીવાલાની ધર્મશાળા છે. ત્યાંથી કેદારનાથ સીધા જવાને બદલે મોટા ભાગના યાત્રીઓ ત્રિયુગીનારાયણના દર્શન માટે જાય છે. રસ્તામાં ત્રણેક માઈલનું ચઢાણ આવે છે. રસ્તામાં શાકંભરી દેવી અથવા મનસાહેવીનું મંદિર છે. ત્યાંના પૂજારી યાત્રી પાસેથી દેવીને માટે કપડાંની ભેટ માગે છે.

ત્રિયુગીનારાયણચટ્ટી પ્રાચીન સ્થાન છે. ત્યાં શિવપાર્વતીનું લગ્ન થયેલું એમ કહેવાય છે. એની સ્મૃતિમાં અખંડ અગ્નિજ્વાળા સળગે છે. યાત્રીઓ એમાં લાકડાં નાખે છે. શિવપાર્વતીનું લગ્ન ભગવાન નારાયણની સાક્ષીમાં થયેલું. એની સ્મૃતિ કરાવતી, હવનકુંડની સામે ભગવાનની મૂર્તિ જોવા મળે છે. મંદિરમાં ભગવાન નારાયણ ભૂદેવી ને લક્ષ્મીદેવી સાથે વિરાજે છે. ત્યાં ગંગાની એક ધારા સરસ્વતી પણ છે. તેના ચાર કુંડ છે. બ્રહ્મકુંડમાં આયમન, રુદ્રકુંડમાં સ્નાન, વિષ્ણુકુંડમાં માર્જન અને

સરસ્વતીકુંડમાં તર્પણ કરવામાં આવે છે.

સોમદ્વારા અથવા સોમપ્રયાગ ત્રિયુગીનારાયણથી ત્રણ માઈલ છે. ત્યાં મંદાકિની ને સોમ નદીનો સંગમ થાય છે. સંગમનું દશ્ય ઘણું સુંદર છે. ત્યાંથી પૂલ પાર કરીને ગૌરીકુંડ થઈને કેદારનાથ પહોંચવા આગળ વધાય છે. આ સ્થળથી શરૂ થતું ચઢાણ કાચાપોચા યાત્રીની કસોટી કરનારું છે.

ગૌરીકુંડમાં કાલી કમલીવાલાની ધર્મશાળા ને ગૌરીનું મંદિર તો છે જ, પરંતુ એના નામ પરથી સૂચિત થાય છે તેમ, કુંડ પણ છે. એક કુંડ ગરમ પાણીનો ને બીજો ઠંડા પાણીનો છે. કહે છે કે પાર્વતીએ એ કુંડમાં સૌથી પ્રથમ સ્નાન કરેલું. ગૌરીકુંડમાં સ્નાન કરીને યાત્રી પોતાની રહીસહી અશુદ્ધિને દૂર કરે છે, અને ભગવાન શંકરના દર્શન માટે શ્રદ્ધાભક્તિપૂર્વક આગળ વધે છે.

PM નરેન્દ્ર મોદી કેદારનાથની યત્રાએ

બાળકોના કલ્યાણ માટે

જો મા-બાપ બાળકનું કલ્યાણ ઇચ્છતા હોય તો કઈ કઈ બાબતનું ધ્યાન રાખવું?

- પ્રકૃષ્ટ પુણ્યોદયે જ બાળકનો જન્મ જૈન કુળમા થાય છે. જ્યારે બાળક જન્મે છે ત્યારે તે એક કોરા પુસ્તક જેવું હોય છે... ત્યાર બાદ ધીરે ધીરે તે આજુ-બાજુ ના વાતાવરણમાંથી સંસ્કારો ગ્રહણ કરતો થાય છે..
- તે જે જુએ છે તે જ ધીરે ધીરે તે કરતો થાય છે.. તે જેવું સાંભળે છે તેવું જ તે બોલતો થાય છે...
- જરૂરી નથી કે તેમને આ સારા કે નરસાં સંસ્કારો માત્ર માતા-પિતા પાસેથી જ મળે, તેમની આજુબાજુ નાં દરેક લોકો પાસેથી તે ગ્રહણ કરે છે... જેમ કે સ્કુલનાં સાહેબો, તેમના મિત્રો વગેરે...

એટલે જે મા-બાપ બાળકનું કલ્યાણ ઇચ્છતા હોય તેમને નાનપણથી જ નીચેની બાબતોનું ખાસ ધ્યાન રાખવું...

બાળકને સમય આપો:

- રોજ ઓછામા-ઓછું એક કલાક પરિવાર સાથે બેસવું, કેટલીક વાર એવું બનતું હોય છે પિતા ધંધા પાછળ અને માતા કિંટી પાર્ટીની પાછળ હોય તો બાળક કદાચ ટી.વી અને ઇન્ટરનેટ પાછળ પડી જાય.... (જો હાલ બાળકને સમય આપવામાં ન આવે તો યુવાનીમાં તે બાળક સમય આપે તેવી અપેક્ષા પણ ન રાખવી...)

બાળકને ખોટા સંસ્કારો ન આપો:

- ઘણીવાર પિતા ધરમા હોવા છતાં કોઈ ઘરે આવ્યું હોય તો બાળકને કહેવામાં આવે છે કે પિતા ધરમાં નથી એમ કહી દે તો બાળકમાં જુઠનાં સંસ્કારો પડશે....
- ક્રૂર-મશ્કરી અને બીજાને ઉતારી પાડવાના સંસ્કારો ન આપો... (એમ કરવાથી એ યુવાનીમાં જુઠ બોલતા અને બીજા લોકોને ઉતારી પાડતા ખચકાશે નહીં)

- તેને બદલે ઘરમાં મહાપુરુષોનાં ફોટા, ધર્મનાં ઉપકરણ હોય, સ્તોત્રો, ગીતો બોલાતા હોય, અતિથી, સાધુ, દીનદુઃખીની સરભરા થતી હોય, સામાયિક, સ્વાધ્યાય, તપ, જપ વગેરે ક્રિયાઓ ચાલતી હોય તો બાળકોમાં ઉત્તમ સંસ્કાર પડે.

બાળકોનાં આહાર સાત્ત્વિક અને વસ્ત્રો મર્યાદાવાળા જ હોવા જોઈએ ...

- બાળકને નાનપણથી જ કંદમુળ, અભક્ષ્ય અને રાત્રિ-ભોજન ત્યાગ તરફ વાળવા જોઈએ...
- એવી જ રીતે પહેર વેશની પણ ચિત ઉપર બહુ મોટી અસર પડતી હોય છે .. ઉદભટ વસ્ત્રો પહેરવાથી લજજા નાશ પામે છે... પછી દુર્ગુણો આવે છે... (જો વસ્ત્રો અંગે નાનપણથી જ ચીવટ નહીં રાખવામાં આવે તો યુવાનીમાં ટુંકા અને ક્ષોભ-જનક કપડાં પહેરીને જતી દિકરીને રોકી નહીં શકાય...)

મા-બાપ એ જ બાળકના પહેલા શિક્ષક છે તેમને પાયાનું જ્ઞાન આપવું એ માં-બાપની પહેલી જવાબદારી છે.

બાળકોને નાનપણથી જ દયા, દાનનાં સંસ્કારો પાડવા.

- જરૂરિયાતમંદોને દાન આપવું, સાધર્મિક સેવા કરવી, ગૌશાળામાં ફાળો લખાવો વગેરે કાર્યો બાળકના હાથે જ કરાવવા.
- બાળકને નાનપણથી જ સમજ આપવી કે ભૌતિક ચીજો જે છે તે કાયમી ટકવાની નથી તો તે દેતા શીખવી એટલે કે બીજાને વહેંચતા શીખવી....
- કોઈકવાર બાળકો ને ઉલ્ટા સંસ્કાર પણ આપવામાં આવે છે જેમ કે, બાળક સ્કુલમાં જતો હોય ત્યારે તેને જે ડબ્બો આપવામાં આવે તે તેને એકલાએ વાપરવું, કોઈ સાથે શેર ન કરવું કે કોઈને આપવું નહીં. આવા કુસંસ્કારને લીધે તેનામાં સ્વાર્થનું પોષણ થશે તેની જગ્યાએ સકારાત્મક દયા-દાનના સંસ્કારો પડે તે ધ્યાન રાખવું જોઈએ.

ધાર્મિક શિક્ષણનો અનાદર ન કરો

- વ્યવહારિક શિક્ષણ માટે માતા-પિતાનાં જોરદાર પ્રયાસો અને તેનો આદર કરવામાં આવે છે જ્યારે ધાર્મિક શિક્ષણ માટે પ્રયાસો પણ કરવામાં આવતા નથી અને અનાદર કરવામાં આવે છે.
- વળી, શાળાઓમાં અન્ય ધર્મ વિશે ઘણું બધું કહેવાય છે તેમજ ઇંગ્લિશ મીડીયમની સ્કુલમાં તો ખ્રિસ્તી ધર્મના સંસ્કાર સિંચન પણ કરવામાં આવે છે.
- તથા, આજ કાલના માતા પિતા બાળકોને અન્ય ઇતર પ્રવૃત્તિઓમાં (ક્રિકેટ, કરાટે, ટેનિસ) ખુબ જ દિલચસ્પીથી ક્લાસ કરાવે છે, તેડવા-મૂકવા જવા, તેના માટે સાધન-ઉપકરણો લેવા વગેરે ખર્ચ કરે છે પણ તે જ માતા પિતા ધાર્મિક શિક્ષણ મફત અપાતું હોવા છતાં, બાળકને પાઠશાળામાં ભણવા માટે મોકલતાં નથી અને પાઠશાળાની ઉપેક્ષા કરવામાં આવે છે...
- તો પછી યુવા અવસ્થામાં તેમની પાસેથી ધર્મ સંસ્કારોની અને ધર્મ વ્યવહારની અપેક્ષા જ કઈ રીતે કરી શકાય?

તેથી દરેક માતા-પિતા એ પોતે:

- નિત્ય જિનપૂજા કરવી,
- ગુરૂવંદન કરવું,
- અભક્ષ્ય અને રાત્રિભોજન ત્યાગ કરાવા,
- પોતાના માતા-પિતા ને નિત્ય વંદન કરવા
- આ બધું જો માતા-પિતા પોતે કરશે તો બાળક એ જોઈને તેની મેળે જ બધું શીખશે અને કરશે.

બાળકને નિત્ય:

- જિનપૂજા કરાવવી,
- ગુરૂવંદન કરાવવું,
- માતા-પિતા ને નિત્ય વંદન કરાવવું,
- પાઠશાળામાં ફરજિયાત મોકલવા,
- અભક્ષ્ય અને રાત્રિભોજન ત્યાગ કરાવવા

બાળકને કઠોર શબ્દોની બદલે મિઠાશવાળા શબ્દોથી સમજાવવા જોઈએ

- બાળકને શિખામણ અને ઠપકાં બાબતમાં એમ કહી શકાય, કે મિઠાઈમાં ખાંડનું જે સ્થાન છે તેવું સ્થાન શિખામણ અને ઠપકા બાબતમાં હોવું જોઈએ. વધુ પડતી ખાંડ મોઢું ભાંગી નાખે છે અને ઓછી ખાંડ મિઠાઈ બેસ્વાદ બનાવે છે.
- શિખામણ બાબતે એમ કહી શકાય કે જેટલા ઓછા શબ્દો તેટલી તેની અસર વધુ..
- ઠપકા બાબતમાં ભુલ જો સામાન્ય હોય તો મુશળધાર ન વરસવું.
- અવસરે બોલેલા ત્રણ શબ્દો પણ પૂરતા છે, અનઅવસરે બોલેલા ૩૦૦ શબ્દો પણ નકામાં છે..
- પણ જો કાયમી કુસંસ્કાર પડવાના હોય જેમ કે જુઠું બોલે, ચોરી કરે તો કડક થવાનું અને બાળકની મનોદશા પણ એવી થાય કે હું બીજું બધું કરીશ તો ચાલશે પણ જુઠું અને ચોરી નહીં ચાલે.
- બાળકની નાની-નાની ભુલોને ભુલી જવી અને તેની ભુલોને કઠોર શબ્દોની બદલે મિઠાશવાળા શબ્દોથી સમજાવવું.
- અત્રે કહેલી નાની-નાની વાતો બાળકનાં ચારિત્ર ઘડતરનો પાયો છે..

બાળકો પર વધારે પડતો કંટ્રોલ ન કરવો

- જો વધુ કંટ્રોલ કરવામાં આવશે તો દબાયેલી સ્પ્રિંગ ઉછળે એવું થશે એટલે બાળકો કાબુમાં નહીં રહે અને જે કહેવામાં આવશે તેનાથી ઉદ્વું કરશે અથવા નકારાત્મક વલણ અપનાવશે.

ગૌ સેવા અને ગૌ પૂજાનો મહિમા

ગૌ સેવાનું ફળ ઘણું, જેમાં દેવીનો વાસ;
ગૌનું જે પાલન કરે, તે ઘર સદા ઉલ્લસ.

આસો અમાસ અને કારતક સુદ પડવાના સુભગ સમન્વય દરમ્યાન ગૌમાતાનું પૂજન, ગૌ સેવા, વગેરે કરવું. ગાયમાતા એ પૃથ્વી પરની કામધેનુ કહેવાય છે. આ પરમ પવિત્ર દિવસે ગૌ માતાઓને અલંકારોથી અલંકૃત કરી તેમને ભરપેટ ભોજન આપવું. તેમની પૂજન વિધિ કરી આરતી ઉતારવી; કારણ કે પૃથ્વી પર માતૃશક્તિનું પ્રત્યક્ષ રૂપ ગાયમાતા છે. શ્રી હરિએ વિશ્વનું પાલન કરનાર યજ્ઞપુરુષની મુખ્ય સહાયિકાના રૂપમાં ગૌ-શક્તિનું સર્જન કર્યું છે. વ્રત વિધિવિધાન દરમિયાન તથા યજ્ઞની સંપૂર્ણ ક્રિયાઓમાં ગાયમાતાનું દૂધ, દહીં, ઘી, વગેરે અનિવાર્ય ગણાય છે.

જનેતા સમી પૂજ્ય પૂજું ગાયમાતા,
કરું નિત્ય સેવા નમું ગાયમાતા.

ગૌકીડન વ્રતની કથા આ પ્રમાણે છે: એક વખત લક્ષ્મીજી અતિ મનોહર રૂપ ધારણ કરી અને સુંદર વસ્ત્રાલંકારો પરિધાન કરી, ગાયોના સમુદાયમાં આવી પહોંચ્યાં. આ મહાદેવીનું દેવાશી રૂપ અને કમનીય સૌંદર્ય નિહાળી ગાયમાતાઓ આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગઈ. આ સ્વરૂપવાન સ્ત્રી કોણ હશે, તે જાણવાની ગૌમાતાઓને ઇચ્છા થઈ. આથી તેમની ઓળખાણ પૂછી.

"ગાયમાતાઓ ! તમારું કલ્યાણ થાઓ. સમગ્ર વિશ્વ મને લક્ષ્મી તરીકે ઓળખે છે. જગતના સર્વ લોકો મને ચાહે છે. જેના ઘરમાં હું પ્રવેશ કરતી નથી તે દરિદ્ર કહેવાય છે. માનવજાત મને ઝંખે છે. મારી પૂજા કરે છે. દૈત્યોએ મારો તિરસ્કાર કર્યો તેથી મેં દૈત્યોને ત્યજી દીધા, તેથી તેમની અવગતિ થઈ. ઇન્દ્ર આદિ દેવતાઓને મેં આશ્ચર્ય આપ્યો છે, તેથી તેઓ સુખ-વૈભવ ભોગવી રહ્યા છે.

ધર્મ, અર્થ અને કામ મારા સહયોગથી સુખ આપવાવાળા થઈ શકે છે, એવો મારો પ્રભાવ છે. માટે હું તમારા સુંદર શરીરમાં સદા નિવાસ કરવા ચાહું છું, એટલા માટે હું તમારી પાસે આવીને પ્રાર્થના કરું છું કે, તમે ગાય માતાઓ મારો આશ્રય ગ્રહણ કરો. જેથી તમે "શ્રી" સંપન્ન થઈ શકો."

ગાયમાતાઓએ લક્ષ્મીજીને કહ્યું - "હે દેવી! તમારી વાત તો ઠીક છે,

પરંતુ અમે એવું સાંભળ્યું છે કે, તમે બહુ જ ચંચળ છો, ક્યાંય પણ સ્થિર થઈને રહેતાં નથી, માટે અમારે તમારો આશ્રય ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા નથી."

લક્ષ્મીજી ગાયમાતાના શબ્દો સાંભળીને ત્યાં જ ઊભા રહ્યાં. એમને અડગ ઉભેલાં જોઈને ગાયમાતાઓએ કહ્યું - "દેવી! તમે તમારી ઇચ્છા હોય ત્યાં જઈ શકો છો. અમારે તમારું કોઈ કામ નથી. અમારાં શરીર તો સ્વભાવથી જ સુંદર અને મજબૂત છે. તમે અમને દર્શન આપી, આટલી વાતચીત કરી એટલા માટે અમે અમારી જાતને ભાગ્યશાળી માનીએ છીએ. માટે જે દેવી! હવે તમે વિદાય લઈ શકો છો."

પરંતુ લક્ષ્મીજી તો અડગ રહ્યાં અને દ્રઢતાપૂર્વક ગાય માતાઓને કહ્યું - "હે દેવીઓ! તમે મારું અપમાન કરી રહ્યાં છો. જગત પરના માનવીઓ તો માને છે કે, લક્ષ્મી ચાલ્લો કરવા આવે તો મોઢું ધોવા પણ ન જવાય. આ તો ઘેર બેઠાં ગંગા આવી છે. માટે સ્નાન કરીને પવિત્ર થાઓ, નહિ તો પસ્તાશો. હું (લક્ષ્મીજી) તો દેવોને પણ દુર્લભ છું અને પરમ સત્ત્વ છું. મને એ નથી સમજાતું કે, તમે મારો શા માટે સ્વીકાર કરતા નથી! આજે હવે મને સમજાયું કે વગર બોલાવે કોઈની પાસે જવાથી અનાદર થાય છે, એ વાત ખરેખર સાચી છે."

ગાયમાતાઓએ કહ્યું - દેવી! અમે તમારો અનાદર કરતાં નથી, પણ અમારે તમારી સેવાની હાલમાં જરૂર નથી, માટે તમે જઈ શકો છો.

લક્ષ્મીજીએ વિનંતી કરી કહ્યું - ગાય દેવીઓ! દેવ, દાનવ, ગાંધર્વ, પિશાચ, નાગ, મનુષ્ય વગેરે બહુ જ ઉગ્ર તપસ્યા કરવાથી મારી સેવાનું અને પૂજાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કરે છે. તમે મારો આ પ્રભાવ અને મારા મહિમા ઉપર ધ્યાન દો અને મારો સહર્ષ સ્વીકાર કરી લો. સમગ્ર જગતે મારો સ્વીકાર કર્યો છે અને આ ચરાચર જગતમાં મારો અનાદર કોઈ પણ કરતું નથી.

ગાયમાતાઓએ કહ્યું - દેવી! અમને ક્ષમા કરો. અમે તમારું અપમાન કરતાં નથી, અમે તો ફક્ત તમારો અવીકાર કરી રહ્યાં છીએ, ત્યાગ કરી રહ્યા છીએ. તેનું કારણ ફક્ત એટલું જ છે કે, તમારું ચિત્ત ચંચળ છે. તમે ક્યાંય સ્થિર રહી શકતાં નથી. માટે હે દેવી! અમે વિનંતી કરીએ છીએ કે, તમે જ્યાં જવા ઇચ્છતાં હો ત્યાં જઈ શકો છો.

લક્ષ્મીજીએ છેલ્લો પાસો ફેંકી જોયો અને કહ્યું - હે ગાયમાતાઓ! હું

તમારો મહિમા સારી રીતે જાણું છું. પ્રાચીન સમયમાં ભારતવાસીઓ ગાયોને જ મુખ્ય ધન ગણતા. જેની પાસે વધુ ગાયો હોય તે શ્રીમંત કહેવાતો! શાસ્ત્રો પણ એની સાક્ષી પૂરે છે. તમારી માત્ર સેવા-પૂજા જ નહિ, પણ રક્ષણ અને પાલન પણ કરવામાં આવતું, તમારા શરીરમાં તેત્રીસ કરોડ દેવતાઓનો વાસ છે. તમે પૂજાને યોગ્ય છો, કારણ કે દૂધ, ઘી વગેરે વિના યજ્ઞ થઈ શકતો નથી. તદ્દુપરાંત, ગૌ-વંશનું આપણા નિત્યક્રમમાં અનેક રીતે મહત્વ છે. ગૌ-વંશની (બળદની) શ્રમ-શક્તિથી પૃથ્વી સરળતાથી ખેડી શકાય છે, જેથી ધન-ધાન્ય પાકે છે.

હે ગાયમાતાઓ! તમારા દ્વારા યજ્ઞભૂમિ અને ગૃહસ્થીનાં આંગણા તેમ જ વાનપ્રસ્થાશ્રમ વ્યતીત કરતા સંત-મહાત્માઓની કુટિરો પવિત્ર થાય છે. અરે! ગાયમાતાનું દાન કરવાથી વૈતરણી નદી પાર કરી શકાય છે. તેમજ દાન કરીને માણસ અનેક પ્રકારનાં પાપોથી મુક્તિ મેળવે છે, અને ગૌ-વંશનું સંવર્ધન કરીને સૃષ્ટિના વિસ્તારનું પુણ્ય કાર્ય કરીને પિતૃલોક તથા દેવલોકને સંતુષ્ટ કરે છે.

તમારા માટે ભગવતી શ્રુતિ કહે છે - નિરપરાધ અદિતિ સ્વરૂપ ગાયમાતાને ક્યારેય મરાય નહિ, તેનું તો કાળજીપૂર્વક જતન કરાય, સેવા-પૂજા કરાય.

વળી, વેદમાં પણ કહેવાયું છે કે, ગાયમાતાનો વધ ન કરવો જોઈએ, પરંતુ આ વાત પ્રત્યે સમાજ સજાગ નથી. શક્તિ સ્વરૂપ ગાયમાતાનો વધ કરીને સમાજ ઘોર પાપ આચરે છે.

હે માતાઓ! શક્તિ સ્વરૂપ પૃથ્વીની જેમ ગાયમાતા પ્રજાનું પરિપાલન કરે છે. ધરતી પ્રાણીમાત્રને ધારણ કરે છે. જેને યજ્ઞ દ્વારા દેવો પોષે છે અને યજ્ઞ સ્વરૂપ કર્મ ગાયમાતાએ આપેલાં દ્રવ્યો વિના ફળતું નથી. આ પ્રકારે પૃથ્વીમાતાની જેમ માતૃશક્તિ ગાયમાતા પણ સર્વથા અનુપ્રેક્ષ્યા છે. ગાયમાતામાં સર્વ દેવોનો વાસ છે. વાસ્તવમાં તમે અને પૃથ્વી બંને તત્ત્વતઃ એક જ છો. ગાયની પ્રદક્ષિણાથી પૃથ્વી-પ્રદક્ષિણાનું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે, એવું વિદ્વાનજ ગણપતિ અને કાર્તિકેયની કથાથી સ્પષ્ટ થાય છે. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણની લીલામાં ગૌચરણનું મહત્વ દર્શાવવામાં આવ્યું છે. ભગવાને જાતે ગૌ-પૂજા કરી છે, અને ટ્યલી આંગળી પર ગોવર્ધન પર્વત ધારણ કરીને ગોવાળિયાઓ તથા ગાયોને રક્ષણ આપ્યું હતું. ગાય પ્રત્યક્ષ દેવી છે. એના રોમેરોમમાં દેવતાઓનો વાસ હોવાથી ગાયમાતાના દેહ પર પ્રહાર એ સીધો તેત્રીસ કરોડ દેવતાઓ પર પ્રહાર છે. આવી પ્રશસ્તિ માત્ર હું જ નથી કરતી, પણ ધર્મગ્રંથો અને ધર્મચાર્યોએ કરી છે. જે ગૌમાતા! તમે તો સર્વનું જીવન છો.

લક્ષ્મીજીએ ઉપરોક્ત વાર્તાલાપ ચાલુ રાખ્યો અને ઘેઘૂર વટવૃક્ષ નીચે પડેલા પથ્થર પર આસન ગ્રહણ કર્યું અને કહ્યું - દેવીઓ! તમારા ઐશ્વર્યનો અને તમારા મહિમાનો કદાચ તમને પણ ખ્યાલ નહિ હોય!!

ગાયમાતાઓ સરવા કાન કરીને લક્ષ્મીજીને એકાગ્રપણે સાંભળી રહી. લક્ષ્મીજીએ પોતાનું વક્તવ્ય આગળ ચલાવ્યું.

માતાઓ! સૃષ્ટિના નિર્માણમાં સૌ પ્રથમ ગાય ઉત્પન્ન થઈ હતી. એટલે વેદ તમને 'અજાત્ર' કહે છે. વેદોએ તો તમારો બહુ જ મહિમા ગાયો છે. ગાય એ તો સનાતન ધર્મની કવિતા છે, ગાય આપણી માતા છે. (ગાયના શરીરમાં સર્વ દેવોની સ્થિતિ દર્શાવતું પ્રસિદ્ધ ચિત્ર જોવામાં આવે છે ઉપર દર્શાવેલ ચિત્ર), તે કલ્પિત નથી, પરંતુ અશર્વવેદ અનુસાર છે.)

આ વિશ્વમાં જેટલી દક્ષિણા આપવા લાયક વસ્તુઓ છે તે બધામાં

ગાયોને ઉત્તમોત્તમ ગણવામાં આવે છે. ગાયોનું દાન કરનારાઓને ગોલોક પ્રાપ્ત થાય છે. તમે તો પ્રાણીઓમાં શ્રેષ્ઠ છો. વળી, વંદનીય અને પૂજનીય પણ છો.

ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ મહાન ઇષ્ટદેવ છે, પરંતુ તમે તો તેમની ઇષ્ટદેવીઓ છો! તેમણે તો ગૌ-સેવા માટે ગોપાલ-શિરોમણિ બનીને આ પૃથ્વી પર અવતાર ધારણ કર્યો છે. તેઓ પોતે પણ તમારા સેવક છે.

હે દેવીઓ! તમારા રક્ષણ માટે ભગવાન શ્રી રામચંદ્રજીના પૂર્વજ મહારાજા દિલીપ પોતાનો પ્રાણ સિંહને આપવા તૈયાર થઈ ગયા હતા. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણ પણ ગાયો ચારી, ગૌ-સેવા અને ગૌ-પૂજા કરી સમગ્ર વિશ્વને ગોપાલનનો, ગૌ-સેવાનો અને ગૌ-પૂજાનો સંદેશો આપેલો છે.

હે માતાઓ! ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ - આ ચારેય પુરુષાર્થના સાધનનું મૂળ ગાય-દેવતા છે. વેદશાસ્ત્ર, પુરાણ અને સાધુ-સંતોએ તમારી મુક્ત કંઠે પ્રશંસા કરી છે. અરે! ધર્મનું સૌભાગ્ય અને વૈભવ તો તમને જ આભારી છે. ભારતમાં ત્રણ માતાઓ માનવામાં આવે છે - (૧) ગાયમાતા (૨) ગંગામાતા અને (૩) ગાયત્રીમાતા. આ ત્રણેય માતાઓ ભારતવાસીઓનું જીવન છે, અને ત્રણેય ઉપર દેશનું ભાવિ અવલંબિત છે. આ ત્રણેય માતાઓ ભારતના લોકોને પોષે છે, તેથી ત્રણેય પૂજનીય અને વંદનીય છે. પરંતુ આ ત્રણેયમાં તમારું સ્થાન ખરેખર આગતું, અનોખું, અજોડ અને અદ્વિતીય છે.

લક્ષ્મીજીએ પોતાનું વક્તવ્ય ચાલું રાખ્યું - દેવીઓ! એક અગત્યની વાત કહેવી રહી ગઈ તમારો પ્રાણ બચવાનો સંભવ હોય ત્યાં અસત્ય બોલવામાં પાપ લાગતું નથી. અસત્ય બોલવાના પાપ કરતાં ગાયની પ્રાણ-રક્ષાનું પુણ્ય અનેક ગણું વધારે હોય છે. આવો અદ્ભુત તમારો મહિમા છે, તેથી હું તમારી પાસે ચાચના કરવા આવી છું કે, મને તમે સ્વીકારી મને આશ્રય આપો. હું તમારા શરણમાં આવી છું, તમારી સેવિકા છું, એમ જાણી મને તમારી પોતાની કરી લો. તમે અન્યને આદર દેવાવાળી અને શુકનવંતી છો. તમે જો મારો ત્યાગ કરશો તો પછી સંસારમાં સર્વત્ર મારો અનાદર થવા લાગશે.

હે માતાઓ! તમે મહાન સૌભાગ્યશાલીની અને સર્વનું કલ્યાણ કરવાવાળી અને સર્વને શરણા આપવાવાળી પુણ્યમયી, પવિત્ર સૌભાગ્યવતીઓ છો. માટે કૃપા કરી મને બતાવો કે, હું તમારા શરીરના કયા ભાગમાં અરહું.

કહેવાય છે કે, પછી ગાયમાતાઓએ તેમને પોતાના છાણ-પૂત્રમાં વાસ કરવાનું જણાવતાં આપણે ગૌમાતાના છાણ-મૂત્રનું પણ પવિત્ર ગણીને બહુમાન કરીએ છીએ.

ગાયમાતાઓ અને લક્ષ્મીજીના સંવાદનું તાત્પર્ય એ છે કે, જે ઘરમાં ગાય હોય અને તે સુખી હોય તો તે ઘરના સભ્યો તન, મન અને ધનથી સુખી રહે છે. તે વેદવાક્ય ત્રણેય કાળ માટે સત્ય કરે છે. કારણ કે ગૌ-માતા એ પૃથ્વી ઉપરની કામધેનુ કહેવાય છે.

જેનાં છાણ-મૂત્રમાં લક્ષ્મીજી વસી રહ્યાં હોય તે ગૌ-માતાનાં દૂધ, દહીં, માખણ, છાસ, ઘી વગેરેમાં માનવનાં તન, મન વગેરેને પુષ્ટી કરી, પ્રભુ તરફ વાળતી શક્તિ પડેલી જ હોય. ગૌ-માતાના આશીર્વાદ આ લોક અને પરલોક સુધારી આપે છે. માટે શક્તિ સ્વરૂપ ગૌ-માતાને આપણાં લાખ લાખ વંદન.

વ્રત વિધિ વિધાન

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

ૐ પરમાત્માને નમઃ

ભારતની ભાતીગળ સંસ્કૃતિનો આધ્યાત્મિક વિકાસ અને વારસો એટલે વ્રત વૈભવ, તહેવારો અને ઉત્સવોનો ત્રિવેણિ સંગમ. ભારતીય સંસ્કૃતિ ધર્મપ્રાણ સંસ્કૃતિ છે. પરમ કૃપાળુ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની આરાધના અને ઉપાસના પ્રાચીન કાળથી અને વૈદિક ઋષિ પરંપરાથી ભારતમાં ઊતરી આવી છે. પ્રાચીન ઋષિમુનિઓએ ધાર્મિક કર્મકાંડના સુનિશ્ચિત નિયમોનું સુપેરે નિરૂપણ કર્યું છે. આ ધર્મપ્રાણ સંસ્કૃતિમાં ધર્મનાં શાશ્વત અને સનાતન તત્વો સમાવિષ્ટ થાય છે.

સમગ્ર વિશ્વમાં અનેકવિધ દેવ-દેવીઓની આરાધના, ઉપાસના, યજ્ઞો અને ધાર્મિક ક્રિયાઓ પ્રાચીન કાળથી પ્રચલિત છે. આ પ્રચલિત ધાર્મિક પરંપરાને મહાન ઋષિમુનિઓએ મંત્રો, સ્તોત્રો, આખ્યાનો અને ઉપાખ્યાનો દ્વારા અલંકૃત અને પરિપુષ્ટ કરી છે. પ્રત્યેક ભારતીય એમ માને છે કે, પોતે હજારો વર્ષો પૂર્વે પ્રાદુર્ભાવ પામેલી આ ધાર્મિક પરંપરાનું એક અવિભાજ્ય અંગ છે, આથી તે આ ધાર્મિક વિધિઓનું અનુસરણ કરે છે અને અનન્ય ભક્તિથી પોતાના ઇષ્ટદેવની આરાધના-ઉપાસના કરે છે, તદુપરાંત ઋષિ-મુનિઓએ પ્રબોધેલાં અને આધ્યાત્મિક ગ્રંથોમાં નિરૂપણ કરેલાં વ્રતોનું મન, કર્મ અને વચનથી આચરણ કરે છે. તેથી 'વ્રત-ઉપાસના' ધાર્મિક પરંપરાનું અપરિહાર્ય અને અવિભાજ્ય અંગ બન્યું છે.

વ્રત નાનું હોય કે મોટું, પરંતુ કસોટીની પળે એને વળગી રહેવું એ મુખ્ય વાત છે. નિયમિત ખોરાકની જેમ શરીર પુષ્ટ થાય છે તેમ નાનાં-મોટાં વ્રતોથી આત્માનું બળ અભિવૃદ્ધિ પામે છે; મન, બુદ્ધિ અને ચિત્ત પણ પોષાય છે. ભારતીય જીવનના પાયામાં ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ સમાવિષ્ટ થાય છે. ધર્મ સાધનાના જે વિવિધ પ્રકારો છે, તેમાંનો એક પ્રકાર વ્રત-ઉપાસના દ્વારા સાધી શકાય છે. વ્રત-ઉપાસનાનાં અને ક દ્રષ્ટાંતો પૌરાણિક ગ્રંથોમાં ઉપલબ્ધ છે. ઉદાહરણ તરીકે, કુંતાજીએ સૂર્યવ્રત કર્યું અને પુત્રેચ્છાને લીધે સૂર્યદેવના આશીર્વાદથી તેમને અયોનિ સંતાન પ્રાપ્ત થયું, જે દાનેશ્વરી કર્ણ તરીકે ઓળખાય છે.

વ્રત-ઉપાસનાને લીધે પાર્વતીજી શિવજીને પામે છે. વ્રતની પાછળ વ્રત કરનારની શ્રદ્ધા-ભક્તિ પર વ્રતનું ફળ અવલંબે છે. વટસાવિત્રીના વ્રતમાંથી મહર્ષિ અરવિંદને અદ્વૈત પ્રેરણા મળી અને તેમણે પોતાના પૂર્ણયોગનો પાયો રચ્યો, અને મહાનિબંધ 'સાવિત્રી' નું સર્જન થયું ! આદ્યાશક્તિની આરાધનાનાં વ્રતો એ દૈવી શક્તિનું પોતાનામાં અવતરણ કરવાની અનોખી પ્રક્રિયા છે. આ રીતે વ્રત-ઉપાસના દ્વારા પોતાના પ્રાંગણમાં ત્રિવેણિ વ્રતની ગંગાને ઉતારવામાં આવે છે. પ્રત્યેક વ્રતની પાછળ સંયમી બનવાનો અને સાત્ત્વિક વૃત્તિઓ ઉદ્ધૃત કરવાનો ઉદ્દેશ હોય છે.

વ્રતો ફક્ત સ્ત્રીઓ પૂરતા જ સીમિત નથી, પ્રત્યેક વ્રતમાં શિવ અને શક્તિ એટલે પુરુષ અને સ્ત્રીનો સુભગ સમન્વય સંધાયો છે. 'વ્રત' ની પરિભાષા (વ્યાખ્યા) આપવી દુષ્કર છે, છતાં એમ કહી શકાય કે, "વ્રત એટલે સુનિશ્ચિત ધાર્મિક અનુષ્ઠાન સાંગોપાંગ આચરણનો સુદૃઢ સંકલ્પ." આપણા વિચારો જ્યારે ઇષ્ટદેવ પ્રતિ વળે છે અને આપણે આપણી જાત પરમ કૃપાળુ પરમાત્માને સમર્પણ કરીએ છીએ ત્યારે એકએક ચીજ ભવ્ય, દિવ્ય, સુંદર, સરળ અને શાંત બની જાય છે.

વ્રતનાં વિવિધ અંગો વિષે વિચારીએ તો પ્રત્યેક વ્રતને સુનિશ્ચિત સમય હોય છે, પૂજન હોય છે, અર્ચન હોય છે, સ્તવન હોય છે. વ્રત-ઉપાસના માટે એનાં ઉપાસ્ય દેવ-દેવીઓ હોય છે. એનાં સંકલ્પ વિશેષ હોય છે. એની સુનિશ્ચિત પૂજા-વિધિ અને ઉદ્ઘાપન વિધિ તેમજ ચોક્કસ દાન-દક્ષિણા પણ અનિવાર્ય છે.

પ્રાચીન કાળથી એટલે કે ઋષિ પરંપરાથી અસ્તિત્વમાં આવેલી આ વ્રત-ઉપાસના જડ નથી, પણ પરમ ચેતનમય છે. એનું કારણ એ છે કે, વ્રત કરનાર વ્યક્તિ (વ્રતી) શાશ્વત ધાર્મિક પરંપરામાં અખૂટ અને અનન્ય શ્રદ્ધા ધરાવે છે. શ્રદ્ધા અને ભક્તિથી વિવિધ પ્રકારનાં પ્રસંગોચિત વ્રતોનું આચરણ કરવાની પ્રણાલિકા પ્રાચીન કાળથી પ્રચલિત છે, અને આર્ય નર-નારીઓ અનન્ય આસ્થાથી આ વ્રતોનું અણિશુદ્ધ આચરણ કરતાં આવ્યાં છે.

માનવ દેહ અતિ દુર્લભ છે. દુર્લભ મનુષ્ય દેહ જન્માંતરને અંતે અને મહા પ્રયાસે પ્રાપ્ત થાય છે. માનવ દેહ દેવોને પણ દુર્લભ છે ! આવો દેહ ધરીને જન્મ સફળ કરી સંસાર પાર ઊતરવાનું સાધન વ્રત-ઉપાસના છે.

વ્રતો અને પર્વો ધર્મનાં અવિભાજ્ય અંગો છે. વ્રતો અંતઃકરણની શુદ્ધિ દ્વારા આત્માને નિર્મળ બનાવનારાં અમોઘ સાધનો છે અને વ્રતો, પર્વો કે ઉત્સવના દિવસો એ રૂડાં સાધનોનો કલ્યાણકારી ઉપયોગ કરવાનો સર્વોત્તમ સમય છે. જેમના ઉપર ઇષ્ટદેવની અસીમ કૃપા ઊતરે છે તેમને સુખ-સમૃદ્ધિનું અને રિદ્ધિ-સિદ્ધિનું ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત થાય છે. વ્રતની શક્તિ અપરંપાર છે. વ્રત-ઉપાસનામાં વ્રતી ભાવવિભોર બની જાય છે ત્યારે પરમ કૃપાળુ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થઈ જાય છે.

વ્રતનો શુભારંભ શુભ તિથિ, શુભ વાર, શુભ નક્ષત્ર, શુભ માસ અને શુભ સમયમાં વિદ્વાન આચાર્યની આજ્ઞાનુસાર કરવામાં આવે તો તે વ્રત મંગલકારી નીવડે છે. મંગલ કાર્યો માટે ધર્મશાસ્ત્રોમાં નિષિદ્ધ સમય નક્કી કરેલો હોય છે. જો અધિક માસ હોય, ગુરુ-શુકનો અસ્ત હોય, બાલ અથવા વૃદ્ધ હોય ત્યારે વ્રતના આરંભનો નિષેધ કરવામાં આવ્યો છે. રવિ, મંગળ અને શનિવારને દિવસે સંબંધિત કર્મ જ સિદ્ધ થાય છે, અને સોમ, બુધ, ગુરુ અને શુક સર્વ કાર્યોમાં સિદ્ધિપ્રદ ગણાય છે.

અગસ્ત્યોદયનો સમય શુભ કાર્ય માટે વર્જ્ય ગણાય છે. તદ્દુપરાંત વિરુદ્ધ, વૈધૃતિ, વ્યતીપાત, પરિધ, વિષ્કંભક, વજ્ર, વ્યાખાત, શૂલ, ગંડ, અતિગંડ, વગેરે યોગોનો સંપૂર્ણ અથવા અંશતઃ ત્યાગ કરવાના પણ ચોક્કસ નિયમો નિશ્ચિત કરેલા હોય છે. આ ઉપરાંત મલમાસ (અધિક માસ), ક્ષય માસ, દુષ્ટહોરા, વૃદ્ધિ અને ક્ષય તિથિ તેમજ જન્મ માસ, જન્મતિથિ, જન્મ નક્ષત્ર અને પિતાના મૃત્યુનો દિવસ પણ શુભ કાર્ય માટે વર્જ્ય ગણવામાં આવ્યો છે. વ્રતનો શુભ આરંભ આચાર્ય પુરોહિતના આદેશ અનુસાર જ કરવો.

વ્રતના અનુષ્ઠાન માટે દરેક પર્વત, નદી, સમુદ્ર, નૈમિષારણ્ય ક્ષેત્ર, કેદાર, કાશી, કુરુક્ષેત્ર, પ્રયાગ, પુષ્કર, અમરકંટક વગેરે પવિત્ર અને પુણ્ય સ્થળ ગણવામાં આવ્યાં છે. પરંતુ જો આર્થિક સ્થિતિ નબળી હોય તો નદી, ઓદકાન્તમ્ (જળાશય), દેવમંદિર, પોતાના નિવાસ સ્થાનનો વિશુદ્ધ ભાગ વગેરે અનુષ્ઠાન માટે પવિત્ર ગણાય છે.

ચારેય વર્ણનાં સ્ત્રી-પુરુષોને વ્રતનો અધિકાર છે, પરંતુ વ્રતીનું ધર્મચરણ વિશુદ્ધ હોવું જરૂરી છે. વ્રતી નિર્લોભી, સત્યવાદી, આઠંબર રહિત, વેદની નિંદા ન કરનાર, બુદ્ધિશાળી અને સદાચારી હોવો જોઈએ.

ઉપવાસ એ વ્રતનું અનિવાર્ય અંગ છે. નિરાહાર રહેવું જરૂરી છે. વારંવાર જલપાન કરવાથી, તમાકુ (તાંબૂલ) ખાવાથી, દિવસ દરમિયાન શયન કરવાથી અને મૈથુનને લીધે ઉપવાસ નષ્ટ થાય છે. વ્રતીએ શૌચ ક્રિયાથી પરવારી સ્નાન કરી, આચમન કરી, નિરાહાર રહી સંકલ્પ કરવાના હોય છે. જે દેવ-દેવીનું વ્રત હોય તેનું મૂર્તિ પૂજન કરવું, ભૂમિ શયન કરવું, જપ, હોમ, દાન, બ્રાહ્મણોનું પૂજન, એમને ભોજન તથા દક્ષિણા આપવી અનિવાર્ય છે. લોભ, ક્રોધ કે પ્રમાદથી વ્રતભંગ થયો હોય તો તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરીને વ્રતનો પુનઃ આરંભ કરવો. જલ, મૂળ, ફળ, દૂધ, હવિષ્ય, બ્રાહ્મણની ઇચ્છા, ગુરુનું વચન અને ઔષધ - આ આઠ ઉપવાસનો ભંગ કરતાં નથી.

વ્રત દરમિયાન નાસ્તિક, પતિત, અને પાખંડી સાથે સંભાષણ કે વિતંડાવાદ વર્જિત છે. વ્રત અને દાનનો શુભ આરંભ સૂર્યોદય વિના કરવો નહિ. ઋષિમુનિઓની આજ્ઞા છે કે, સર્વ કર્મોના પ્રારંભમાં પ્રણવ મંત્રનો ઓમકારનો ઉચ્ચાર કરવો.

વ્રત દરમિયાન હવિષ્યમાં જવ, શાળ, ચોખા, મગ, વટાણા, જળ, દૂધ, સામો, નીવાર અને ઘઉં વગેરે ઉપયોગમાં લઈ શકાય. તદ્દુપરાંત કંદમૂળ, સિંધાવૃણ, સમુદ્ર લવણ, ગાયનુ દૂધ, ઘી, પનસ, કેરી, હરડે, પીપર, જીરૂ, સૂંઠ, સાકર વગેરે પણ સ્વીકાર્ય છે.

વ્રતમાં પંચરત્ન, પંચદ્રવ્ય, પંચામૃત, સપ્તમૃતિકા, સપ્તધાતુ, વગેરે ઉલ્લેખ અનુસાર પૂજા-વિધિમાં લઈ શકાય છે. તદ્દુપરાંત સુવર્ણ, રજત, તામ્ર અથવા મૃતિકાઓ કળશ ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. દેવ પ્રતિમા પોતાની શક્તિ અનુસાર તૈયાર કરાવવી. હોમની સંખ્યા ૧૦૮ રાખવી. હોમમાં હંમેશા ગાયના ઘીનો ઉપયોગ કરવો.

વ્રતમાં વિદ્વાન અને સદાચારી બ્રાહ્મણની વરણી કરવી, આચાર્ય ને એમની અર્ધાંગનાને વસ્ત્રાલંકાર અર્પણ કરીને એમનું પૂજન કરવું. ઋત્વિજ તરીકે બીજા ૨૪ અથવા ૨૫ બ્રાહ્મણોને પસંદ કરવા. એમને પણ વસ્ત્રાલંકાર અર્પી પત્ની સહિત એમનું પૂજન કરવું. પૂજા વિધિ આઠત્રીસ ઉપચારથી, દશોપચારથી કે ષોડશોપચારથી કરવી અને પૂજાને અંતે વિસર્જન કરવું.

દેવપૂજનમાં નિષિદ્ધ દ્રવ્યોમાં ભગવાન વિષ્ણુ માટે અક્ષતથી પૂજા વર્જિત છે. દૂર્વા (દાભડો) થી દેવીપૂજન અને બિલ્વપત્રથી સૂર્ય-પૂજા કદી ન કરવી. શિવ અને સૂર્ય-પૂજન સિવાય સર્વત્ર શંખ દ્વારા જ અભિષેક કરવો.

વ્રતની પરિપૂર્ણતા માટે ઉદાપન આવશ્યક છે. ઉદાપન વિના વ્રતની ફલશ્રુતિ પ્રાપ્ત થતી નથી. વ્રત અનુસાર ગૌદાન, સુવર્ણ દાન, વગેરે વિધિ આચાર્યની આજ્ઞા અનુસાર કરવી. બ્રહ્મવાક્ય કદી મિથ્યા થતું નથી.

વ્રતરાજની મોટા ભાગની વ્રતકથાઓ પૌરાણિક છે. આથી મુખ્ય વક્તા સુતજી છે અને શ્રોતાઓ શૌનક વગેરે મુનિઓ છે. સૃષ્ટિમાં સુતજી જેવા દિવ્ય વક્તા અને શૌનક જેવા શ્રદ્ધાવાન શ્રોતા ખરેખર દુર્લભ છે.

દેવ, દાનવ અને માનવને કર્મના ફળ તો ભોગવવા જ પડે છે. નિયતિનું ચક્ર સ્વયં વિધાતાને પણ છોડતું નથી. પુણ્યના સંચય માટે અને પાપના ક્ષય માટે તેમજ મનોકામના પરિપૂર્ણ કરવા માટે વ્રતોનું આચરણ અનિવાર્ય છે.

વ્રતોનું પ્રયોજન છે પુણ્યવૃદ્ધિ અને પાપનો ક્ષય. વ્રતરાજના વ્રતો ઉપદ્રવોની શાંતિ માટે આચરવામાં આવ્યાં છે. વ્રતરાજની વ્રતકથાઓનો વ્યાપ વિશાળ છે, જે જીવનનાં સર્વ અંગોને સ્પર્શે છે અને સૂક્ષ્માતિસૂક્ષ્મ ભાવોને અભિવ્યક્ત કરે છે.

ભાવ, ભક્તિ અને ભાવનાનો ત્રિવેણિ સંગમ મળે ત્યારે માનવીનાં અંતમાં દિવ્ય જ્યોત પ્રગટે છે. જોકે વ્રતનું ફળ અચૂક મળે જ છે, પણ વ્રત શ્રદ્ધા અને ભક્તિથી કરવું જોઈએ. વ્રત કરવાથી દરિદ્રપણું અને ત્રિવિધ તાપ (આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ) નષ્ટ થાય છે. વ્રત એ તો અંતરવીણાનો મધુર ઝંકાર, ચેતનનું ગીત અને પરમ ધામનો પ્રસાદ છે.

વ્રત-ઉપાસનાથી ભક્તિ, ભજન અને ભાવનાની પ્રભુમય પ્રતિકૃતિ (છબી) અંતઃકરણના અતળ ઊંડાણમાં અંકિત થાય છે. વ્રત-ઉપાસના એ જીવનદાન દેનાર સંજીવની છે, મોક્ષમાર્ગનું ઉત્તમ સોપાન છે અને સંયમી જીવનનું પાથેય (ભાથું) છે, તેમજ સરળતા અને શુદ્ધિનું સોપાન છે. વ્રત-ઉપાસના કરનાર વ્રતિની સર્વ મનોકામના પરિપૂર્ણ થાય છે.

શિવલિંગ પૂજનનું માહાત્મ્ય

આકાશ લિંગમિત્યાહુઃ પૃથ્વી તસ્ય પીઠિકા ।

આલાયઃ સર્વ દેવાનાં લયનાત લિંગમુચ્યતે ॥

અર્થાત્ આકાશ (એ વિસ્તૃત મહાશૂન્ય જેમાં સંપૂર્ણ બ્રહ્માંડ સમાહિત છે) લિંગનું સ્વરૂપ છે અને પૃથ્વી એની પીઠિકા (આધાર) છે. પ્રલય કાળમાં સમસ્ત સૃષ્ટિ તથા દેવગણ આદિ આ લિંગમાં સમાવિષ્ટ થઈ જાય છે.

શ્રાવણ સુદ તેરસના દિવસે શનિ પ્રદોષ વ્રત કરનારને માટે શિવલિંગની આરાધના-ઉપાસના, શિવ પૂજન વગેરે વિશેષ પ્રચલિત છે. "લિંગ" એટલે લક્ષણ, ચિહ્ન, નિશાન, બ્રહ્મનું પ્રતીક એવો અર્થ અભિપ્રેત છે. લિંગમાં શિવભક્તોનો જીવભાવ નષ્ટ કરવાની મહાન શક્તિ હોવાથી "લિંગ" નામ પડ્યું છે. જે સાધક આ દિવસે લિંગપૂજનને વિશેષ અગત્ય આપે છે અને લિંગપૂજા પરાયણ બને છે તે સમસ્ત પાપોથી મુક્ત થઈને પરબ્રહ્મને પ્રાપ્ત કરે છે. લોમશ મુનિ કહે છે કે -

ત્યક્તા સર્વાણિ પાપાનિ નિર્ગદો દગ્ધ કલ્મષઃ ।

મન્મના મન્નમસ્કારો મામેવ પ્રતિ પદ્મતે ॥

અર્થાત્ શિવલિંગમાં મનને એકાગ્ર કરીને જે સાધક નમસ્કાર કરે છે તે સર્વ પાપોથી મુક્ત થઈને તથા રોગ રહિત બનીને મનને જ પામે છે.

શિવલિંગના મૂળમાં બ્રહ્માજીનો વાસ છે, મધ્યમાં ભગવાન વિષ્ણુ વિરાજમાન છે અને ઉપરના ભાગમાં ઊંં કાર રૂપ ભગવાન સદાશિવ વિરાજમાન છે.

શિવલિંગની વેદી એ આદ્યશક્તિ જગદંબા પાર્વતીજીનું પરમ પવિત્ર પ્રતીક છે. સાધકે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી છે કે, આ ઉપાસનામાં પ્રકૃતિ અને પરમાત્માનો સુભગ સમન્વય થયો હોવાથી દેવ અને દેવીનું એકસાથે એકાકાર અસ્તિત્વ ગણીને અર્ચન-પૂજન માની લેવાય છે.

આ ઉપરાંત મુખ્ય ત્રણ દેવો (બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ), ઉમા, લક્ષ્મી, શયિ ઇત્યાદિ દેવીઓ, સમસ્ત લોકપાલ, પિતૃગણ, મુનિગણ, યક્ષ, ગંધર્વ, કિન્નર અને પશુ-પક્ષી સર્વનો સમાવેશ થઈ જાય છે!

શિવલિંગ અને વેદીમાં વ્યાપક ભાવથી પૂજા કરવામાં આવે તો ચિત્તવૃત્તિ સ્થૂલ લિંગની સહાયતાથી ભૂપ્રકાસ્ય વ્યાપક પરમેશ્વર સત્તામાં ધીરે ધીરે વિવીનતા પ્રાપ્ત કરે છે. ત્યાર પછી અંગત વિસ્તારવાળી માયાની લીલાથી મુક્ત થઈ કાર્યબ્રહ્મની કૃપાથી

કારણ બ્રહ્મ એટલે નિર્ગુણ બ્રહ્મમાં મળી જાય છે. પછી એ જીવાત્માને આવાગમનનો જરાય ભય રહેતો નથી.

શિવલિંગની પૂજા આ વ્રતના દિવસે ષોડશોપચાર વિધિથી કરવાથી કે કરાવવાથી શિવપદની પ્રાપ્તિ થાય છે. શિવ એટલે મંગલ. આવાહન, આસન, અર્ધ્ય, પાદ્ય, આચમન, સ્નાન, વસ્ત્ર, ગંધ, પુષ્પ, ધૂપ, નૈવેદ્ય, આરતી, પાનબીડું, નમસ્કાર અને વિસર્જન આ સોળ પ્રકારનાં પૂજનને "ષોડશોપચાર" કહેવામાં આવે છે.

શિવલિંગના પાંચ સ્વરૂપો છે. પૂજન માટે વપરાતા શિવલિંગના પાંચ પ્રકારો આ પ્રકારે છે: (૧) સ્વયંભૂ લિંગ (૨) બિંદુ લિંગ (૩) સ્થાપિત લિંગ (૪) ચરલિંગ (૫) ગુરુ લિંગ

(૧) સ્વયંભૂ લિંગ - શિવજી ઋષિમુનિઓના તપથી પ્રસન્ન થઈ પૃથ્વીની અંદર રહ્યા છે. જે રીતે અંકુર પૃથ્વીમાંથી આપોઆપ (સ્વયંભૂ) બહાર નીકળે છે, તે રીતે શિવજી લિંગ સ્વરૂપે પ્રાદુર્ભાવ પામે છે. આને સ્વયંભૂ લિંગ કહેવામાં આવે છે.

(૨) બિંદુ લિંગ - સ્વહસ્તે લખેલા પત્રમાં અગર અન્ય કોઈ વસ્તુમાં આવાહન કરી અર્ચન-પૂજન કરવું રે બિંદુ લિંગ કહેવાય છે. આ લિંગ ભાવનામય છે.

(૩) સ્થાપિત લિંગ - ભૂદેવોએ, રાજવીઓએ અને શ્રીમંતોએ કારીગર પાસે કલાત્મક રીતે કંડારાવી જે લિંગની મંત્રોચ્ચાર દ્વારા પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરાવી હોય તે સ્થાપિત લિંગ કહેવાય છે.

(૪) ચર લિંગ - શરીરનાં અંગ-ઉપાંગો જેવાં કે નાભિ, નાકનું ટેરવું, શિખા, હૃદય વગેરેમાં આત્મા સંબંધી લિંગની કલ્પના કરવી તેને ચરલિંગ કહે છે.

(૫) ગુરુ લિંગ - ગુણાન્ રુન્ધે ઇતિ ગુરુઃ અર્થાત્ ગુણોના વિકારોને દૂર કરે તે ગુરુ. માટે પ્રકાંડ પંડિત કે વિદ્વાન શરીર તે ગુરુ લિંગ ગણાય છે.

વ્રતધારીએ એક વસ્તુ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવી કે, શિવલિંગ પર જે દ્રવ્ય ચડાવ્યું હોય તે ગ્રહણ કરાતું નથી. પણ શિવલિંગને સ્નાન કરાવ્યું હોય તે જળનું આચમન કરાય છે, કારણ કે શિવલિંગની શિલાનો સ્પર્શ થતાંની સાથે જ તે જળ પવિત્ર બની જાય છે.

શિવનું સ્વરૂપ કલ્યાણકારી છે, જેમના દર્શનમાત્રથી જીવ-પ્રાણી માત્રનું કલ્યાણ થાય છે, આ તત્ત્વ તે શિવ તત્ત્વ છે. સ્કંદ પુરાણમાં શિવલિંગનો મહિમા વર્ણવતો શ્લોક છે "જ્યોતિર્મય જેમનું સ્વરૂપ છે, નિર્મળ જ્ઞાન જેમનું નેત્ર છે, જે સ્વયં લિંગ સ્વરૂપ છે, તે પરમ શાંત કલ્યાણમય ભગવાન શિવને અમારા વંદન."

પ્રણવ એટલે ઐ. સમસ્ત અભીષ્ટ વસ્તુઓને આપનાર પ્રથમ શિવલિંગ છે. સ્થૂળ લિંગને "સકલ" અને સૂક્ષ્મ લિંગને "નિષ્કલ" કહે છે. પંચાક્ષર મંત્ર - "ૐ નમઃ શિવાય" ને પણ સ્થૂળ લિંગ કહેવાય છે.

શિવલિંગ મૂળભૂત રૂપે તો વિરાટ બ્રહ્માંડની પ્રતિકૃતિ છે. શિવલિંગની પૂજા સર્વ દેવોની પૂજા કર્યા બરાબર છે. લિંગ પુરાણમાં તો મૂળમાં બ્રહ્માજી, મધ્યમાં ત્રિલોકનાથ અને ભગવાન વિષ્ણુની કલ્પના પણ કરેલી છે. અને ઉપરના ભાગમાં પ્રણવ સદાશિવ ભગવાનની કલ્પના કરવામાં આવી છે.

લિંગવેદી અને લિંગના પૂજન-અર્ચનથી સર્વ દેવો અને દેવીનું પૂજન થઈ જાય છે. એ જ માયા અને માયાવી મહાદેવનું પ્રત્યક્ષ રૂપ છે.

લિંગ પુરાણમાં મૃત્યુંજય ભગવાન શિવનું શરણ સ્વીકારનાર શિવ ભક્ત શ્વેતમુનિની લિંગોપાસનાને લગતી કથા ઉલ્લેખનીય છે -

શ્વેતમુનિએ મૃત્યુંજય ભગવાન શિવજીનું શરણ સ્વીકારી લીધું હતું તેથી તેમનું અંતઃકરણ અતિ પ્રબળ હતું, તેમની આત્મશ્રદ્ધા અને આત્મબળ અનોખું હતું. મૃત્યુનો તેમને ડર ન હતો. પોતાનો અંતિમ કાળ હોવાથી શ્વાસની ગતિ

જરા ધીમી બની ગઈ હતી. આ તેમના છેલ્લા શ્વાસ હતા. ભગવાન મૃત્યુંજયની પ્રાર્થના કરવાથી તેમનું રોમેરોમ પુલકિત બન્યું હતું. તેમણે શિવજીનું શરણ લીધું હતું, તેથી નિર્ભય બની ગયા હતા.

આ સ્થિતિમાં શ્વેતમુનિએ જોયું તો પોતાની સામે એક ભયંકર વિકરાળ આકૃતિ, કાળા વસ્ત્રો પરિધાન કરીને ઊભી હતી. તેમણે શિવલિંગનો સ્પર્શ કરીને "ૐ નમઃ શિવાય" એ પવિત્ર પંચાક્ષર મંત્રનું ઉચ્ચારણ આરંભી દીધું.

આ ભયંકર આકૃતિવાળો કાળ કહે છે: "હવે તમે આ ધરતી છોડીને યમલોક ચાલો."

શ્વેતમુનિ તો માનવદેહ અતિક્રમીને શિવમય બની ગયા હતા. તેમણે કોપિત સ્વરે કહ્યું: "અરે! તું શિવભક્તની કસોટી કરે છે?"

ભગવાન શંકર તો કાળનાયે મહાકાળ છે!" એમ કહીને તેમણે શિવલિંગને બાથ ભરી લીધી.

કાળે અટ્ટહાસ્ય કરીને કહ્યું: "શિવલિંગ તો જડ અને શકિતહીન છે. આ પથ્થરમાં વિશ્વેશ્વર મહાદેવની કલ્પના કરવી હવે નિરર્થક છે."

શ્વેતમુનિ શિવલિંગની નિંદા સહન ન કરી શક્યા. તેઓ કાળ પર તિરસ્કાર વરસાવીને કહેવા લાગ્યા: "હે કાળ! તને ધિક્કાર છે, ભગવાન પશુપતિનાથ કણેકણમાં વ્યાપ્ત છે."

કહેવાય છે કે શ્વેતમુનિના આ શબ્દો સાંભળીને ભગવાન શંકર-પાર્વતી સાથે પ્રગટ થયા, અને કાળ તે સમયે નિષ્પ્રાણ બની ગયો! તેની શક્તિ હણાઈ ગઈ.

શ્વેતમુનિએ શંકર-પાર્વતીના ચરણોમાં પ્રણામ કર્યા. શિવજીએ તેમના મસ્તક પર હાથ મૂકી કહ્યું: "ભક્તરાજ! તમારી લિંગોપાસનાને ધન્ય છે. શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ અને ધૈર્યનો હંમેશા વિજય થાય છે."

વ્રતધારીના ચિત્તમાં ધૈર્યરૂપી તેજ ન હોય તો તે પોતાના વ્રતમાં કદી સફળ થતો નથી. જો તે અધીર હોય તો વ્રત પરિપૂર્ણ કરી શકતો નથી. ધૈર્ય દુઃખનું ઓસડ છે. જ્યાં ધૈર્ય છે, ત્યાં બળ છે અને પરમાનંદ પણ છે. ધૈર્ય રાખવાથી વ્રતની ગુણવત્તા વધે છે. ધૈર્યની સંસાર વ્યવહારમાં જેમ જરૂર છે, તેમ વ્રત, તપ, ભક્તિ, ભજન અને

સાધના કે ઉપાસનામાં પણ એટલી જ જરૂર છે. મુક્તિનો માર્ગ મેળવવા માટે ધૈર્યની જરૂર છે.

દુર્વાસા ઋષિના અંતરમાં જ્ઞાન પણ હતું અને તપ પણ હતું, પરંતુ જેટલા પ્રમાણમાં હોવું જોઈએ એટલા પ્રમાણમાં ધૈર્ય ન હતું. આથી તેઓ અવારનવાર પાછા પડી જતા અને વિચલિત બની જતા.

અર્જુનના ચિત્તમાં યુદ્ધ સમયે ધૈર્યનો અભાવ ઊભો થયો, પરંતુ ધૈર્યના અવતાર સમા શ્રી કૃષ્ણ અર્જુનના સારથા બન્યા હતા અને તેમણે અર્જુનના ચિત્તમાં ગીતારૂપી અમૃત સિંચીને ધૈર્યવાન બનવાની ભાવના રેડી, અને એ ભાવના બળે જ અર્જુનનો વિષાદ દૂર થયો અને તેને મહાન વિજય પ્રાપ્ત થયો. વ્રતધારી માટે વ્રતનો પહેલો પાયો ધૈર્ય છે, જો ધૈર્યનો અભાવ હોય તો તે કદી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી શકે નહિ. ધૈર્યને અભિવ્યક્ત કરવું એ વ્રતધારીના જીવનનું ધ્યેય છે અને મુક્તિનો મુદ્રાલેખ છે.

॥ ૐ નમઃ શિવાય ॥

બ્રાહ્મણત્વના સંસ્કારોને જાળવી રાખીએ

લેખક કિરણ થાનકી
સંયોજક સંપાદક બર્ડાઈ જયોત

**આવો. આપણે આપણા બ્રાહ્મણત્વના સંસ્કાર જાળવીએ.
આપણા સામાજિક સંસ્કારોની અંદર-બહાર**

દરેક માનવીને એનાં જન્મજાત સંસ્કાર હોય છે. સામાજિક સંસ્કાર વગર માનવીનું જીવન નિરર્થક છે બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય, વેશ્ય અને શુદ્ર એ તમામના સંસ્કારો અલગ અલગ છે. એમાયે આપણા બ્રાહ્મણોને તો સવારના પ્રાતઃકાલથી રાત્રીના શયન સુધીના અનેક નિયમો પાળવાનું શાસ્ત્રોમો લખ્યું છે. દરેક બ્રાહ્મણ એક સંસ્કારની વિશિષ્ટતાથી જન્મે છે. એમ કહીએ તો જરાય ખોટું નથી. આપણા સમાજમો સંસ્કારો અતૂટ છે, એ છેક મરણોત્તર સાથે જ રહે છે. મનુસ્તૂતિમા લખાયું છે કે જે બ્રાહ્મણ તેના બ્રહ્મત્વના સંસ્કારો ભૂલી જાય છે તેનું બ્રહ્મતેજ નાશ પામી જાય છે, અને તેવા બ્રાહ્મણો અપંકિતવાન છે. આમેય જેના જીવનમા સંસ્કાર નથી એના જીવનમા વિકાર આવ્યા વગર રહેતો નથી, અને જેના જીવનમા વિકાર હોય એના ઘરમા પછી બે-બે-કાર હોય તોય તેને સુખ મળતું નથી. કારણ કે ત્યાં સંસ્કાર વગરનો સંપૂર્ણ અંધકાર હોય છે.

યુગપરિવર્તનની સાથે ધીમે ધીમે સંસ્કારો પણ ભુલાઈ રહ્યા છે. છતાં પણ આપણી બ્રાહ્મણોની જ્ઞાતિમા હજી પણ સંસ્કારનું સારું એવું વર્ચસ્વ છે. સંસ્કારો કુલ સોળ છે. પરંતુ આપણા સમાજમા પ્રચલિત હોય એવા સંસ્કારો આપણે જોશું.

1. નામકરણ સંસ્કાર: આ સંસ્કાર આપણા તમામના જીવનમા આવતો સંસ્કાર છે. માત્ર આપણા સમાજમા નહિ, દરેક સમાજમા નામ પાડવું ફરજિયાત છે. પણ આપણા બ્રાહ્મણોમા નામ પાડવાને પણ એક સંસ્કાર મનાય છે. આપણા શાસ્ત્રોમા લખાયું છે કે દશ વીસ દિવસ કે એક વરસ સુધીમા નામકરણ સંસ્કાર કરી નાખવા જોઈએ. પણ આ સંસ્કાર બને તેટલા વહેલા કરવા જોઈએ જેથી વ્યક્તિની ઓળખાણ પડી જાય આપણે ત્યાં

નામકરણ સંસ્કાર મોટે ભાગે ફાઈ જ કરે છે. આજે તો ઘરમા મિષ્ટાન કરીને ઓળી જોળી પિપળ પાન ફાઈએ પાડેલ.... એમ કરીને જ નામ પાડી દેવાય છે, પણ પહેલાં આપણે ત્યાં અગ્નિમા હોમ કરીને લાંબી શાસ્ત્રોક્ત વિધિ કર્યા પછી જ નામ અપાતું.

2. અન્નપ્રાશન સંસ્કાર: અન્નપ્રાશન સંસ્કાર એટલે બાળકને પ્રથમ અન્ન આપવાનો સંસ્કાર હવે વર્તમાનગામા બાળકને મમ્મી કોઈ જાતના સંસ્કારની વિધિ કર્યા વગર નાનપણથી જ પારલે-જી ખવડાવવા માંડે છે. એટલે પછી મમ્મીને પોતાની જિંદગી ના અંત સુધી પોતાના સંતાન આગળ જીજી. કહેલૂ પડે છે! પણ હજી ગામડામા તો આ સંસ્કાર પૂરોપૂરો જળવાયો છે, પણ શાસ્ત્રોક્ત વિધિ થતી નથી, બાળકને પાટલા પર બેસાડી, ચાંદલો કરી અને પછી આ સંસ્કાર કરાય છે. આપણે ત્યાં એને અભડાવ્યો એવા વિશેષણથી પણ બોલાવાય છે.

પણ શાસ્ત્રો મુજબ છઠ્ઠે માસે અન્ન સંસ્કાર કરાવવો જોઈએ. બને તો ઘી અન ચોખા તથા ગોળથી આ સંસ્કાર કરવા જોઈએ. ચોખા અને ઘી તેજસ્વિતા સૂચક છે. પહેલાના વખતમા તો વેદિક વિધી થતી, અને અન્નદેવતાનું આહવાન કરવામા આવતું પરંતુ હવે આ સંસ્કાર ધીમે ધીમે વિસરાતો જાય છે.

3. ચૌલકર્મ સંસ્કાર: ચૌલકર્મ સંસ્કાર એટલે બાળકને સર્વપ્રથમ મુંડન કરાવવું આપણે ત્યાં એને બાલમોવાળા ઉતારવા એવું નામ અપાય છે. આ સંસ્કાર હજી પણ પૂર્ણ રીતે કરવા છે. પણ શહેરમા અમુક અતિ આધુનિક લોકો વિસરી જાય છે. આ વિધિ વખતે વીરની બહેન એ ભાઈના સો પ્રથમ ઉતરતા વાળની લટન પોતાના ખોળામા ઝીલે છે. આપણે ત્યાં આ પ્રસંગે રાંદલમાતાનું પુજન પણ થાય છે, અને કુટુંબીજનોને આમંત્રણ અપાય છે. બાલ જન્મ બાદ એક કે સવા વર્ષે આ સંસ્કાર અપાય છે. શાસ્ત્રમા આ સંસ્કાર પણ વિસ્તારપૂર્વક થતો એમ બતાવાયું છે.

4 ઉપનયન સંસ્કાર: ઉપનયન ને આપણે જનોઈ આપવી એમ ઓળખીયે છીએ પણ પુરાણો અને શાસ્ત્રોમા ઉપનયન ને જ્ઞાનની શરૂઆત માનવામા આવતું. આપણે ત્યાં લગભગ તમામ યુવાનો આ સંસ્કારથી જાણીતા છે. પણ આપણે ત્યાં આજે કેટલાકને પંદર, સત્તર વર્ષે પણ આ સંસ્કાર અપાય છે. અને પછી મા-બાપ કહે છે કે અમારો છોકરો તો અસંસ્કારી છે! પણ મનુસ્મૃતિમા કહેવાયું છે કે બ્રાહ્મણના બાળકને પાંચમે વર્ષે આ સંસ્કાર દઈ દેવો જોઈએ. આજે તો કોઈ સગાં કે બહેનના લગ્નમો આ સંસ્કાર ને માત્ર થોડી જ કલાકનો મામલો ગોરબાપા દક્ષિણાના લોભે કરી નાખે છે. પણ શાસ્ત્રોમા ખાસ કહેલ છે કે બ્રાહ્મણના સંતાનને જો ઉપનયન સંસ્કાર યોગ્ય રીતે ન અપાય તો તે રાવણ જેવો બને છે.

આ સંસ્કારનું છેલ્લું ચરણ ‘કાશીપ્રયાણ’ જેને કંધોલે ચડાવવો એવા નામથી ઓળખાય છે. પણ તેમોય આજે ફિલ્મી રીતે ડિસ્કો ડાંડીયા અને ફટકડાની આતશબાજી કરી પૈસાનો વ્યય થાય છે. એટલે મૂળ અર્થ અને વિધિને આપણે વિસરતા જઈએ છીએ.

5 વિવાહ સંસ્કાર: વિવાહ, અર્થાત લગ્ન ને પણ શાસ્ત્રોમાં સંસ્કાર માનવામા આવે છે. લગભગ તમામ માનવી આ સંસ્કારથી પોતાના ગૃહસ્થાશ્રમમો પ્રવેશ કરે છે.

જો કે એમા અમુક ખાસ અપવાદ પણ જોવા મળે છે પણ તે જવલ્લે જ. આપણા સમાજમા પણ લગ્નએ આજે મેળાવડાનું સ્થાન લઈ લીધું છે. એટલે સંસ્કાર ને બદલે અસંસ્કાર જેવું બની ગયું છે. હવે આ સંસ્કારને માણસો માણતા નથી પણ લૂંટે છે

પણ શાસ્ત્રો અનુસાર વિવાહ એટલે કબુલાત. મનુસ્મૃતિમા કહેવાય છે કે ‘લગ્ન સમયે કન્યાની ઉમર ૧૮ થી શરૂ થવી જોઈએ’ અને વરની ઉમર ૨૦ થી શરૂ થવી જોઈએ. વળી વિવાહનો સંસ્કાર ગુરૂ, અને માતા-પિતાની આજ્ઞાથી થવો જોઈએ અને એ પણ વિધૌભ્યાસ પૂર્ણ થયા પછી. કદાચ ત્યારના %#ષિઓને એ ખ્યાલ હશે કે કલિયુગમો લગ્ન પછી કોઈ વિધામો ધ્યાન આપી શકવાનો નથી રામાયણ વગેરે ગ્રંથઓમા તો લગ્નની વિધિ અત્યંત વિસ્તૃત બતાવાઈ છે.

6 સીમન્ત સંસ્કાર: સીમન્ત સંસ્કારને ગર્ભાધાન સંસ્કાર પણ કહી શકાય એને ‘અધરણી સંસ્કાર’ એવા નામથી પણ ક્યાંક ઓળખાવાય છે. આપણા બ્રાહ્મણોમા આ સંસ્કાર હજા પણ ખુબજ પ્રચલિત છે. અને પ્રથમ બાળક પહેલા આ સંસ્કાર અપાય છે. આ સંસ્કારને ગામડા અને શહેરમા પૂરતી રીતે ઉજવવામો આવે છે. શહેરમા તો આ સંસ્કાર પાછળ સામાન્ય લગ્ન જેટલા રૂપિયાનો વ્યય કરાય છે. આપણે સૌ આ સંસ્કારને ખોળી ભરવો એવા નામથી ઓળખાવીએ છે આપણે ત્યાં ત્યારે રાંદલમાતાનું પૂજન કરાય છે અને સ્ત્રીઓ ગીતો ગાય છે. ફટાણાંઓની મારામારી થાય છે. નણંદ ભાભીને રાખડી બાંધે છે, દિવર ભાભીને થપાટ લગાવે છે. અને આ બધાનો એકસ્ટ્રા ચાર્જ માવતર પક્ષે ચૂકવવો પડે છે.

7 જિંદગીનો છેલ્લો-મૃતક સંસ્કાર: માનવીની જિંદગીમા તમામ સુખો કે દુઃખો ભોગવાયા પછીનો સંસ્કાર એ મૃતક સંસ્કાર છે. જેને અંતિમ સંસ્કાર કહેવામા આવે છે. આ સંસ્કાર ગમે તે કારણસર હજી પણ વિસ્તૃત રીતે કરવામા આવે છે. એમા ક્યાંક રાખવાની કોશિશ ગરીબ કે સમૃદ્ધ કોઈજ કરતું નથી. શહેરમા આ સંસ્કાર ને “ઉઠમણું” નામ આપીને ટુંકાવી દેવાયો છે તે યોગ્ય છે. મરણ પામવાની અંતિમ ઘડી અને મરણ પછીના સિંડદાન સુધી, અને તર્પણ સુધીની વિધિ “ગરૂડ પ્રાણ” તેમજ આશ્વલાયગુહ્યસૂત્રમા વિસ્તૃત રીતે અપાય છે. પણ તે વર્તમાન યગ પ્રમાણે શક્ય બની શકે નહીં જ

ભારતના ગામડામા આવા સંસ્કારોને ઘણા દિવસ સુધી લંબાવાય છે. અને ગરીબ માણસોના પૈસાનો વ્યય થાય છે. એને કરજ કરીને પણ આવા કાર્યમાં વ્યવસ્થા રાખવી જ પડે છે.

એમાયે ખાસ કરીને અગિ.યાર દિવસ સુધીના જમણવાર પાછળ જ એ કરજના કાંટલાંમો સંડોવાય છે. આ અંગે વૃદ્ધોએ જ વિચારવાની અને પગલાં લેવાની જરૂર છે. પણ આવા સંસ્કારોની કરૂણતા પણ એજ છે કે વૃદ્ધો જ સર્વ પ્રથમ ભુંદી ખાવા બેસી જાય છે, છતાંયે આ એક સંસ્કાર છે! કમસે કમ આપણો બ્રૂમણ તરીકે આપણા સંસ્કારને ન ભૂલીએ તોય ઘણું છે

મનની શક્તિથી સુખ, શાંતિ, સંતોષ અને આનંદ

દરેક વ્યક્તિના જીવનમાં સુખ અને દુઃખ વારાફરતી આવ્યા જ કરે છે. પરંતુ જે વ્યક્તિ દરેક પરિસ્થિતિમાં આનંદ શોધી શકે છે, તે આખી જિંદગી સુખી રહી શકે છે. મનની શક્તિથી આનું કંઈ રીતે થઈ શકે તે આપણે એક ઉદાહરણથી સમજીએ.

આનંદી કાગડો:

બાળપણમાં આનંદી કાગડાની વાર્તા આપણે બધાએ સાંભળી હશે.

એક આનંદી કાગડો રાજાના કોઈ ગુનામાં આવ્યો. એટલે રાજાએ તેને કાદવમાં ફેંકી દેવાની શિક્ષા કરી. તો તે કાગડો “કાદવમાં લપસવાની કેવી મજા!” એમ બોલીને ગીત ગાતો રહ્યો. સજાનું દુઃખ ભોગવવાને બદલે આનંદ મનાવતા કાગડાને રાજાએ કુવામાં ફેંક્યો તો તે કાગડો “કુવામાં તરવાની કેવી મજા!” અને કાંટામાં ફેંક્યો તો “કાન વિંધાવવાની કેવી મજા!” એમ ગાતો રહ્યો.

આમ કોઈપણ સજા કરે તો તે કાગડો પોતાનું દુઃખ રડવાને બદલે તેમાંથી કંઈક ને કંઈક સારી વસ્તુ શોધી કાઢીને ગીત ગાતાં ગાતાં આનંદ મનાવતો રહ્યો. છેવટે રાજાએ કંટાળીને આ કાગડાને છોડી દીધો.

પ્રથમ દ્રષ્ટીએ આ વાર્તા ભલે બાળકોના મનોરંજન માટે રચાઈ હોય તેમ લાગે, પરંતુ તેમાં જીવનમાં સુખી થવા માટેનો બહુ મોટો સંદેશ છુપાયેલો છે.

જીવનમાં દુઃખ, તકલીફ, પરેશાની, મુસીબત, દુર્ઘટના વિગેરે તો બધાજ લોકોને અવારનવાર આવ્યા જ કરવાનાં. પરંતુ જ્યારે સુખ આવે ત્યારે આપણે ગીત ગાતાં ગાતાં આનંદ મનાવીએ છીએ, તેમ દુઃખ આવે ત્યારે પણ તે દુઃખમાંથી પણ કોઈ એક નાનકડું સુખ શોધી કાઢીને ગીત ગાતાં ગાતાં આનંદ મનાવવો જોઈએ. આ છે જીવનમાં સુખી થવા માટેનો આનંદી કાગડાએ બતાવેલો ઉત્તમ રસ્તો.

જો દુઃખ અને મુસીબતના સમયમાં તમે રડવા બેસશો અને બધા લોકો સમક્ષ તમારા દુઃખનાં ગાણાં ગાયા કરશો, તો તેનાથી તમારું દુઃખ તો દૂર થવાનું નથી. પરંતુ તમારી આસપાસના લોકો તમારાથી કંટાળીને દૂર જતા રહેશે. એ તો ઠીક છે, પણ મોટી તકલીફ તો તમને પોતાને જ થશે. કારણકે તમારા વારંવારના દુઃખના પોકારો તમારું અજાગ્રત મન પકડી લેશે અને રાબેતા મુજબની તેની કામગીરી કરીને એટલે કે નકારાત્મક આદેશોનું જલ્દી પાલન કરીને તમને વધુ ને વધુ દુઃખ તરફ લઈ જશે. આમ મનને અવળચંડું કહ્યું છે, તે અમસ્તું નથી કીધું, તે ખરેખર નકારાત્મક આદેશોને ખરા કરી દેખાડે છે.

એટલા માટે જીવનમાં જ્યારે પણ દુઃખ અને મુસીબતનો સમય

આવે ત્યારે હસતા રહેવાનો, આનંદમાં રહેવાનો, આવી પડેલા દુઃખને ભૂલીને ભવિષ્યમાં આવનારા સુખને યાદ કરવાનો અને હકારાત્મક રહેવાનો અભિગમ અપનાવો.

આનાથી એક તો તમારું દુઃખ હળવું થશે, બીજું તમારા આનંદમાં રહેવાથી આસપાસના લોકો પણ ખુશ થઈને તમને વધારે ખુશી આપશે અને ત્રીજું સૌથી મહત્વનું પરિબળ તો એ બનશે કે તમારા હકારાત્મક અભિગમનો સંદેશ તમારું અજાગ્રત મન તરત જ પકડી લેશે અને તમને વધુ સુખ અને આનંદની સ્થિતિ તરફ લઈ જશે. એટલે જીવનમાં જ્યારે પણ કોઈ તકલીફ આવે ત્યારે હંમેશાં આનંદી કાગડાને યાદ કરો અને તેની માફક ગમે તેવી પરિસ્થિતિમાં પણ આનંદથી ગીત ગાતા રહો.

કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં માણસ પોતાની પાસે હોય, તેના કરતાં કંઈક વધારેની અપેક્ષા રાખતો હોય છે. એટલે જ એ હંમેશાં દુઃખી જ રહેતો હોય છે.

જિંદગીમાં સગવડ અને સાધનસામગ્રી જેવાં કે બંગલો, ગાડી, નોકર-ચાકર, ધનદોલત વિગેરે મળી જાય એટલે સુખી થઈ જવાય તેવું જરૂરી નથી.

જ્યારે સુખ મળે છે ત્યારે આનંદનો અનુભવ થાય છે. પરંતુ જ્યારે દુઃખ પછી એટલું જ સુખ મળે ત્યારે આનંદનો અનુભવ વધુ માત્રામાં થાય છે.

તમારી પાસે ‘જે નથી’ એ વિષે વિચારવાને બદલે ‘જે છે’ તે અંગે વિચારવાથી મનમાં અભાવ કે અસુખ પેદા થતું નથી.

આપણી અંદર વિરાટ શક્તિઓ છુપાયેલી છે. આ શક્તિઓને જગાડીને કાર્યાન્વિત કરી શકાય છે. મનને અવળચંડું કહ્યું છે, તેની પાછળનું કારણ પણ

એ જ છે કે જેમ મનની શક્તિઓ અનંત છે, તેમ મનની લાલસાઓ પણ અનંત હોય છે.

માણસની સૌથી મોટી નબળાઈ એ છે કે જે વસ્તુ મેળવવાની ઘણી ઈચ્છા હોય, તે વસ્તુ મળ્યા પછી તેનો આનંદ તો માણે છે, પરંતુ સંતોષ માનતો નથી, જે દુઃખનું કારણ બને છે.

જ્ઞાન એ દોરો પરોવેલી સોય જેવું છે. દોરો પરોવેલી સોય ખોવાતી નથી તેમ જ્ઞાન હોવાથી સંસારમાં ભૂલા પડાતું નથી.

સુખના સમયે સુખી અને દુઃખનાં સમયે પણ સુખી, આમ હરહંમેશા સુખી રહે છે, જે તેની મનની શક્તિથી શક્ય બને છે.

ખુદની સફળતાની સાથે પરિવાર, સમાજ, દેશ અને વિશ્વના કલ્યાણની ભાવના પણ ધ્યાનમાં રાખીને જીવનસાફલ્ય સાધવું જોઈએ.

શ્રીમદ્ ભાગવત કથા માહાત્મ્ય:

જે જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને વિનાશના કારણરૂપ છે અને જે આધ્યાત્મિક, આધિદૈવિક અને આધિભૌતિક એમ ત્રણે પ્રકારનાં દુઃખોનો નાશ કરનાર છે એવા સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ ભગવાન શ્રી કૃષ્ણને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

વર્તમાન જીવનમાં કોઈને શાંતિ નથી. દરેક વ્યક્તિ કોઈક ને કોઈક મુશ્કેલીમાં જીવે છે. શ્રીમદ્ ભાગવત કથા શ્રવણમાં માણસના મનને શાંતિ મળે છે. શ્રીમદ્ ભાગવત કથા જીવન સારી રીતે કેમ જીવવું તે સમજાવે છે એટલું જ નહીં મૃત્યુની તૈયારી કેમ કરવી તેની પણ સમજ આપે છે.

માનવ જન્મ અકસ્માત છે પરંતુ મૃત્યુ નિશ્ચિત છે, તો મૃત્યુથી શા માટે ગભરાવું? આ જ્ઞાન આપણને ભાગવત કથામૃતથી પ્રાપ્ત થાય છે. આપણી મૃત્યુ તરફની યાત્રા જન્મતા વેંત શરૂ થઈ જાય છે. આ મૃત્યુ અને જન્મ વચ્ચેનો ગાળો આપણે કેવી રીતે જીવવો જોઈએ કે જેથી આપણે મૃત્યુનું સ્વાગત નિર્ભયતાથી કરી શકીએ. આ વાત આપણે સમજી શકીએ તો જીવતરને આપણે વધારે સારું બનાવી શકીએ. માણસ જન્મ અને મોત વચ્ચેના ગાળામાં કેટલા બધા ઉધમાત મચાવે છે? એ ભૂલી જાય છે કે આ બધાનો અંત મૃત્યુ છે. તો શા માટે ઈશ્વરે આપેલા વરદાન સ્વરૂપ માનવ અવતાર એળે જવા દેવો? પણ આટલું સમજતાં આખો મનખા અવતાર પૂર્ણ થઈ જાય છે અને મોત આપણા દરવાજે ટકોરા મારે છે ત્યારે થાય છે કે બહુ બધું બાકી રહી ગયું! આ વસવસો ના રહે, આપણે સમયસર ચેતી જઈએ તે માટે ભાગવત કથાનું શ્રવણ મહત્વનું છે.

આ વર્ષોથી ચાલ્યું આવ્યું છે છતાં આ હકીકતમાં કોઈ ફેરફાર નથી અને ક્યાંથી હોય. કારણકે આપણે માણસ છીએ ઈશ્વર નથી. શ્રીમદ્ ભાગવત આપણને સમજાવે છે, આ માનવ અવતાર અણમોલ છે પરંતુ આપણે એમજ વેડફી નાખી છીએ.

શ્રીમદ્ ભાગવત માનવને ઈશ્વરની નવધા ભક્તિ કરવા સુચવે છે. દરેક માનવીએ તે માટે કોશિશ કરવી જોઈએ. દરેક માનવીએ તે માટે કોશિશ કરવી જોઈએ. માનવે ભક્તિ એવી કરવી જોઈએ કે આંખો બંધ કરતાં જ સાક્ષાત ઈશ્વર સમક્ષ દેખાય.

નવધા ભક્તિ :

ઈશ્વરભક્તિના પ્રકાર છે. ૧. શ્રવણ ૨. કીર્તન ૩. સ્મરણ ૪. પાદસેવા ૫. અર્ચન ૬. વંદન ૭. દાસ્ય ૮. સખ્ય ૯. આત્મનિવેદન.

વેદવ્યાસજીએ શ્રીમદ્ ભાગવતની રચના કરી તે પહેલાં મહાભારતની રચના કરી હતી. માનવજીવન સાથે જન્મ – મૃત્યુ નિશ્ચિત છે. જન્મ અને મૃત્યુની વચ્ચે દરેક માનવને આધી, વ્યાધિ અને વૃદ્ધાવસ્થા સતાવે છે. આમાંથી બચવા મનુષ્ય ઈશ્વરને પ્રાર્થના કરે છે. આપણે મોટે ભાગે બધું ઈશ્વર પર છોડી દઈએ છીએ! પરંતુ થોડો તો પુરુષાર્થ કરો.

કળિયુગમાં મનની શુદ્ધિ માટે અને ભયનો નાશ કરવા માટે શ્રીમદ્ ભાગવત કથાથી અધિક કોઈ ઉપાય નથી. ભાગવત કથાથી આપણું જીવન કર્ણામય બને છે. આ કથા આપણને સમજાવે છે કે જીવમાત્ર કર્ણા અને પ્રેમને પાત્ર છે.

તમે જુઓ, ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનું સ્વરૂપ કેવું છે. માથા પર મયુરપિચ્છ ધારણ કર્યું છે. અહીં મયુર એ પક્ષીઓનું પ્રતિક છે. અધર પર બાંસુરી જે વાંસમાંથી બનેલી છે અને વાંસ એ વનસ્પતિનું પ્રતિક છે. ભગવાને બાળપણમાં કર્યું શું? ગાયો ચરાવી અને ગાય એ સમગ્ર પ્રાણીઓનું પ્રતિક છે. બાળ કૃષ્ણ રહ્યા કોની સાથે? ગોવાળો અને ગોપ કન્યાઓ સાથે તેઓ જે તે સમય પ્રમાણે તેઓ સામાન્ય માનવીઓ ગણાતા હતાં. પરમ કૃપાળુ પરમાત્માએ આ બધા પ્રતિકો દ્વારા એ સમજાવ્યું છે કે, “પ્રકૃતિની તમામ રચના પ્રાણીઓ, પક્ષીઓ, વૃક્ષો અને માનવો આ બધા મેં સર્જ્યા છે અને મારા સર્જન માટે મને એકસરખો પ્રેમ છે.” આટલું જ નહીં તેમણે ઈન્દ્રને બદલે ગોવર્ધન પર્વતની પૂજા કરાવડાવી અને ગોકુળવાસીઓને તેમજ આપણને આ દ્વારા સમજાવ્યું કે વૃક્ષ, પર્વત, ભૂમિ, નદી આ બધાં આપણા પ્રેમને પાત્ર છે, ભક્તિને પાત્ર છે.

આપણું જીવન કેવું હોવું જોઈએ અથવા આદર્શ જીવન જીવવાની કળા આપણને ભાગવત કથા સમજાવે છે. હવે ઘણાને એવો વિચાર આવે કે, આદર્શ જીવન જીવે કોનું ભલું થયું? જે આદર્શમય જીવન જીવે છે તેમને લોકો યુગોના યુગો સુધી યાદ કરે છે. રામાયણ અને ભગવત કથા વર્ષોથી વંચાય છે અને સંભળાય છે છતાં લોકોને તૃપ્તિ થતી નથી. બાકી ગામના ખૂણે રહેતો જીવલો જન્મે, જીવે અને ખાટલે પડીને મરી જાય એની કોઈ કથા થતી નથી.

ટુકમાં જોઈએ તો શ્રીમદ્ ભાગવત એ ભક્તિનો સાગર છે જે વક્તાને તેમ જ શ્રોતાને ભક્તિરસમાં રસતરબોળ કરી મુકે છે.

કૃષ્ણમ નારાયણમ વંદે, કૃષ્ણમ વંદે વ્રજપ્રિયમ
કૃષ્ણમ દ્વૈપાયનમ વંદે કૃષ્ણમ વંદે પૃથાસુતમ.

કેવળ ભગવાનનું જ ચિંતન

આપણા બધા માટે મનન કરવા લાયક (આવશ્યક) તત્ત્વ આ છે કે સમય ઉડતો જઈ રહ્યો છે. દિવસ અઠવાડિયામાં બદલાઈ રહ્યા છે, અઠવાડિયા મહિનામાં, મહિના વર્ષોમાં. એક-એક દિવસ કરીને આપણી જીવન અવધિ ઘટતી જઈ રહી છે; વિભિન્ન વિકર્ષણ આપણા મનને લક્ષ્યથી દૂર લઈ જાય છે. આપણે કઈ રીતે આ અપેક્ષા રાખીએ કે આપણું જીવન ઈશ્વર સાક્ષાત્કારથી અભિષિંકત (અધિકારવાળું) થાય? પ્રબોધનથી, મોક્ષથી, આનંદથી, શાંતિથી અને પરિપૂર્ણતાથી અલંકૃત થાય? કઈ રીતે આ આશા રાખી શકીએ???

આ કેવળ ત્યારે જ સંભવ છે જ્યારે વ્યક્તિ નિરંતર ભગવાનનું, અને કેવળ ભગવાનનું જ ચિંતન કરે, જ્યારે વ્યક્તિ ભગવાન સિવાય અન્ય બધા વિચારોને છોડી કેવળ ભગવાનનું જ ચિંતન કરે. એવા વ્યક્તિ માટે આપણે લગભગ કહી શકીએ છીએ કે જો ભગવાનનો અનુગ્રહ પણ છે તો, ઈશ્વરાનુભૂતિની પ્રાપ્તિ આ જન્મમાં, પણ અત્યારે જ અને અહીં જ નિશ્ચિત છે.

કારણ કે, જે વ્યક્તિ તેનું મન, પોતાની અંતર દષ્ટિ નિરંતર અબાધ રૂપથી ભગવાન અને કેવળ ભગવાન પર દઢતાપૂર્વક સ્થિર રાખે છે, જે અન્ય કોઈ પણ વિચારને પ્રવેશ ન થવા દે, જે પૂર્ણત ઈશ્વરમાં સ્થિત છે, શત-પ્રતિ-શત, કોઈ પણ અન્ય વિચારને હસ્તક્ષેપ ન કરવા દે, ત્યારે એવાં વ્યક્તિનું અંતઃકરણ સ્વયં ભગવાન રૂપ બની જાય છે. કારણ કે

એવાં વ્યક્તિમાં ભગવાન નિવાસ કરે છે, તેઓ એના અંતર્મનને, એની ચેતનાને પૂર્ણતાથી ભરી દે છે. ત્યારે તે વ્યક્તિ ઈશ્વરીય ચેતનાની સ્થિતિમાં પહોંચી જાય છે અને તે માનવીય ચેતનામાં નથી રહેતો.

એવી સ્થિતિ માટે આપણે પ્રાર્થના કરવી જોઈએ. આના માટે આપણે અથાક

પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. વિનમ્રતા સહિત, વગર અહંકારથી, આ જાણવું જોઈએ કે આ પ્રયત્ન પણ એમના દ્વારા પ્રેરિત છે, એમની જ કૃપાની શક્તિથી થઈ રહ્યું છે, અહીં મારું કઈ પણ નથી, કેવળ એક ભગવાન જ સર્વસ્વ છે. અને આપણે એ સર્વશક્તિમાનથી, એ સર્વાતીત સત્તાને પ્રાર્થના કરીએ છીએ, આપણે પરમ ગુરુદેવને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે તેઓ આશીર્વાદ અને વરદાન કૃપાપૂર્વક આપણને બધાને પ્રદાન કરે! એવું જ બને!

માબાપને ભૂલશો નહીં

ભૂલો ભલે બીજું બધું, માબાપને ભૂલશો નહી.
અગણિત છે ઉપકાર એના, એહ વિસરશો નહી.

અસહ્ય વેદી વેદના, ત્યારે દીર્ઘ તમ મુખડું
એ પુનિત જનના કાળજાં, પથ્થર બની છૂંદશો નહી.

કાઢી મુખેથી કાળિયા, મોંમા દઈ મોટા કર્યા
અમૃત તણા દેનાર સામે, ઝેર ઉછાળશો નહી.

લાખો લડાવ્યા લાડ તમને, કોડ સહુ પુરા કર્યા
એ કોડના પૂરનારના, કોડ પૂરવા ભૂલશો નહી.

લાખો કમાતા હો ભલે, માબાપ જેથી ના ઠર્યા
એ લાખ નહિ પણ રાખ છે, એ માનવું ભૂલશો નહી.

સંતાનથી સેવા ચહો, સંતાન છે સેવા કરો
જેવું કરો તેવું ભરો, એ ભાવના ભૂલશો નહી.

ભીને સૂઈ પોતે અને સૂકે સૂવાડ્યા આપને
એની અમીમય આંખને, ભૂલીને ભીંજવશો નહી.

પુષ્પો બિછાવ્યાં પ્રેમથી, જેણે તમારા રાહ પર
એ રાહબરના રાહ પર, કંટક કદી બનશો નહી.

ધન ખરચતાં મળશે બધું, માતાપિતા મળશે નહી.
એનાં પુનિત ચરણો તણી, કદી ચાહના ભૂલશો નહી.

સંત પુનિત

પ્રાચીન શિક્ષા આદર્શ

देह रूपस्य वृक्षस्य फलं धर्मः सनातनः ।
धर्महीनस्तु यो देहो निष्फलं वन्त्य वृक्षवत् ॥
(इति श्रुतिः)

વર્તમાન સમયમાં આપણી શિક્ષાનો ઉદ્દેશ્ય કેવળ ઉદર નિમિત્ત બની ગયો છે. આજે આપણે આપણી પ્રાચીન શિક્ષા પદ્ધતિને ભૂલી ગયા છે, આ જ કારણે આપણી ધાર્મિક, સામાજિક અને નૈતિક તેમજ શારીરિક, માનસિક અને આત્મિક અવનતિ થઈ ગઈ છે અર્થાત્ આજે આપણું બધી તરફથી અધઃપતન અને હાસ (ક્ષય) થઈ રહ્યું છે. તેથી આપણે આપણી પ્રાચીન શિક્ષા પ્રણાલીનું અનુકરણ કરવું જોઈએ, નહીંતર આપણા માટે ભવિષ્ય ખુબજ અંધકારમય હશે.

કોઈ પણ દેશ અથવા જાતિની ઉન્નતિનું મૂળ કારણ શું હોય છે? એવું કયું તત્ત્વ હોય છે? તો જવાબ એ છે કે "બાળકની શિક્ષા પ્રણાલી". જો કોઈ દેશ કે જાતિની ધાર્મિક અને સામાજિક તથા આર્થિક ઉન્નતિ જોવી હશે તો એની શિક્ષા પ્રણાલીનું નિરીક્ષણ કરવું જોઈએ.

વિદ્વાનોના મત મુજબ "બાળકોને જે ઢાંચામાં ઢાળવામાં આવશે, સમસ્ત જાતિ તથા દેશ પણ એ જ ઢાંચામાં ઢાળશે. બાળક જ જાતિ અને દેશનું ભવિષ્ય છે, બાળકોનું જેવું ચરિત્ર ગઠન થશે તેવું જ જાતિ અને દેશનું ભવિષ્ય પણ ગઠન થશે."

તેથી પ્રત્યેક જાતિનું કર્તવ્ય છે કે પોતાના બાળકોના ચરિત્ર ગઠનમાં વિશેષ ધ્યાન આપે. ચરિત્ર ગઠન માટે સૌથી આવશ્યક છે ધાર્મિક શિક્ષા.

ખુબજ શોકની વાત છે કે આજે હિંદુ જાતિના બાળકોને ધાર્મિક શિક્ષા નથી આપવામાં આવતી. જ્યારે અન્ય જાતિના બાળકોને સૌથી પહેલા ધાર્મિક શિક્ષા આપવામાં આવે છે. પરંતુ હિંદુ બાળકોને આજે શાળામાં પ્રવેશ સાથે જ તેમને કુતરાં-બિલાડી, રીંછ, વાંદરા, હાથી વગેરેની વાર્તાઓ સંભળાવવામાં આવે છે. અને એ અવસ્થામાં બાળકોનું ઘડતર પણ એ જ દિશામાં થાય છે. અહીં કોઈ ધર્મ, જાતિ કે સંપ્રદાયને ઉચ્ચ-નીચનું પદ નથી આપવામાં આવ્યું, અહીં મહત્ત્વનું એ છે કે જો અન્ય જાતિ માટે ધર્મનું આટલું મહત્ત્વ છે તો આજે સનાતન કહેવાતાં હિંદુ ધર્મના લોકો માટે આપણા ધર્મનું મહત્ત્વ કેમ નથી રહ્યું? ક્યાં ગઈ આપણી એ ગુરુ-શિષ્ય પરંપરા? ક્યાં ગયા આપણા ગુરુકુળ?

આપણા બાળક ભક્ત ધ્રુવ, પ્રહલાદની કથા તથા વીર બાળક અભિમન્યુ અને લવ-કુશની કથા કેમ સંભળવામાં નથી આપવી? આપણા ધર્મગ્રંથો, શાસ્ત્રો અને પુરાણમાં અનેકાનેક કથાઓ

ભરી પડી છે. વૈજ્ઞાનિક મત પ્રમાણે બાળકને જ્યારે સૂતી વેળાએ ચરિત્ર નિર્માણ કથાઓ સંભળાવવામાં આવે છે ત્યારે બાળકના સ્વપ્નમાં સત્ય, નિર્ભયતા, બળ વગેરે નિર્માણ થાય છે અને એ જ શક્તિઓ તેના વાસ્તવિક જીવનની સફળતાનો પાયો બને છે.

આ ખુબજ પ્રમાદ અને અપમાનનો વિષય છે, અને આ જ આપણી જાતિના ઘોર પતન અને ભીષણ હાસનું કારણ છે.

"શું હિંદુ જાતિના હિતેચ્છુઓએ વર્તમાન બાળકોની શિક્ષા પદ્ધતિ પર ધ્યાન આપવું ઉચિત સમજ્યું છે? જો ઉચિત સમજ્યું હોય તો આર્ય શિક્ષાનો ઉદ્દેશ્ય શું છે? ઉદ્દેશ્ય ફક્ત એ જ નથી કે કેવળ ધન ઉપાર્જન માટે વ્યવહારિક શિક્ષાની પ્રાપ્તિ થાય, પરંતુ આર્ય શિક્ષાનો ઉદ્દેશ્ય એ છે કે -

धर्मार्थकामाः सममेव सेव्यायस्त्वेकसेवी स नरो जघन्यः ।
द्वयोस्तु दक्षं प्रवदन्ति मध्यं स उत्तमो यो निरतिस्त्विगो ॥

(षड्जગીતા ૩૮)

અર્થાત્ ધર્મ, અર્થ અને કામ - આ ત્રણેય બરાબર પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય છે, જે આમાંથી કોઈ એકમાં લાગી રહે છે તે ઉધમ છે, જે આમાંથી બેમાં ચતુર છે તેને મધ્યમ કહેવામાં આવે છે, ઉત્તમ તો એ જ છે જે ધર્મ, અર્થ, કામ તથા મોક્ષને પણ પ્રાપ્ત કરે.

અન્ય શબ્દોમાં એમ કહી શકાય કે મનુષ્ય જાતિની પૂર્ણ ઉન્નતિના ત્રણ અંગો છે - શારીરિક, માનસિક અને આત્મિક. આ ત્રિવિધ અંગોની ઉન્નતિ કરવું એ જ આર્ય શિક્ષાનો પરમ ઉદ્દેશ્ય છે.

॥ इति ॥

"હિંદુ ધર્મ રહસ્ય" પુસ્તક માંથી
લેખક - સ્વામી અચલરામ (હિંદીમાં)

પુસ્તક પ્રકાશન વર્ષ - ૧૯૨૭

સંપત્તિનો સંગ્રહ નહીં કરીશ - લાલબહાદુર શાસ્ત્રી

શ્રી લાલબહાદુર શાસ્ત્રી અલાહાબાદના સાર્વજનિક જીવનમાં પ્રમુખ પદ પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યા હતા. તેઓ નગરપાલિકા અને ઇમ્પ્રૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટના સદસ્ય હતા. ટ્રસ્ટ તરફથી "ટાગોર ટાઉન" નામક શેરીનું નિર્માણ કરવા માટે કેટલાક પ્લોટ લિલામ કરવામાં આવી રહ્યાં હતા. અને વળી કિંમત પણ ઓછી રાખી હતી. તેથી લોકો એને ખરીદ માટે ઘણી તત્પરતા દેખાવતા હતા.

એજ દિવસોમાં શાસ્ત્રીજીને કેટલાક દિવસો માટે અલાહાબાદ બહાર જવાનું થયું. જણાવ્યા વગર શાસ્ત્રીજીના એક મિત્રએ, સરકારી અધિકારી સાથે મળી, પોતાના માટે અને શાસ્ત્રીજી માટે એક-એક પ્લોટ ખરીદવાની અનુમતિ પ્રાપ્ત કરી લીધી. સરકારી નિયમ અનુસાર ટ્રસ્ટના સદસ્ય પ્લોટ ખરીદવા તથા લિલામીમાં ભાગ લેવા માટે હકદાર નથી હોતા. પરંતુ મિત્રએ પ્લોટ ખરીદી લીધો તથા તેમના અને શાસ્ત્રીજીના પૈસા પણ જમા કરાવી દીધા.

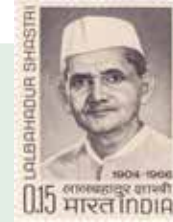
બહારગામથી પરત આવવા પર શાસ્ત્રીજીને બધી વાત માલૂમ પડી. એમને અત્યંત દુઃખ થયું. એમના મિત્રએ શાસ્ત્રીજીએ અનેક પ્રકારે સમજાવવાની કોશિશ કરી કે કોઈ પણ ગેર-કાનૂની કામ નથી થયું અને કમિશનની અનુમતિ પણ નિયમ અનુસાર જ લેવામાં આવી છે. પરંતુ શાસ્ત્રીજી જેવાં નિર્લોભી અને ઉદાત્ત વિચારો વાળા વ્યક્તિ આ પ્રકારની ગેરરીતિ દ્વારા ભલા કઈ રીતે સંતુષ્ટ થવાના હતા? તેમણે એમના મિત્રને સ્પષ્ટ કહી દીધું કે આ કાર્ય સર્વથા અનુચિત છે. એટલું જ નહીં, તેમણે એમના મિત્રને બન્ને પ્લોટ ટ્રસ્ટને પરત કરવા બાધ્ય કરી દીધા. મિત્રને ઘણી આનાકાની કર્યા બાદ શાસ્ત્રીજીની વાત એણે માનવી પડી.

ઇમ્પ્રૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટની બેઠક થઈ. એમાં સદસ્યોએ શાસ્ત્રીજીને ફરી અનુરોધ કર્યો કે તેઓ પ્લોટ લઈ શકે છે. શાસ્ત્રીજીએ ઘણી દ્રઢતાથી ઉત્તર આપ્યો કે -

"પહેલી વાત તો એ કે આ ટ્રસ્ટના સદસ્ય હોવાને કારણે કોઈ પણ - સીધી કે આડકતરી - રીતે આમ લાભ લેવો હું અનૈતિક માનું છું. બીજી વાત એ કે સાર્વજનિક કાર્યકર્તાની

ઉપાધિથી મારે કોઈ પણ પ્રકારની સંપત્તિ નહીં બનાવવી જોઈએ. ત્રીજી વાત એ કે મેં મહાત્મા ગાંધીની સંમુખ આ વચન આપ્યું હતું કે હું કોઈ પણ પ્રકારનું સ્વ અર્થ માટે ઘર કે સંપત્તિ નહીં બનાવીશ અને ઈશ્વર પર દ્રઢ આસ્થા રાખી જીવન વીમો પણ નહીં કરાવીશ. આ દેશમાં અગણિત અનાથ પરિવાર છે. જો મારું પરિવાર પણ મારા મૃત્યુ બાદ એ ગણતરીમાં આવી જાય તો પણ એનાથી મારી આત્માને સંતોષ જ પહોંચશે. હું સાંસારિક સુખ-સુવિધાની અપેક્ષા જીવનની શુદ્ધતા અને પવિત્રતાના પાલનને અધિક શ્રેયસ્કર સમજું છું.

શાસ્ત્રીજીએ સંપૂર્ણ જીવન આ સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યું. દેશના પ્રધાન મંત્રીના આસન પર બેસીને પણ એમનું જીવન તદ્દન સરળ અને સાદું રહ્યું. એમણે કોઈ ધન કે સંપત્તિ જમા નહિ કરી. વળી પોતાની ઓળખથી એમના સંતાનને અનુચિત રૂપથી કોઈ નોકરી કે વ્યાપાર ધંધામાં સહાય કરવાની પણ કોશિશ ન કરી.

લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી

જન્મની વિગત	૨ ઓક્ટોબર ૧૯૦૪
મૃત્યુની વિગત	૧૧ જાન્યુઆરી ૧૯૬૬
પિતા	શારદા પ્રસાદ
માતા	રામદુલારી દેવી
વ્યવસાય	રાજકારણી
જીવનસાથી	લલિતા શાસ્ત્રી
પુરસ્કાર	ભારત રત્ન

ભારત દેશના ત્રીજા લોકસભાના અને બીજા સ્થાયી વડા પ્રધાન હતા. તેઓ ૧૯૬૩-૧૯૬૫ના વચ્ચેના સમયમાં ભારત દેશના પ્રધાન મંત્રી હતા.

દેશ માટે અર્પણ

હિંદુસ્તાન, જય હિંદુસ્તાન

જવાનો દેશના શૂરા મોરચાપે લડી રહ્યા,
એમને કાજે કેં આપો, શત્રુ સાથે લડી રહ્યા.

સંગ્રામ ત્યાં ભીષણ છેક વ્યાપ્યો,
ને યંત્રણામાં સબડી રહેલા
જવાન રક્ષે નિજ માતૃભૂમિને,
ઉત્સાહ ના આજ મપાય માપ્યો.

હિમગિર-શિખરોની તીક્ષ્ણ ઠંડી સહીને,
વતન-ફરજ વીરો ધૈર્ય સાથે બજાવે,
કઠિન ગિરિવરોની ગોદમાં યુદ્ધ કેરા
અનલ સતત જાગ્યા, શૌર્ય સાથે સમાવે.

સહાય એમને કાજે કરો ઓ દેશના જનો !
પોકાર એમ પાડે છે સેવકો માર્ગમાં ઘણો.

ત્યાં તો કોઈ અભણ સરખો માનવી માર્ગમાંથી,
અંધારાના પડળ પરથી તેજની રેખ જેવો,
આગે આવે, વિમલ નયને સેવકોને નિહાળે,
કાઢી આપે તરત ફરતું વસ્ત્ર ને અંગમાંથી,

જવાનો દેશના શૂરા, મોરચાપે લડી રહ્યા,
કામળો તેમને માટે આપું છું, વચનો કહ્યા !

- શ્રી યોગેશ્વરજી -

હિંદુસ્તાન, હિંદુસ્તાન, જય હિંદુસ્તાન !
તારે ખાતર ખતમ ભલેને થાય અમારા પ્રાણ ! ... હિંદુસ્તાન

દેહ અમારો મંગલમય ને પ્રજા અમારી એક,
એમ કહો કે અમે એક, ને દેશ અમારો એક ... હિંદુસ્તાન

હિંસક-દળ દોડી છો આવે,
નહીં અમારી આગળ ફાવે,
ઉપાસક અમે અભયતણા સૌ, એક અમારી ટેક .... હિંદુસ્તાન

સંતાન અમે શૂરજનોનાં,
સંસ્કૃતિની સર્વોચ્ચ ક્ષણોમાં;
દેશદાઝથી દ્રવે અમારાં દિલડાં દૈવી નેક .... હિંદુસ્તાન

રોમે રોમે તારાં જાગે સદા અમારે ગાન,
તારી આગળ નથી એટલા પ્યારા અમને જાન !
તારે કાજે કટિબદ્ધ થયા થવા અમે કુરબાન ! ... હિંદુસ્તાન

- શ્રી યોગેશ્વરજી -

સુવિચારો

ક્ષમા વીરોનું આભૂષણ છે.
- ગાંધીજી

ઈશ્વરનું સ્મરણ સર્વ રોગોની એક માત્ર મહાન દવા છે.
- સ્વામી દયાનંદ

આળસ માનવીનો મહાન શત્રુ છે.
- ગૌતમ બુદ્ધ

જેની જીભ નાની, એનું કામ મોટું; જેની જીભ મોટી, એનું કામ નાનું.
- ગુજરાતી કહેવત

કર્મ તો કામધેનુ છે, એને દોહતાં આવડે તો આનંદરૂપી દૂધ મળે.
- શ્રી વલ્લભાચાર્ય

જ્યાં સુધી કામિની અને કંચનનો મોહ છૂટતો નથી ત્યાં સુધી
ઈશ્વરનાં દર્શન થઈ શકતાં નથી.
- રામકૃષ્ણ પરમહંસ

પ્રભુને સમજવા હોય તો પોતાનાં બધાં જ પૂર્વજીવો અને
પસંદગીઓને બાજુમાં મૂકી દેવાં જોઈએ.

જે પ્રભુની કૃપામાં સાચોસાચ વિશ્વાસ મૂકે છે, તેને માટે એ કૃપા
અનંત વહેતી રહે છે.

પાપ કરીને શિક્ષાનો ભાર સહન કરી શકાય છે, પરંતુ ક્ષમાનો ભાર
ઊંચકી શકાતો નથી.

કીર્તિ એ એક એવી તરસ છે જે ક્યારેય બુઝાતી નથી.

ઈશ્વર એક જ છે, ભક્તો જુદી-જુદી રીતે તેને વર્ણવે છે.

કર્મનું ફળ પ્રભુ આપવાના જ છે, એવી સમજણ જેનાં હૃદયમાં છે
તેના કર્મમાં સુગંધ હોય છે. એને બીજા કોઈ તરફથી કદરની અપેક્ષા
હોતી નથી.

Conversation between Krishna and Arjun

Seva

There are five types of seva.

1. The first type of seva is when you do not even know that you are doing seva. You do not recognize it as seva because it is your very nature - you cannot but do it!
2. The second type of seva is what you do because it is needed in that situation.
3. You do the third type of seva because it gives you joy.
4. The fourth type is done out of your desire for merit - you do seva expecting some benefit in the future.
5. And the five type is when you do seva just to show off, to improve your image and to gain social or political recognition. Such seva is simply exhausting, while the first type does not bring any tiredness at all!

To improve the quality of your seva, regardless of where you start, you must move up to higher levels of seva. Come and do your seva at Shree Hindu Temple.

Word Search

Find the qualities of Lord Krishna

A	L	N	G	L	K	T	L	T	L	Y
R	M	K	E	V	E	M	X	U	W	X
T	Q	N	N	H	L	A	F	M	E	P
I	R	Q	I	L	C	E	R	L	F	N
S	Y	T	U	R	T	L	T	N	N	P
T	T	L	S	A	G	N	E	T	E	J
I	K	W	R	N	E	Y	T	V	T	D
C	T	G	O	G	N	B	N	Q	E	R
H	T	R	U	T	H	F	U	L	R	R
D	T	W	K	H	N	T	B	M	Q	G
S	N	F	F	L	U	E	N	T	Z	C

STRONG
TRUTHFUL
LEARNED
ARTISTIC
GRATEFUL

FLUENT
CLEVER
GENIUS
GENTLE

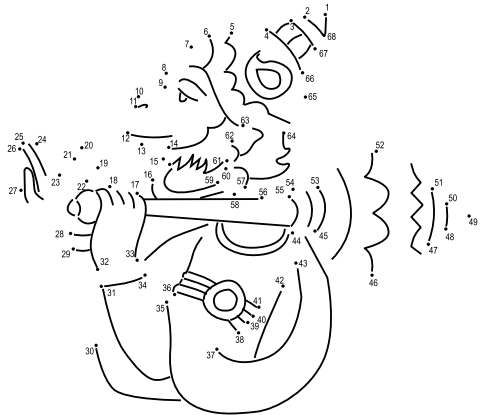
Join the dots ...

Join the Dots

H

HANUMAN

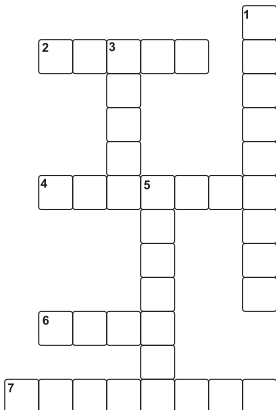
The great monkey servitor of Lord Ramachandra. He was the first one to go & meet mother Sita at lanka. He was very enthusiastic to do extra service for his master.

From www.iskcondesiretree.com

Crossword

YUGAS & THREE MODES OF NATURE

ACROSS

- Golden-age.
- Copper-age.
- Lord Kalki will appear in this Yuga.
- The controlling deity is Lord Vishnu.

DOWN

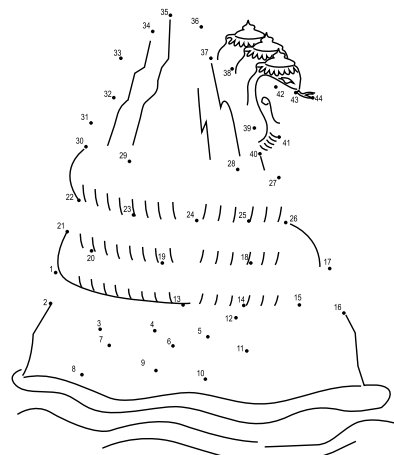
- Lord Shiva its controlling deity.
- Silver-age.
- Lord Brahma is its controlling deity.

Join the Dots

M

MOUNTAIN

Known as 'Mandara', was once used as a churning-rod by the gods and demons to get the Nectar. They used a huge snake (Vasuki) as the churning-rope around the mountain

From www.iskcondesiretree.com

Panchang

What is Panchang?

In Hindu astrology, Panchang is "Hindu Calendar". Panchang spelled in a various way in a different state (Pancanga, Ponjika, Panchanga, Panchaanga and so on). According to Hindu Vedic Astrologers, Panchang is an astrological diary which is mainly used to see auspicious dates and timing of marriage, ceremonies, calculate auspicious timings before traveling, forecasting weather, before going for an interview, or starting of any new business.

Five important parts are called Panchang in Sanskrit, which is required by every astrologer to calculate the position of the planets.

The five parts are-

1. Tithi (the lunar day)
2. Vaar (the day of the week)
3. Yoga
4. Karana
5. Nakshatra

Tithi (the lunar day): According to the Hindu calendar, Tithi is considered a day. It is the phases of the moon, which completes with every 12 degrees difference between Sun and Moon. There is a total of 30 tithis in a month. Generally, every auspicious ceremony is scheduled after consulting for a good tithi.

Karana: It is half of the Tithi. There is a total of 11 Karanas. Some of them have good quality and some of them have bad attributes.

Vaar (the day of the week): It is the seven days of the week. Sunday was known as the day of the Sun, Monday- Moon, Tuesday- Mars, Wednesday- Mercury, Thursday- Jupiter, Friday- Venus, and Saturday known as the day of Saturn.

Nakshatra: In Vedic astrology there is a total of 27 Nakshatras in 360 degrees. Nakshatra is calculated by knowing the position of the Moon at the time of birth.

Yoga: Yoga are the derived by adding the longitude of the Sun and the Moon. Some Yogas are considered as very auspicious whereas others are considered inauspicious for any good thing or work.

Astrologers calculate the planetary position of a person's birth chart by matching with the help of Panchang and look for the good time, which will be favorable to the person. It is a very traditional way to perform astrology to guide a person correctly and find success in life.

Why Panchang?

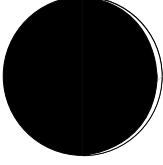
Before you take any action, you must check out the feasibility of its fructification. Panchang is the ancient way of calculating good times and bad times for the world at large and an individual in particular. It helps one achieve a smooth success.

Many Vedic astrologers follow Panchang before performing any work.

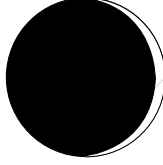

Tithis

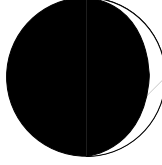
Sukla Paksha

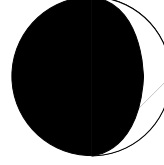
Prathama

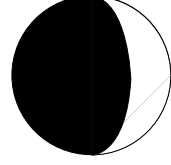
Dvitiya

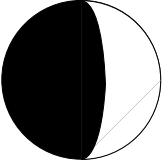
Tritiya

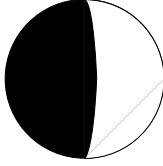
Chaturthi

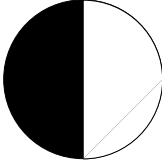
Panchami

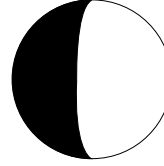
Shasthi

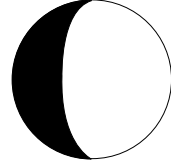
Saptami

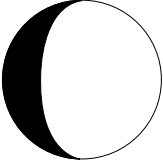
Ashtami

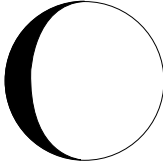
Navami

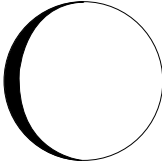
Dasami

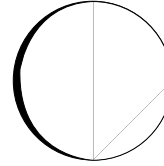
Ekadasi

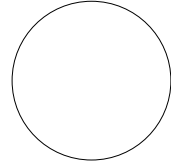
Dvadasi

Trayodasi

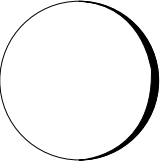

Chaturdasi

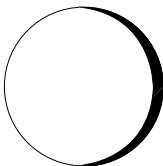

Purnima

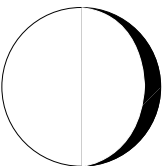
Krishna Paksha

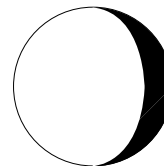
Prathama

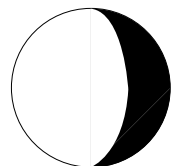
Dvitiya

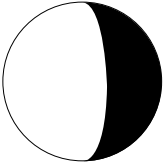
Tritiya

Chaturthi

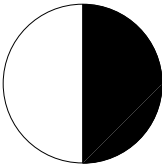
Panchami

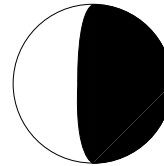
Shasthi

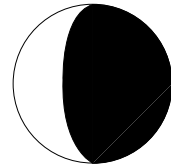
Saptami

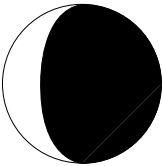
Ashtami

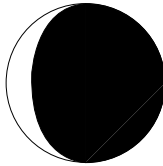
Navami

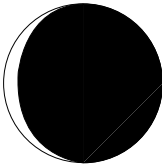
Dasami

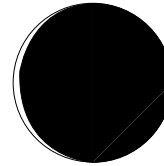
Ekadasi

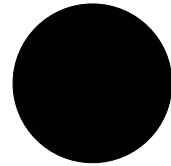
Dvadasi

Trayodasi

Chaturdasi

Amavasya

7 MIND-BLOWING FACTS EVERYONE SHOULD KNOW ABOUT YOGA

With the rise of yoga's popularity in the West, there comes with it an increase in misconceptions about what yoga is really all about.

Whether you're exploring yoga for the first time or you've read the Sutras cover-to-cover, take a moment to make sure you're up to date on these mind-blowing facts about yoga. You might be surprised at what you learn!

1. YOGA ISN'T JUST A FITNESS FAD.

Kickboxing. Zumba. Pilates. Is yoga just another fitness fad passing through? Well, yes and no. Yoga's global popularity is unprecedented, with yoga retreats and studios on the rise around the world. Whether it's a sweaty hot yoga session or a relaxing, restorative class, everyday people are donning their Lululemon and dropping in to see what all the fuss is about. So maybe yoga has become a bit of a craze, but the ancient tradition of yoga is more than a fitness trend alone.

The tradition of yoga dates back nearly 5,000 years to the time of pre-Vedic Indian traditions. We then find Yoga to be the central theme of the Bhagavad Gita, a Hindu scripture appearing around 500 B.C., confirming that the practice of yoga had been around for some time. Further development of yoga appeared in roughly 100 B.C. when Patanjali wrote the Yoga Sutras in an attempt to define and standardize classical yoga.

As yoga continues to grow and become more mainstream, the practice will continue to change and evolve. Maybe some Westerners will grow tired of it, but yoga will never disappear entirely. And for those who have experienced the powerful mind-body-spirit transformation that yoga can bring, they'll be hard-pressed to find another replacement.

2. SAVASANA (CORPSE POSE) IS ONE OF THE MOST IMPORTANT YOGA POSES OF ALL TIME. IT'S ALSO ONE OF THE MOST CHALLENGING.

Savasana is that signature pose at the conclusion of every yoga practice. And if you're anything like me, then you're guilty of slipping out of class to carry on with your busy life the moment the teacher instructs you into it. I always knew Savasana was important, but it's only recently I learned why.

Savasana is a pose of ultimate relaxation, which is why it is so difficult for many of us to release into the pose. While in Savasana, your mind and body calm. You allow your body to de-stress and return to its natural state as a human being and not a human doing. Your body also cements the effects of your yoga practice, processing and remembering the information it needs. Finally, Savasana is an ultimate form of rejuvenation and healing for the body. If you only learn how to do one yoga pose, make it Savasana.

3. WHEN IN DOUBT, COME BACK TO ONE-TO-ONE BREATHING.

Learning to breathe is one of the most powerful things you can do. Not only does breath supply us with our life force, oxygen is also responsible for eliminating waste and toxins; bringing oxygen to the blood and the brain; rejuvenating our organs; and reducing stress, anxiety and disease...and that's just the start! It's hardly any wonder the ancient yogis devoted serious time to understanding and practicing the relationship between the inhale and exhale.

There are numerous Pranayama (breathing)

exercises, some of which are very simple, others that should only be practiced under the guidance of a teacher. However, if you only learn one breathing exercise, make it one-to-one breathing. The idea is that for however many counts you inhale, you exhale for the same duration. So if you inhale for five counts, you would then exhale for five counts, and so on and so forth. Not only is it calming and grounding, it also improves the quality and duration of your breath.

Next time you find yourself about to lose your cool, break out the one-to-one breathing first and then see how you feel.

4. NO ONE CARES HOW AWESOME YOU LOOK IN YOUR POSTURES.

Believe it or not, no one really cares what you look like in your Revolved Half Moon pose. Maybe you're super-flexy, capable of bending in ways that the mind previously couldn't have imagined possible. Or maybe you can't even touch your toes. It really doesn't matter. Yoga is for every body, and because of that, the way you move in and out of the different postures will vary according to you and how you are feeling on a given day.

When I tell people I'm a yoga instructor, the number one thing I hear is: "I'm not flexible enough for yoga." When it comes down to it, yoga is about the flexibility of the mind, not the body. We all start from somewhere. Wherever you're starting from today is exactly where you are supposed to be.

5. AND SPEAKING OF POSTURES, YOGA IS MORE THAN JUST MOVING FROM ONE POSE TO THE NEXT.

Yoga poses are powerful and beautiful, especially when moved in and out of thoughtfully and with proper alignment. However, yoga is not about asanas (postures) alone. In fact, asana practice is a relatively new development—most asanas we now practice are less than 100 years old. Some yoga postures like Reverse Warrior and Flip the Dog only came about in the past ten years!

Before that, the practice of yoga consisted primarily of breathing exercises, chanting and meditation. When we refer to yoga as the postures alone, we are forgoing the majority of the ancient tradition and missing out on countless opportunities to move into a deeper awareness of the philosophy of yoga.

6. YOGA MAKES YOU YOUNGER.

"Yoga is the fountain of youth – you're only as young as your spine is flexible."

It's a quote that's been floating around yogi Pinterest boards and quote walls for a while, but there is a verifiable essence of truth to it. Not only does yoga keep your spine young and flexible, it also directly correlates to numerous other health benefits. For example, yoga protects your bones and spine, increases blood circulation, boosts immunity, drops blood pressure, maintains your nervous system, improves lung function, prevents disease, connects you to your inner spirit and more.

While it might not actually make you younger, a healthier and happier you can contribute to a longer, more fulfilled life.

7. HOW YOU ACT ON THE MAT IS HOW YOU ACT IN REAL LIFE.

It's true—your yoga mat is a dress rehearsal for real life. How we act while on the mat is a mirror for how we will handle both negative and positive experiences in our lives. When we learn to stay present on the mat, we learn to stay present in the office. When we choose to open our hearts in Camel Pose, we begin to show a touch more love and kindness to those in need. When we sit with our discomfort on the mat, slowly we begin to sit with our discomfort in our lives—and then we can understand why it's there in the first place. And our Ego? When we begin to let that go, that's when powerful transformation can really

Don't roll up your yoga practice with your mat; instead take it out into the world and live your yoga every day!

Casey Siemasko

Living with aging parents

"Kindness, compromise and tenacity are daily visitors as I look after my 94-year-old mom"

The following article unpacks real experiences. As more and more Hindus no longer live in joint families where the care of the parents is insured, they, too, may face a decision sometime in their life to either seek professional care for their parents in a home, or to recreate the joint family—a challenging adventure, as we shall see.

TO ASSIST MY PARENTS, I MOVED BACK TO OUR FAMILY HOME nineteen years ago and worked to fulfil Gurudev's advice. My father passed away a year later, and I have lived with my mother since. These guidelines, observations and helpful hints have come to light over time.

Parents live by different standards and life-style choices than I do, and this made for a challenging experience. But true service is about the person or persons being served, not about the person doing the serving

Clearly, service is not about our own beliefs, ideals and standards on anyone else; rather, it is about honoring those we serve exactly as they are.

As adult care-giving children, we need all the skills we can acquire for successfully and lovingly dealing with our aging parents. Positive discipline, the art of raising children based on treating each other with dignity and respect, is invaluable. These same positive discipline guidelines, used to raise our children and grandchildren without violence, are perfectly adaptable to all situations and all age groups.

The ethical principles called yamas and niyamas can be applied even when aging parents and adult care-giving children are of different religions. Care is needed every day and in every negotiation. Communication skills are essential and extra care must be taken not to condescend in any way. Being in total harmony all of the time takes attention, constant inner vigilance, practice, persistence and patience.

Whether the adult care-giving child comes to live in the home of the aging parent(s) or the aging parent(s) come to live in their child's home, the following practical guidelines are basically the same.

1) You are still the child:

Age seems to make no difference here. Kindness is needed after an adult care-giving child, age 67, has been reminded for the fourth time in 15 minutes to make sure that the front door is locked. Caring parents of any age seem to always take pleasure in making sure that their children are safe and prepared for any eventuality. Perhaps this keeps the mind of an aging parent keen, active and alert. It is wonderful to be so lovingly looked after.

Take care of your aging parents and do not leave the job to strangers

2) Money Matters:

Parents learned to financially survive and thrive and tend to expect the exact same set of financial priorities and standards from their children and grandchildren when it comes to money, spending and investing. It can cause a great deal of anxiety for the parent when it seems as though everyone younger is squandering money.

If the parents have moved to the child's house, rather than to theirs as I have done, Gurudev advised financially secure children to cover all the expenses of the home and not request rent or any money from the parents. Of course, that is not always possible

3) The Single Parent:

When one parent has passed away, the surviving parent often has expectations and passes along the duties and responsibilities of the deceased partner to the care giving child.

Negotiation skills are essential here. Taking on and learning a new skill can be an exhilarating exercise in resourcefulness and ingenuity. It is up to the care-giver to know the difference between what is possible to learn and do and what must be contracted out to others, all according to the household budget and the agreement of all sides. It is OK to realize that some tasks cannot reasonably be done by you.

Most communities have wonderful senior services available. Take advantage of them. Some senior centres even offer free exercise programs like yoga and swimming (Shree Hindu Temple provide free yoga classes every week!).

4) Freedom versus independence:

Having an aging parent is like raising a teenager, only in reverse. Responsibilities and duties are only to be taken over when it becomes absolutely necessary. It can be very hard to give up one's independence. Often the tendency of the son or daughter is to do everything for the parent.

They should be left to balance their own checkbooks and dole out their own medications as long as they can do so accurately. And yet, the son or daughter should not hesitate to take over any or all responsibilities and duties as it becomes necessary. It is a very delicate dance, and much prayer and sensitivity is needed.

Asking the parent questions like "Do you need my help? Can I help you?" might just be answered with, "No." It is better to ask, "How are you coming along with that? Be sure and let me know if I can help you." Changing a few words in any sentence can set a more harmonious and comfortable tone.

There is another side to freedom. This year my mother fell twice, both times requiring surgery. She has become so frail that I dare not leave her along for more than a few minutes. This means no trips to the bank or the grocery store, not even to the temple. I am a care team of one and this has dramatically changed my life.

5) No longer fit to drive:

When the parent is no longer able to safely drive an automobile, the adult care-giving child should cheerfully take the parent wherever he or she needs to go, safely and on time. This becomes the joyful job of the caretaker.

Many aging parents feel that the world is going too fast and that their adult care-giving child should slow down, starting with this car ride!

Take a book along to read in the doctor or dentist's office or get a portable computer and answer your e-mail. Enjoy your parents' friends and get books for your own interests at the library.

Parents need to be lovingly encouraged to get out of the house sometimes. If no longer able to drive, they may feel they are a burden and be reluctant to bother you with going anywhere that is "unnecessary." Short, local trips can be planned, and you can invite your parent to accompany you on errands or to visit with your friends, too. Taking mom along to a sewing class or a shopping trip can be fun for both of you.

Negotiating what to do with the extra vehicle, transfer of registration for the DVLA, insurance, MOT, Road Tax and maintenance expenses all need to be worked out. Consideration should be given to which vehicle is the most economical to run, has the least amount of wear and tear and therefore will best benefit the family in the long run. It might mean a daughter gives up a mini for a family car or a son gives up a sports coupe for a family car.

6) Privacy and lack thereof:

Due to the influence of Westernised values, most adult care-giving children of aging parents have lived independently for a number of years while pursuing their careers and raising their children. Moving back in with or inviting a parent to live in your home can cause some interesting privacy issues. Compromise, communication and negotiation are the keys to working things out to everyone's mutual satisfaction.

Simple common courtesies, such as knocking before entering, talking in a soft voice, keeping telephone conversations short, keeping the volume of music and television down, can solve many privacy issues. And, honestly, giving up some privacy is a natural part of any family's living together.

"When adult children take care of their aging parents, Dharm is fulfilled"

7) Your Adjustments:

Let's face it, living with parent(s) again as an adult is weird! It is like some kind of a warped *deja vu*. Some things are just as we remember them, and other things are completely different. We have spent decades living apart from our parents, all the time evolving into adults by virtue of our own life experiences. Meanwhile, our parents have evolved from healthy, all-knowing and confident adults into frail, unsure and dependent elders. Their children have white hair. The relentless and inevitable changes of time are evident to all.

8) Agreeing to disagree:

There are some basic life issues that adult children and parents may never agree on - hot issues like vegetarianism, charity, heaven and hell. If argued about, or even discussed, these issues can cause constant disharmony within the home. It is good to identify such issues early on and avoid becoming entangled in the energy of two egos wanting the satisfaction of being right. Keeping our opinions to ourselves and allowing parents the dignity of expressing their own beliefs is how we honour them.

Living with an aging parent is not about trying to change his or her mind about anything. Futility is a good teacher. As a general rule, answer the questions you are asked as simply as possible and wait for another question. It is not a good idea to constantly tell a parent what we think about issues.

In living with others there are always the little things that can drive one another crazy. Recognise what they are on your side and see that they never happen again. Make a happy game out of this. For example, Gurudev always told us to leave a room cleaner than we found it and to work for the sake of the work, not the praise that we expect from it.

9) Accept your parents as they are:

Changing another person is simply impossible. If our aging parents annoy, disappoint or frustrate us, the only way that this can ever be turned around is for us, as adult care-giving children, to absorb our reactions within ourselves. Our aging parents are teaching us how to be aging parents. It is a wonderful life lesson being taught right before our very own eyes. We may learn how to be the perfect non-irritating, aging parent for our own adult children.

***“May all of our
acts and deeds,
Punyakarma and
Sukarma, bring
loving reactions
to us in the
future.”***

10) End-of-life issues:

Aging parents live their own lives and will die on their own terms. Expecting them to make decisions according to anyone else's standards and beliefs just sets us up for heartache. It is so important to support them by unconditionally honouring their personal decisions about living and dying. It can be frustrating when they are not willing or able to make even small changes to improve their life or health. Parents have their own karma and astrological timing.

The hospice movement is an organization of devas or angels put on this Earth to assist the family when the time to leave the body behind comes. It is important to recognise the inevitable moment when their help should be sought.

Jeyanshi (age 10)

PRAYER

O Lord God, everything that we possess is given by you. This flashcard is dedicated in your name. Kindly accept it and bless it with your kindness.

O Compassionate one, anybody who recites of this flashcard may be free from any ailment or disturbance of body and mind.

We thank you God for our kindness that you have already showered.

Chirag Ramesh (age 14)

Winners of Dandia Raas Competition

Hindu Temples

On the way home from bathing let us visit a temple. Already at this early hour it may be a busy place. The sounds of the little bells, which can be struck by the devotees as they come, the chanting of the priests and the fragrance of incense. These people on one side, sitting on the carpet are trying to meditate. But all the noise does not seem to bother them.

Approaching the steps we remove our shoes. Will there be a room for us? We may have to push. Temples are of all sizes, from those large enough to admit only the priest and a few others, to huge colonnades. But many families have a shrine in the home itself, so no one feels obliged to go to the temple.

Kinjal Soma (age 11)

"India is the cradle of the human race, the birthplace of human speech, the mother of history, the grandmother of legend and the great grand mother of tradition"

- Mark Twain -

First lesson in Spirituality – Let go of Ego

King Shursen's wish to learn about Spirituality

There was a king called Shursen. He had extended his kingdom far and wide. His subjects too were very contented. The king was very proud of his valour, empire, supremacy and competence, etc. Once, he felt the desire to learn Spirituality; hence he called his minister and told him to honour the supreme spiritual Guru in his kingdom and bring him to the palace.

Minister : Atmanand Maharaj lives in a hut very close to our palace. He is enlightened; but I doubt whether he will agree to come to the palace.

King Shursen : You take the chariot and go. You honour him and convince him somehow and bring him to the palace.

The minister went to Atmanand Maharaj, paid obeisance to him and gave him the king's message.

Atmanand Maharaj : Look, I do not need any palace. If the king is really yearning to learn Spirituality, then let him come to my hut and learn.

King Shursen comes to the Saint's hut !

The minister conveyed Atmanand Maharaj's message to the king. The king was ready to go to Atmanand's hut to learn Spirituality.

When the king entered the hut, Atmanand Maharaj was sitting in the next room. The king sent a message to Atmanand Maharaj about his arrival. The king thought that Maharaj will come out to welcome him. However, Atmanand Mararaj told the minister, to bring

the king in his room. The door of the room was just four feet high. The king and the minister had to bow down to enter his room. At that time Atmanand Maharaj welcomed them getting up from his seat. He gave them fresh fruits to eat and without wasting any time, he started teaching Spirituality.

Atmanand Maharaj says to Shursen **'You have learnt the first lesson in Spirituality'** King Shursen was very pleased with the Guru's darshan.

While leaving the hut he asked Maharaj very politely, "I remain very busy in governance of the kingdom. I have great respect for you. I had asked my minister to make all the arrangements to bring you to the palace with great honour. Yet why did you call me here?"

Atmanand Maharaj said, "You came to my hut leaving the pride, 'I am the king' and after coming to my hut you bowed down to enter the door . It was your first lesson in Spirituality. You have passed the test. I will come to your palace from tomorrow according to the time suitable to you."

Hindu Swayamsevak Sangh (UK)

Parivaar Shakha

A unique opportunity for
parents and children of all ages to
learn and play together.

Weekly structured activities, promoting
values of Hindu Dharma and culture.

Starting from

Friday 8th November

7pm to 8:30pm

FIFTY YEARS OF CONTRIBUTION

Shree Hindu Temple & Community Centre
34 St Barnabas Rd,
Leicester LE5 4BD

શ્રી હિંદુ મંદિર

Shree Hindu Temple & Community Centre

*Weddings
Engagements
Receptions
Parties
Sanji
Mehndi Nights*

*Community Events
Fund Raising*

*Music Shows
Lectures
Training
Education*

*Katha
Jalaram Prasadi
Hanuman Chalisa
Randal Mataji Na Lota
Ram Dhoon
Pooja & Ceremonies
Satsang & Bhajan*

Shree Hindu Temple & Community Centre for all your events.

34 St Barnabas Road, Leicester, LE5 4BD

Tel: 0116 246 4590 | Email: info@shreehindutemple.net | www.shreehindutemple.net

નૂતનવર્ષાભિનંદન

સંવત ૨૦૭૬ સોમવાર તા. ૨૮-૧૦-૨૦૧૯ ના મંગલ પ્રભાતથી શરૂ થતું નવું વર્ષ શ્રી હિંદુ મંદિરના સર્વ ધર્મપ્રેમી, દર્શનાર્થી, ભક્તજનો, સેવાભાવી એવા સૌ બાળકો, ભાઈ-બહેનો, વડીલો સૌને કલ્યાણકારી, મંગલકારી, યશોદાયી રિદ્ધિ સિદ્ધિ આપનારું નીવડે, તેમજ આપ સૌને ઐશ્વર્ય અને વિજય પરમ કૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી પ્રાપ્ત થાઓ. એજ હાર્દિક પ્રાર્થના અને શુભ કામનાઓ સાથે શુભ આશીર્વાદ.

॥ શુભં - ભવતુ - કલ્યાણં - અસ્તુ ॥

આ ઉત્સવ-દર્શન શ્રી હિંદુ મંદિરના પ્રભુ સેવક શ્રી નટુભાઈ આચાર્ય,
શ્રી કિરણભાઈ પાધ્યા તથા શ્રી દિલીપભાઈ જોષીએ તૈયાર કરેલ છે.

લી. શ્રી હિંદુ મંદિર કાર્યવાહક સમિતિ તથા ટ્રસ્ટી મંડળના જય શ્રી કૃષ્ણ સાથે નૂતનવર્ષાભિનંદન

ૐ જય જગદીશ હરે...આરતી

ૐ જય જગદીશ હરે, ૐ જય જગદીશ હરે
ભક્તજનોકે સંકટ (૨) ક્ષણમે દૂર કરે....ૐ જય
જો દયાવે ફલ પાવે, દુઃખ બિનસે મનકા (૨) પ્રભુ
સુખ સંપત્તિ ઘર આવે (૨) કષ્ટ મિટે તનકા....ૐ જય
માત-પિતા તુમ મેરે શરણ ગ્રહું મેં કિસકી (૨) પ્રભુ
તુમ બિન ઔર ન દુજા (૨) આશ કરું મેં કિસકી....ૐ જય
તુમ પૂરણ પરમાત્મા, તુમ અંતરયામી (૨) પ્રભુ
પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર (૨) તુમ સબકે સ્વામી....ૐ જય
તુમ કર્ણા કે સાગર, તુમ પાલન કરતા (૨) પ્રભુ
મેં સેવક તુમ સ્વામી (૨) કૃપા કરો ભરતા....ૐ જય
તુમ હો એક અગોચર, સબકે પ્રાણ પતિ (૨) પ્રભુ
કિસ વિધ મિલું દયામય (૨) તુમકો મેં કુમતિ....ૐ જય
દીન બંધુ દુઃખ હરતા, તુમ રક્ષક મેરે (૨) પ્રભુ
અપને હસ્ત ઉઠાવો, (૨) શરણ પડા તેરે....ૐ જય
વિષય વિકાર મિટાવો, પાપ હરો દેવા (૨) પ્રભુ
શ્રદ્ધા ભક્તિ બઢાવો, (૨) સંતનકી સેવા....ૐ જય
ૐ જય જગદીશ હરે, ૐ જય જગદીશ હરે
ભક્ત જનોકે સંકટ (૨) ક્ષણમે દૂર કરે....ૐ જય

JAI JAGDISH HARE ... AARTI

Om purnamadah
purnamidam purnat purna mudachyate
purnasya purnamadaya purnameva vashishyate

Om perfect is the Lord
Perfect also is this universe.
If any portion is subtracted from the
perfect that which is taken and
that which remains is yet perfect.

Om Jai jagdish hare, Om jai jagdish hare
Bhaktjano ke sankat (2) kshanme dur kare... Om jai

Jo dhyaaave fal paave, dukh vinase mankaa (2) Prabhu
Sukh sampatti ghar aave, (2) kashta mite tanakaa... Om jai

Maat pitaa tum mere, sharan grahu mai kisaki (2) Prabhu
Tum bin aur na dujaa (2) aash karu mai kisaki... Om jai

Tum puran parmaatmaa, tum antaryaami (2) Prabhu
Par-Brahm parameshwar (2) tum sabke swaami ... Om jai

Tum karunake saagar, tum paalan kartaa (2) Prabhu
Mai sevak tum swaami (2) krupaa karo bhartaa... Om jai

Tum ho ek agochar, sabke praan pati (2) Prabhu
Kis vidh milu dayaamay (2) tumko mai kumati ...Om jai

Din bandhu dukh hartaa, tum rakshak mere (2) Prabhu
Apane hast uthaavo (2) sharan padaa tere... Om jai

Vishay vikaar mitaavo, paap haro devaa (2) Prabhu
Shraddhaa bhakti badhaavo (2) santanki seva...Om jai

Om jai jagdish hare, Om jai jagdish hare
Bhakt janoke sankat (2) kshanme dur kare... Om jai

કર્પૂર ગૌરં

કર્પૂર ગૌરં કરુણાવતારં સંસારસારં ભુજગેન્દ્રહારમ ।
સદાવસંતં હૃદયારવિન્દે ભવં ભવાની સહિતં નમામિ ॥

મંગલં ભગવાન વિષ્ણુ મંગલ ગરુડદવજ ।
મંગલં પુન્ડરીકાક્ષો મંગલાયતનો હરિઃ ॥
સર્વ મંગલ માંગલ્યે શિવે સર્વાર્થ સાધિકે ।
શરણ્યે ત્ર્યંબકે ગૌરિ નારાયણિ નમોઽસ્તુ તે ॥

યામિ કામિય પાપાનિ જ્ઞાતાજ્ઞાતકૃતામિય ।
તાનિ સર્વાણિ નશ્યન્તિ પ્રદક્ષિણાયા પદે -પદે ॥

KARPUR GAURAM KARUNAAVTAARAM
SANSAR SAARAM BHUJAGENDRAHAARAM
SADAA VASANTAM HRIDYAARVINDE
BHAVAM BHAVAANI SAHITAM NAMAAMI

MANGALAM BHAGVAAN VISHNU
MANGALAM GARUD DHWAJAH
MANGALAM PUNDARIKAKSHO
MANGALAAYA TANO HARIHI
SARVA MANGAL MAANGALYE
SHIVE SARVAARTH SAADHIKE
SHARNYE TRYAMBAKE GAURI
NAARAYNI NAMO STUTE

YAANI KAANI CHA PAAPAANI
GNAATAAGNAAT KRITAANICHA
TAANI SARVAANI NASHYANTU
PRADKSHINAYAM PADE-PADE

ત્યમેવ માતા ય પિતા ત્યમેવ, ત્યમેવ બંધુશ્ચ સખા ત્યમેવ ।
ત્યમેવ વિદ્યા દ્રવિણં ત્યમેવ, ત્યમેવ સર્વમમ દેવ દેવ ॥

કાયેન વાયા મનસેન્દ્રિયૈર્વા બુદ્ધ્યાત્મના વા પ્રકૃતેઃ સ્વભાવાત ॥
કરોમિ ચદ્વત્સકં લ પરસ્મૈ નારાયણાયેતિ સમર્પયામિ

ગુરુર્બ્રહ્મા ગુર્દેવિષ્ણુઃ ગુર્દેવો મહેશ્વર
ગુરુ શાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ તસ્મૈ શ્રી ગુરુવૈ નમઃ

TVAMEV MATACHA PITA TVAMEV
TVAMEV BANDUSCHA SAKHA TVAMEV
TVAMEV BIDYA DRAVINAM TVAMEV
TVAMEV SARVAM MAM DEVDEVA
KAAAYEN VACHA MANSENDRIYEVA
BUDHDHYATMANAVA PRAKRUTI SWABHAVAT
KAROMI YAT YAD SAKALAM PARASMEI
NARAYANAYETI SAMARPAYAMI
GURURBRAHMA GURURVISHNUHU
GURURDEVO MAHHESHWAR
GURU SHAKSHAT PARABRAHMA TASMAI
SHREE GURUVAI NAMAHA

ૐ ધોઃ શાંતિરંતરિક્ષ (ગું) શાંતિઃ
પૃથિવી શાંતિરાપઃ શાંતિ રોષધયઃ શાંતિ ।
વનસ્પતયઃ શાંતિ વિશ્વેદેવાઃ શાંતિ બ્રહ્મ શાંતિઃ
સર્વ (ગું) શાંતિઃ શાંતિ રેવ શાંતિઃ સામા શાંતિ રેદિ ॥
ૐ શાંતિ શાંતિ શાંતિઃ

ભગવદ્ પ્રાર્થના

અબ સૌંપ દિયા ઇસ જીવનકા, સબ ભાર તુમ્હારે હાથોમેં (૨)
હૈ જીત તુમ્હારે હાથોમેં, ઔર હાર તુમ્હારે હાથોમેં (૨)

મેરા નિશ્ચય બસ એક યહી, ઇક બાર તુમ્હેં પા જાઉમેં (૨)
અર્પણ કરૂં દુનિયાભરકા, સબ પ્યાર તુમ્હારે હાથોમેં (૨)
જો જગમેં રહું તો એસે રહું, જયોં જલમેં કમલકા ફૂલ રહે (૨)
મેરે સબ ગુણ દોષ સમર્પિત હો, ભગવાન તુમ્હારે હાથોમેં (૧)
કરતાર તુમ્હારે હાથોમેં (૧)

ચદિ માનવકા મુજે જન્મ મિલે, તો તવ ચરણોકા પૂજારી બનું (૨)
ઇસ પૂજક કી ઇક ઇક રગકા, હો તાર તુમ્હારે હાથોમેં (૨)
જબ જબ સંસારકા કેદી બનું, નિષ્કામ ભાવસે કર્મ કરું (૨)
ફિર અંત સમયમેં પ્રાણ તજું, નીરાકાર તુમ્હારે હાથોમેં (૧)
સાકાર તુમ્હારે હાથોમેં (૧)
મુજમેં તુજમેં બસ ભેદ યહી, મૈં નહું તુમ નારાયણ હો (૨)
મૈં હું સંસાર કે હાથોમેં, સંસાર તુમ્હારે હાથોમેં (૨)

શ્રી રામ સ્તુતિ

શ્રી રામચંદ્ર કૃપાળુ ભજ મન હરણ ભવ ભય દાણમ્
નવ કંજ લોચન કંજ મુખ કર કંજ પદ કંજરુણમ્ (૧)

કંદર્પ અગાધાત અમિત છબી નવ નીલ નીરદ સુંદરમ્
પટપીત માનહું તડિત રૂચિ, શુધિ નૌમિ જનક સુતાવરમ્ (૨)

શિર મુકુટ કુંડલ તિલક ચારૂ, ઉદાર અંગ વિભૂષણમ્
આજાનુ ભુજ શર ચાપ ધર, સંગામજિત ખર દૂષણમ્ (૩)
ભજુ દીનબંધુ દિનેશ દાનવ, દલન દુષ્ટ નિકંદનમ્
રઘુનંદ આનંદ કંદ કૌશલ, ચંદ દશરથનંદનમ્ (૪)

ઇતિ વદતિ તુલસીદાસ શંકર, શેષ મુનિમનરંજનમ્
મમ હૃદયકંજ નિવાસ કરૂ, કામાદિ ખલદલ ગંજનમ્ (૫)

SHREE RAAM STUTI

Shree Raamchandra kripaalu bhaj man
Haran bhavbhay daarunam
Nav kanja lochan kanj mukh
Kar kanj pad kanjaarunam

Kandarp agnit amit chhabi,
Nav neel nirad sundaram
Patpit maanahu tadit ruchi,
Suchi noumi Janak sutaavaram

Shir mukut kundal tilak chaaru,
Udaar anga vibhushanam
Aajaanu bhuj shar chaap dhar,
Sangraamjit khar dushnam

Bhaju dinbandhu dinesh daanav
Dalan dushta nikandanam
Raghunand aanand kand kaushal,
Chand dasharathanandanam

Iti vadati Tulsidaas Shankar,
Shesh munimanranjanam
Mama hridaya kanj nivas karu,
Kamadi khaladal ganjanam

શ્રી રણછોડ બાવની

રણછોડ તું રંગીલો નાથ; વિશ્વ સકળને તારો સાથ
ભૂમિ કેરો હરવા ભાર; જગમાં પ્રગટતો વારંવાર...૧
જન્મ ઘર્યો તેં કારાગાર; જગતમાં કરવા ચમત્કાર
કંસરાયને થાયે જાણ; તેથી કીધું તરત પ્રયાણ...૨
ગોકુળમાં જઈ કીધો વાસ; નંદ યશોદાજીની પાસ
વર્ણન કરતાં નાજીવે પાર; એવી તારી લીલા અપાર...૩
ગોવાળોની સાથે જાય; ગાય ચરાવી રાજી થાય
છાનો ગોરસ લુંટી ખાય; પકડતામાં છટકી જાય...૪
ગોપીકાના ચોર્યાં ચિત્ત; સૌના ઉપર સરખી પ્રીત
બંસી કેરો સુર મધુર; સૂણનારા થાયે ચકચૂર...૫
શરદ પૂનમની આવે રાત; સૌના હૈયે થાય પ્રભાત
પ્રજવનિતા છોડે આવાસ; દોડી આવે રમવા રાસ...૬
તારલીયા ચમકે આકાશ; ચાંદલીયાને પૂર્ણ પ્રકાશ
દાનવ કેરો જ્યાં જ્યાં ત્રાસ; પળમાં જઈને કીધો નાશ...૭
પટકી માર્યો મામો કંસ; રહ્યો ન જગમાં તેનો વંશ
કોરવોને કીધા તંગ; પાંડવોનો રાખી રંગ...૮
અર્જુનને તેં દીધો બોધ; જ્ઞાનામૃતનો વરસ્યો ધોધ
ચુદ્ધ તજીને કીધી દોડ; નામ પડ્યું તેથી રણછોડ...૯
ઢ્ઢારિકામાં કીધો વાસ; ધર્મ ઘજા કરકે ચોપાસ
ગુજરાતે એક ડાકોર ગામ; ભક્ત થયો બોડાણો નામ...૧૦
પત્ની જેની ગંગાબાઈ; તે પણ ભક્તિમાં રંગાઈ
હરતાં રેતા ગાયે ગાન; મેળવવા ચાહે ભગવાન...૧૧
તેવામાં એક આવ્યો સંઘ; રેલાયો ભક્તિનો રંગ
ચાત્રાણુ ઢ્ઢારિકા જાય; બોડાણો તેમાં જોડાય...૧૨
ગોમતીજીમાં કીધું સ્નાન; ભાવે નિરખ્યા શ્રી ભગવાન
છ માસે હું આવીશ ધામ; ટેક એવી લીધી નિષ્કામ...૧૩
તુલસી વાવી કાયમ જાય; પ્રભુને અર્પી રાજી થાય
સહન કરે એ કષ્ટ અમાપ; ભલે પડે ઠંડી કે તાપ...૧૪
વૃંદા થયો પણ હૈયે હામ; અવિયજ શ્રદ્ધા આઠો જામ
સીતેર વર્ષ વિત્યા છે એમ; ત્યારે પુરણ થઈ છે નેમ...૧૫
બોડાણો જીવ્યો છે દાવ; પ્રભુના હૈયે પ્રગટતો ભાવ
હવે લાવજે ગાડું સાથ; બોલ્યો વિશ્વ સકળનો નાથ...૧૬
ખડખડતી લીધી છે વહેલ; વૃંદા થયેલા જોડચા બેલ
ગંગાબાઈએ દીધી વિદાય; બોડાણો હરખાતો જાય...૧૭
બોડાણાને રાતો રાત; મુકયો ઢ્ઢારિકાની વાટ
દર્શન કરતાં કહે છે નાથ; ગાડું હું લાવ્યો છું સાથ...૧૮
ગુગળીયો મનમાં વહેમાય; ભક્ત પ્રભુને ના લઈ જાય
માર્યાં તાળા મજબુત ઢ્ઢાર; રાત પડીને વાગ્યા બાર...૧૯
વહાલો નિકળી નાઠો બાર; વહેલ તરત કીધી તૈયાર
ગાડું હાંકે જગદાધાર; કહો પછી શું લાગે વાર...૨૦
ઉમરેઠ પકડી લીમડા ડાળ; મીઠી થઈ ગઈ તે તત્કાળ
વહાણું વાયુ વીતી રાત; ડાકોર માંહે થયું પ્રભાત...૨૧
ગંગાબાઈએ નિરખ્યો નાથ; ઉર ઉમળકે જોડચા હાથ
ડાકોર વરત્યો જ્ય જ્યકાર; ઢ્ઢારિકામાં હાહાકાર...૨૨
ઢ્ઢારિકાના રાજાની સાથ; ગુગળી લેવા આવ્યા નાથ
ભગત સામે લેવા જાય; માર્યો ભાલો મૃત્યુ થાય...૨૩
ભાપિકોના દિલ દુભાય; બદલો લેવા સામા થાય
ગંગાબાઈએ ધીરજ ધરી; વહાલમજીએ વિપત હરી...૨૪
ગુગળી સોનું લેવા જાય; વહાલો વાળીએ તોલાય
રિઝ્યો વિશ્વ સકળનો ભૂપ; મનસુખરામનું લીધું રૂપ...૨૫
સંત પુનિતને દીધી હામ; પુરણ કીધા સઘળા કામ
ઢ્ઢારામભક્તજી જે કરશે પાઠ; નાથ ઝાલશે તેનો હાથ...૨૬

—દોહરો—

પૂર્ણિમાએ પ્રેમથી ડાકોર દર્શને જાય.
રામભક્ત તે પુનિત બને, કારજ સઘળાં થાય...!

— રામભક્ત

ગોવિંદ મેરી યહ પ્રાર્થના હૈ

ગોવિંદ મેરી યહ પ્રાર્થના હૈ ભૂલું ન મૈ નામ કભી તુમહારા
નિષ્કામ હોકર દિનરાત ગાઉં, ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ
હે કૃષ્ણ હે ચાદવ હે સખેથી..
દેહાંત કાલે તુમ સામને હો, બંસી બજાતે મનકો લુભાતે
યહી નાથ ગા કરકે ચે તનકો ત્યાગું, ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ
હે કૃષ્ણ હે ચાદવ હે સખેથી..
માતા યશોદા તુમકો બુલાવે, આવો જરા મોહન નેક ખેલો
ઢ્ઢારે તુમહારે ભક્ત પૂકારે, ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ
હે કૃષ્ણ હે ચાદવ હે સખેથી..
પ્યારે જરા નેક મનમેં વિચારો, કયા સાથ લાયે કયા લે ચલેગે
દિલસે પુકારો યહી ગીત ગાઓ, ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ
હે કૃષ્ણ હે ચાદવ હે સખેથી..

GOVIND MERI YAH PRARTHANA HAI

Govind meri yah prarthana hai bhulu na mein naam kabhi tumhara
Niskaam hokar dinraat gau, govind damodar madhaveti

Hey krishna, hey yadav hey sakhethi

Dehant kale tum samne ho, bansi bajate manako lubhate

Yahi naath ga karke tanko tyagu, govind damodar madhaveti

Hey krishna, hey yadav hey sakhethi

Mata yashoda tumko bulave, aavo jara mohan nek khelo

Dware tumhare bhakta pukare, govind damodar madhaveti

Hey krishna, hey yadav hey sakhethi

Pyare jara nek manamein vicharo, kya saath laye kya le chalenge

Dilse pukaro yahi geet gao, govind damodar madhaveti

Hey krishna, hey yadav hey sakhethi

માનસી સેવા

ચમુનાજીનાં કે સર ઘોળી સ્નાન કરાવું શામળા
હલકે હાથે અંગો ચોળી લાડ લડાવું શામળા
ચમુનાજીનાં...
અંગો લુછી આપું વસ્ત્રો પીળુ પીતાબર પ્યારમા
તેલ સુગંધી નાખી આપું, વાંકળીયા તુજ વાળમાં
ચમુનાજીનાં...
કુમકુમ કે રંગે તિલક સજાવું ત્રિકમ તારા ભાલમાં
અલબેલી આંખોમાં આંજુ અંજન મારા વાલમાં
ચમુનાજીનાં...
હસતી જાઈ વાતે વાતે નાચી ઊઠું તાલમાં
નજર ન લાગે રચામ સુંદરને ટપકાં કરી દઉં ગાલમાં
ચમુનાજીનાં...
પગમાં ઝાંઝર રૂમરૂમ વાગે, કરમાં કંકણ વાલમાં
કંઠે માલા કાને કુંડલ ચોરે ચિત્તડુ ચાલમાં
ચમુનાજીનાં...
મોર મુકુટ માથે પહેરાવું મુરલી આપું હાથમાં
કૃષ્ણ કૃપાળુ નિરખી શોભા વારી જાઉં વાલમાં
ચમુનાજીનાં...
દૂધ કટોરી ભરીને આપું પીઓને મારા શામળા
ભક્તમંડળ નિરખી શોભા રાખો, ચરણે મારા શામળા
ચમુનાજીનાં...

શ્રી હનુમાન ચાલીસા

દોહા

શ્રી ગુરુ ચરન સરોજ રજ, નિજ મન મુકુર સુધાર,
વરણો રઘુવર વિમલચશ, જો દાયક ફલ ચાર,
બુદ્ધિહીન તનું જાનીકે, સુમિરો પવનકુમાર,
બલ બુદ્ધિ વિદ્યા દેહું, મોહિ હરહું કલેશ વિકાર.

(ચોપાઈ)

જય હનુમાન ગ્યાન ગુણ સાગર, જય કપિશ તિહુલોક ઉજાગર ।
રામદુત અતુલિત બલ ધામા, અંજનીપુત્ર પવન સુત નામા ॥
મહાવીર વિક્રમ બજરંગી, કુમતિ નિવાર સુમતિ કે સંગી ।
કંચન બરન બીરાજે સુવેશા, કાનન કુંડલ કુંચીત કેશા ॥
હાથ વજ્ર ઓર દવજા બિરાજે, કાંધે મુંજ જનેઉં સાજે ।
શંકર સુવન કેસરી નંદન, તેજ પ્રતાપ મહા જગવંદન ॥
વિધાવાન ગુણી અતિ ચાતુર, રામ કાજ કરી બેકો આતુર ।
પ્રભુ ચરિત્ર સુનિ બેકો રસિયા, રામલખનસીતા મન બસિયા ॥
સુશ્મરૂપ ધરી સિયહી દિખાવા, બીકટ રૂપ ધરી લંક જલાવા ।
ભીમરૂપ ધરી અસુર સંહારે, રામચંદ્રકે કાજ સંવારે ॥
લાય સજીવન લખન જીયાયે, શ્રી રઘુવીર હરષી ઉર લાયે ।
રઘુપતિ કીન્હી બહુત બડાઈ, તુમ મમપ્રિય ભરત સમભાઈ ॥
સહસ્ત્ર બદન તુમ્હારો જશ ગાવે, અસ કહિ શ્રી પતિ કંઠ લગાવે ।
સન્કાદિક બ્રહ્માદિ મુનિશા, નારદ, શારદ સહસ્ત્ર અર્હીસા ॥
યમ કુબેર દિગપાલ જહાંતે, કબી કોબીદ કહી શકે કહાંતે ।
તુમ ઉપકાર સુગ્રીવહી કીન્હા, રામ મિલાય રાજપદ દીન્હા ॥
તુમ્હારો મંત્ર બીભીષણ માના, લંકેશ્વર ભયે સબજગ જાના ।
યુગ સહસ્ત્ર યોજન પર ભાનુ, લીલા તાહી મધુર ફલ જાનું ॥
પ્રભુ મુદ્રિકા મેલી મુખ માંહી, જલધિ લાંઘી ગયે અચરજ નાહિ ।
દુર્ગમ કાજ જગતકે જે તે, સુગમ અનુગ્રહ તુમ્હારે તે તે ॥
રામ દુઆરે તુમ રખવારે, હોત ન આજ્ઞા બીન પૈસા રે ।
સબ સુખ લહે તુમ્હારી શરના, તુમ રક્ષક કાહુકો ડરના ॥
આપના તેજ સમ્હારો આપૈ, તીનો લોક હાંક તે કાંપૈ ।
ભૂત પિશાચ નિકટ નહિ આવે, મહાવીર જબ નામ સુનાવે ॥
નાસે રોગ હરે સબ પીરા, જપત નિરંતર હનુમંત બીરા ।
સંકટસે હનુમાન છુડાવે, મન કર્મ બચન ધ્યાન જો લાવે ॥
સબ પર રામ તપસ્વી રાજા, તિનકે કાજ સકલ તુમ સાજા ।
ઔર મનોરથ જો કોઈ લાવે, તાસુ અમિત જીવન ફલ પાવે ॥
ચારો યુગ પરતાપ તુમ્હારા, હે પરસિદ્ધ જગત ઉજીયારા ।
સાધુ સંતકે તુમ રખવારે, અસુર નિકંદન રામ દુલારે ॥
અષ્ટ સિદ્ધિ નવ નિધિકે દાતા, અસબર દીન જાનકી માતા ।
રામ રસાયન તુમ્હારે પાસા, સદા રહો રઘુપતિ કે દાસા ॥
તુમ્હારે ભજન રામકો ભાવે, જન્મ જન્મકે દુઃખ બિસરાવે ।
અંતકાલ રઘુપતિ પુર જાઈ, જહાં જન્મ હરિ ભક્ત કહાઈ ॥
ઔર દેવતા ચિત્ત ન ઘરઈ, હનુમંત સેઈ સર્વ સુખ કરઈ ।
સંકટ હરે મિટે સબ પીરા, જો સુમિરે હનુમંત બલવીરા ॥
જૈ, જૈ, જૈ, હનુમાન ગુંસાઈ, કૃપા કરો ગુરુદેવ કી નાઈ ।
જો શતબાર પાઠ કરે કોઈ, છુટે બંદી મહાસુખ હોઈ ॥
જો યહ પઢે હનુમાન ચાલીસા, હોય સિદ્ધિ સાખી ગૌરીશા ।
તુલસીદાસ સદા હરિ ચેરા, કીજે નાથ હદય મૈં ડેરા ॥

(દોહા)

પવન તનય સંકટ હરન, મંગલ મૂરતિ રૂપ,
રામ લખન સીતા સહિત, હદય બસહુ સુરભૂપ.

SHREE HANUMAN CHALISA

DOHA

Shree guru charan saroj raj, nijmanmukur sudhari
Vararanau raghuvar bimaljas jo dayak fal char
Budhihin tanu janike sumiro pavankumar
Bal buddhi vidya dehu moha harehu kalesh vikar

CHOPAI

Jay Hanuman gyaan gun saagar, jay kaphish tihun lok ujar
Ramdut atulit bal dhaama, anjaniputra pavan sut naamaa
Mahavir vikram bajarangi, kumati nivaar sumati ke sangi
Kanchan baran viraj subesha, kanan kundal kunchit kesaa
Haath vajra aur dhvajaa biraje, kandhe muj janeu saaje
Shankar suvan kesari nandan, tej pratap mahaa jag vandan
Vidyavaan guni ati chaatur, ram kaj kari beko aatur
Prabhu charitra suni beko rasiya, ram lakhan sita man basiya
Suksham rup dhari siyahi dikhawa, bikat rup dhari lanka jalawa
Bhim rup dhari asur sanhare, ramchandra ke kaaj sanvare
Lay sajivan lakhan jiyaye, shreeraghubir harshi uar laye
Raghupati kinhi bahut badaai, tum mama priy bhara sam bhai
Sahastra badan tumhro jas gave, asa kahi shri pati kanth lagaave
Sankadik brahmadi munisha, narad sarad sahit ahinshaa
yam kuber digpal jahante, kabi kobid kahi sake kanhaa te
Tum upkar sugrivahi kinhaa, Ram milay raj pad dinha
Tumhara mantra bibhishan mana, lankeshwar bhaye sab jag jaana
Yug sahstra jojan par bhaanu, lilyo tahi madhur fal jaanu
Phrabhu mudrika meli mukh maanhi, jaladhi landhi gaye acharaj naahi
Durgam kaaj jagat ke je te, sugam anugrah tumhare te te
Ram duware tum rakhware, hot na aagna bin paisare
Sab sukh lahe tumhari sarna, tum rakshak kahu ko darna
Apana tej samharo aape, tinow lok hantke kanpe
Bhut pisach nikat nahi aave, mahavir jab nam sunave
Nasei rog hare sab pira, japat nirantar hanumant bira
Sankat se hanumant chhudave, man karma bachan dhyana jo lavei
Sab par ram tapasvi raja, tin ke kaj sakal tum saja
Aur manorath jo koi lave, tasu amit jivan fal pavei
Charo yug partap tumhara, hei parsidha jagat ujiyara
Sadhu sant ke tum rakhavare, asur nikandan ram dulare
Asta sidhi nav nidhi ke data, ashvar din janki mata
Ram rasayan tumhre pasa, sada raho raghupati ke dasa
Tumhre bhajan ramko pavei, janam janam ke dukh bisaravei
Antakal raghubar pur jai, jahan janma hari bhakta kahai
Aur devta chitt na dharai, hanumant sei sarva sukh karai
Sankat katei mitei sab pira, jo sumirei hanumant balbira
Jai, jai, jai, hanuman gosai, krupa karo gurudev ki nai
Jo sat bar path kare koi, chuutei bandi maha sukh hoi
Jo yah padhe hanuman chalisa, hoi sidhi sakhi gaurisa
Tulsidas sada hari chera, kije nath rhadday main dera.

DOHA

Pavan tanay sankat haran, mangal murti rup
Ram lakhan sita sahit, rhaday basahu sur bhup

હે નાથ જોડી હાથ

હે નાથ જોડી હાથ પાચે પ્રેમથી સૌ માંગીએ
શરણું મળે સાચું તમારું એ હૃદયથી માંગીએ
જે જીવ આત્મો આપ પાસે ચરણમાં અપનાવજો
પરમાત્મા એ આત્માને પરમ શાંતિ આપજો...(૨)
વળી કર્મના થોગે કરી જે કુળમાં એ અવતરે
ત્યાં પૂર્ણ પ્રેમે ઓ પ્રભુજી આપની ભક્તિ કરે
લક્ષ ચોર્ચાસી બંધનોને લક્ષમાં લઈ કાપજો
પરમાત્મા એ આત્માને પરમ શાંતિ આપજો...(૨)
સુસંપતિ સુપિચાર ને સત્કર્મનો દઈ વારસો
જનમોજનમ સત્સંગથી કિરતાર પાર ઉતારજો
આ લોક ને પરલોકમાં તવ પ્રેમ રગરગ વ્યાપજો
પરમાત્મા એ આત્માને પરમ શાંતિ આપજો...(૨)
મળે મોક્ષ કે સુખ સ્વર્ગના આશા ઉરે એવી નથી
દિયો દેહ દુર્લભ માનવીનો ભજન કરવા ભાવથી
સાચું બતાવી રૂપ શ્રી રણછોડ હૃદયે સ્થાપજો
પરમાત્મા એ આત્માને પરમ શાંતિ આપજો...(૨)

HE NAATH JODEE HAATH

He naath jodee haath paaye premthi sau maangiye
Sharanu male sachu tamaaru e hradaythi maangiye
Je jeev aavyo aap paase charanma apanaavjo
Parmaatmaa e aatmaane param shaanti aapjo...(2)
Vali karmanaa yoge karee je kulamaa e avatare
Tyaan poorna preme o prabhujee aapanee bhakti kare
Laksha choryaasi bandhanone lakshamaa lai kaapajo
Parmaatmaa e aatmaane param shaanti aapjo...(2)
Susampati suvichaar ne satkarmano dai vaarso
Janamo janam satsangathee kirataara paar utarajo
Aa loka ne paralokmaa tava prem ragaraga vyapajo
Parmaatmaa e aatmaane param shaanti aapajo...(2)
Male moksha ke sukh svarganaa aashaa ure evee nathee
Diyo deha durlabh maanaveeno bhajan karawa bhaavathi
Saachu bataavee rup shree Ranachhod hrdaye sthaapjo
Parmaatmaa e aatmaane param shaanti aapajo...(2)

શંભુ શરણે પડી

શંભુ શરણે પડી માંગુ ઘડીએ ઘડી કષ્ટ કાપો, દયા કરી દર્શન શિવ આપો....

તમે ભક્તોના દુઃખ હરનારા, શુભ સહનું સદા કરનારા,
મારી મંદમતિ તમારી અકળ ગતી, કષ્ટ કાપો... દયા કરી...

અંગે ભષ્મ સ્મશાનની ચોળી, સંગે રાખો ભૂત-રોળી
ભાલે તિલક કર્યું, કંઠે વિષ ધર્યું, અમૃત આપો...દયા કરી ...

નેતિ નેતિ જ્યાં વેદ કહે છે, મારું ચિત્તું ત્યાં જાવા યાહે છે,
સારા જગમાં છે તું વસુ તારામાં હું, શક્તિ આપો...દયા કરી...

હું તો એકલ પંથ પ્રવાસી, છતાં આતમ કેમ ઉદારી
થાક્યો મથી રે મથી, કારણ જડતું નથી, સમજણ આપો... દયા કરી...

આપો દષ્ટિમાં તેજ અનોખું, સારી સુષ્ટિમાં શિવરૂપ દેખું,
મારા મનમાં વસો, આવી હૈયે વસો, શાંતિ સ્થાપો... દયા કરી...

ભોળા શંકર ભવદુઃખ કાપો, સારી સેવાનું શુભ ફળ આપો,
ટાળો માન મદ, ટાળો ગર્વ સદા ભક્તિ આપો...દયા કરી...

શ્રી ગોવિંદ દામોદર સ્તોત્ર

કરારવિન્દેન પદારવિન્દં મુજારવિન્દે વિનિવેશયન્તમ્ ।
વટસ્થ પત્રસ્થ પુટે શયાનં બાલં મુકુન્દં મનસા સ્મારમિ ॥૧॥

શ્રીકૃષ્ણ ગોવિંદ હરે મારે! હે નાથ નારાયણ વાસુદેવ ।
જિહ્વે! પિબસ્વામૃતમેતદેવ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૨॥

વિકેતુકામાખિલ ગોપકન્યા મુરારિપદાર્પિતચિત્તવૃત્તિઃ ।
દધ્યાદિક મોહવશાદપોચદ્ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૩॥

ગૃહે ગૃહે ગોપવદ્ધકુદમ્બાઃ સર્વે મિલિત્વા સમાવાપ્ય યોગમ્ ।
પુણ્યાનિ નામનિ પઠન્તિ નિત્યં ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૪॥

સુખં શયાના નિલયે નિજેડપિ નામાનિ વિષ્ણોઃ પ્રવદન્તિ મત્યાંઃ ।
તે નિશ્ચિતં તન્મયતાં પ્રજન્તિ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૫॥

જિહ્વે! સદૈવં ભજ સુન્દરાણિ નામાનિ કૃષ્ણસ્ય મનોહરાણિ ।
સમસ્ત ભક્તાર્તિવિનાશનાનિ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૬॥

સુખાવસાને ઈદમેવ સારં દુઃખાવસાને ઈદમેવ જ્ઞેયમ્ ।
દેહાવસાને ઈદમેવ જ્ઞાપ્યં ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૭॥

શ્રી કૃષ્ણ રાઘાવર ગોકુલેશ ગોપાલ ગોવર્ધનનાથ વિષ્ણોઃ ।
જિહ્વે! પિબસ્વામૃતમેવેદેવ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૮॥

જિહ્વે રસજે મધુરપિયા ત્વં સત્યં હિતં ત્વા પરમં વદામિ ।
આવર્ણયેથા મધુરાક્ષરાણિ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૯॥

ત્યામેવ યાયે મમ દેહિ જિહ્વે સમાગમે દણ્ડધરે કૃતાન્તે ।
વક્તવ્યમેવં મધુરં સુભક્ત્યા ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૧૦॥

શ્રીનાથ વિશ્વશ્ચર વિશ્વમૂર્તે શ્રદ્ધિવકીનન્દન દૈત્યશત્રો ।
જિહ્વે! પિબસ્વામૃતમેતદેવ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૧૧॥

ગોપીપતે કંસરિપો મુકુન્દ લક્ષ્મીપતે કેશવ વાસદેવ ।
જિહ્વે! પિબસ્વામૃતમેતદેવ ગોવિંદ દામોદર માધવેતિ ॥૧૨॥

Shree Govind Damodar Madhveti

Kararvinden padarvindm mukharvinde viniveshayantam,
Vatsaya patrasya pute sayann bain mukund mansa smrami

Sri Krishn Govind hare murare ! hai nath narayan vasudeva,
Jihave! pibasvamrutmetdev govind damodar madhveti 2

Viketukamakhil gopkanya muraripadaripthivhittvriti ha,
Dadhyadik mohavsaadvocchd govind damodar madhveti 3

Gruhai gruhai gopavdhukamba sarve militva samvapyo yogam,
Puranyani namani padhanti nitya govind damoda madhveti 4

Sukhn sayana nilaye nijadpi namani vishno pravdanti mratia,
Te nishitn tanmayata vrajanti govind damodar madhveti 5

Jihave! shaidav bhaj sundarani namani krushnshya manoharani,
Samast bhaktartivinishanani govind damodar madhveti 6

Sukhavashne idmev sharm dhukhavsane idmev gyeeyam,
Dehavasane idmev japyan govind damaoda madhveti 7

Shri Krushna raghavar gokulesh gopal govardhanath vishno,
Jihave! pibasvamrutmetdev govind damodar madhveti 8

Jihave! rashagne madhurpriya tyan satyam hit tva parm vadami,
Aavreyetha madhuraxhrani govind damodar madhveti 9

Tavamev yaye mam dehi jihave samagame danddhar krutante,
Vaktyamev madhur subhkatya govind damodar madhveti 10

Shrinath visveshvar vischmurte shrivekkinandan daittyashatro,
Jihave! pibasvamrutmetdev govind damodar madhveti 11

Gopipte kansripo mukund laxmipate keshav vasudev,
Jihave! pibasvamrutmetdev govind damodar madhveti 12

મારા ઘટમાં બિરાજતા શ્રીનાથજી

મારા ઘટમાં બિરાજતા શ્રીનાથજી, શ્રી યમુનાજી, શ્રી મહાપ્રભુજી
મારું મનડું છે ગોકુળ વનરાવન
મારા તનના આંગણીયામાં તુલસીનાં વન મારા પ્રાણજીવન
...એ મારા

એ મારા આતમના આંગણે શ્રી મહાકૃષ્ણજી
મારી આંખો વિશે ગિરિધારી રે ધારી
મારું તન મન ગયું છે જેને વારી રે વારી મારા શ્યામ મોરારિ
...એ મારા

એ મારા પ્રાણ થકી મને વૈષ્ણવ વ્હાલા
નિત્ય કરતા શ્રીનાથજીને કાલા રે વાલા
મેં તો વલ્લભ પ્રભુજીના કીધા રે દર્શન મારું મોહી લીધું મન
...એ મારા

એ હું તો નિત્ય વિઠ્ઠલવરની સેવા રે કરું
હું તો આઠે સમા કેરી ઝાંખી રે કરું
મેં તો ચિતડું શ્રીનાથજીને ચરણે ધર્યું જીવન સફલ ક્યું
...એ મારા

એ મેં તો ભક્તિ મારગ કેરો સંગ રે સાધ્યો
મને ધોળ કીર્તન કેરો રંગ રે લાગ્યો
હે મેં તો લાલાની લાલી કેરો નંગ રે માગ્યો હીરલો હાથ રે લાગ્યો
...એ મારા

એ આવો જીવનમાં લ્હાવો ફરી કદી ના મળે
વારે વારે માનવ દેહ કદી ના મળે
કેરો લખ રે ચોરાશીનો મારો રે ફળે મને મોહન મળે
...એ મારા

હે મારી અંત સમય કેરી સુણો રે અરજી
હે લેજો શરણોમાં શ્રીજીબાવા, દયા રે કરી
એ મને તેડાં રે ચમ કેરાં કદીના આવે મારો નાથ તેડાવે
...એ મારા

મારું મનડું છે ગોકુળ વનરાવન
મારા તનના આંગણીયામાં તુલસીનાં વન મારા પ્રાણ જીવન
શ્રીનાથજી બોલો શ્રી યમુનાજી બોલો (૨)
શ્રીનાથજી બોલો શ્રી યમુનાજી બોલો (૨)

શ્રી રામ

વિભુ સહુમાં વસેલો છે, દયાળુ દેવ મોટો છે,
કીધાં તમે સાધનો સારાં, સહુને સુખ દેનારાં,
જીવોને તમે જીવાડો છો, અમોને તમે રમાડો છો,
મતી સારી સદા દે તું, અતી આભાર માનું છું.

થતું જે કાર્યાથી, ઘડીક ઘડીક વાણીથી ઉચ્ચારું,
ફૂતી ઈન્દ્રિયોની, તુજ મન વિષે ભાવ જ ભરું,
સ્વભાવે બુદ્ધિથી, શુભ અશુભ જે કાંઈક કરું,
ક્ષમા દષ્ટે જો જો, તુજ ચરણમાં નાથજી ધરું.

Maaraa Ghatamaa Biraajataa Shree Naathjee

Maaraa ghatamaa biraajataa Shree Naathjee,
Shree Yamunaaji Mahaaprabhuji
Maaru manadu chhe Gokul Vanaraavan
Maaraa tananaa aanganheeyamaa tulseenaan van
maaraa praanjeevan....Maaraa

Maaraa aatamanaa aanganhe Shree mahaa Krushnaajee
Maaree aankho vishe giridhaaree re dhaaree,
Maaru tanma, gayu chhe jene waree re,
waree maaraa Shyaam Moraaree ....Maaraa

Maaraa praanha thaki mane Vaishnnavo walaa,
Nitya kartaa Shreenaathajeene kaalaa re walaa,
Me to Vallabh, Prabhujeeanaa kidhaa re darshan,
maaru mohee leedhu maan....Maaraa

Hu to nitya vitthalvarnee sewa re karu,
Hu to aathe samaa keree jhaakhee re karu,
Me to chitadu, shreenaathajeene charanhe dharyu,
jeevan saphal karyu....Maaraa

Me to bhakti maaraga kero sanga re saadhyo,
Mane dhol kirtan kero rang re laagyo,
Me to laalaanee, laalee kero nanga re maagyo,
heerloo haath laagyo....Maaraa

E aavo jeevanmaa lhaavo pharee kadee naa male
Vaare vaare maanav deha kadi naa maale
Phero lakhre chorasheeno maaro re phale
mane Mohana male....Maaraa

He maaree anta samay keree sunore arajee
He lejo sharanhomaa shreejeebaavaa, dayaa re karee
E mane tedaa re yama kera kadee naa aave
maaro naath tedavaa....Maaraa

Maaru manadu chhe Gokul Vanaraavan
Maaraa tananaa aanganheeyamaa tulseenaan van
maaraa praanjeevan ....Maaraa
Shreenaathjee bolo shree Yamunaajee bolo (2)
Shreenaathajee bolo shree Yamunaajee bolo (2)

શ્રી રામ

દશરથનો દરબાર, જેની ઈન્દ્ર પાણ આશા કરે,
પાણ ભાચુ વીના ભેંકાર, મને કડવું લાગે કાગડા.
ઈશ્વરનો આ દરબાર, જેની હર દેવ આશા કરે,
પાણ ભકતો વીના ભેંકાર, મને કડવું લાગે કાગડા.
મીઠપવાળાં માનવી, આ જગ છોડીને જાશે,
કાગા એનો અફસોસ, ઘેર-ઘેર થાશે.
મન મળવા તડપે ઘણું, છેડાં અન્નને પાણી,
ઈશ્વરને આદીન હશે, તો મળશું મોડાં મેઘાણી.

કાર્તિક સુદ - ઓક્ટોબર - નવેમ્બર ૨૦૧૯

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૨	મંગળવાર	૨૯	ભાઈબીજ
૩	બુધવાર	૩૦	
૪	ગુરુવાર	૩૧	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	શુક્રવાર	૧	નવેમ્બર ૨૦૧૯ લાભ પાંચમ
૬	શનિવાર	૨	
૭	રવિવાર	૩	જલારામ જયંતી
૮	સોમવાર	૪	
૯	મંગળવાર	૫	
૯	બુધવાર	૬	
૧૦	ગુરુવાર	૭	
૧૧	શુક્રવાર	૮	પ્રબોધિની એકાદશી, તુલસી વિવાહ મંદિરમાં
૧૨	શનિવાર	૯	
૧૩	રવિવાર	૧૦	
૧૪	સોમવાર	૧૧	
૧૫	મંગળવાર	૧૨	નાનક જયંતી, વ્રતની પૂનમ, દેવ દિવાળી

કાર્તિક વદ - નવેમ્બર ૨૦૧૯

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	બુધવાર	૧૩	
૨	ગુરુવાર	૧૪	
૩	શુક્રવાર	૧૫	સંકટ ચતુર્થી (ચોથ)
૪	શનિવાર	૧૬	
૫	રવિવાર	૧૭	
૬	સોમવાર	૧૮	
૭	મંગળવાર	૧૯	દુર્ગાષ્ટમી
૮	બુધવાર	૨૦	
૯	ગુરુવાર	૨૧	
૧૦	શુક્રવાર	૨૨	
૧૨	શનિવાર	૨૩	ઉત્પત્તિ એકાદશી
૧૩	રવિવાર	૨૪	
૧૪	સોમવાર	૨૫	
૩૦	મંગળવાર	૨૬	અમાસ

માગશર સુદ - નવેમ્બર - ડિસેમ્બર ૨૦૧૯

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	બુધવાર	૨૭	
૨	ગુરુવાર	૨૮	
૩	શુક્રવાર	૨૯	
૪	શનિવાર	૩૦	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	રવિવાર	૧	ડિસેમ્બર ૨૦૧૯
૬	સોમવાર	૨	
૭	મંગળવાર	૩	
૮	બુધવાર	૪	દુર્ગાષ્ટમી
૯	ગુરુવાર	૫	
૧૦	શુક્રવાર	૬	
૧૧	શનિવાર	૭	
૧૧	રવિવાર	૮	ગીતા જયંતિ, મોક્ષદા એકાદશી
૧૨	સોમવાર	૯	
૧૩	મંગળવાર	૧૦	
૧૪	બુધવાર	૧૧	વ્રતની પૂનમ, દત્તાત્રેય જયંતિ
૧૫	ગુરુવાર	૧૨	

માગશર વદ - ડિસેમ્બર ૨૦૧૯

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શુક્રવાર	૧૩	
૨	શનિવાર	૧૪	
૩	રવિવાર	૧૫	સંક્રષ્ટ ચતુર્થી (ચોથ)
૫	સોમવાર	૧૬	
૬	મંગળવાર	૧૭	ધનુર્માસ આરંભ
૭	બુધવાર	૧૮	
૮	ગુરુવાર	૧૯	દુર્ગાષ્ટમી
૯	શુક્રવાર	૨૦	
૧૦	શનિવાર	૨૧	
૧૧	રવિવાર	૨૨	સફલા એકાદશી
૧૨	સોમવાર	૨૩	
૧૩	મંગળવાર	૨૪	
૧૪	બુધવાર	૨૫	દર્શ અમાસ
૩૦	ગુરુવાર	૨૬	અમાસ

પોસ સુદ - ડિસેમ્બર ૨૦૧૯ - જાન્યુઆરી ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શુક્રવાર	૨૭	
૨	શનિવાર	૨૮	
૩	રવિવાર	૨૯	
૪	સોમવાર	૩૦	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	મંગળવાર	૩૧	
૬	બુધવાર	૧	જાન્યુઆરી ૨૦૨૦
૭	ગુરુવાર	૨	ગુરુ ગોવિંદસિંહ જયંતી
૮	શુક્રવાર	૩	દુર્ગાષ્ટમી
૯	શનિવાર	૪	
૧૦	રવિવાર	૫	
૧૧	સોમવાર	૬	પુત્રદા એકાદશી
૧૨	મંગળવાર	૭	
૧૩	બુધવાર	૮	
૧૪	ગુરુવાર	૯	
૧૫	શુક્રવાર	૧૦	વ્રતની પૂનમ, પોષી પૂનમ

પોસ વદ - જાન્યુઆરી ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શનિવાર	૧૧	
૨	રવિવાર	૧૨	વિવેકાનંદ જયંતી
૩	સોમવાર	૧૩	સંકષ્ટ ચતુર્થી (ચોથ)
૪	મંગળવાર	૧૪	
૫	બુધવાર	૧૫	મકર સંક્રાંતિ
૬	ગુરુવાર	૧૬	
૭	શુક્રવાર	૧૭	દુર્ગાષ્ટમી
૮	શનિવાર	૧૮	
૧૦	રવિવાર	૧૯	
૧૧	સોમવાર	૨૦	ષટતિલા એકાદશી
૧૨	મંગળવાર	૨૧	
૧૩	બુધવાર	૨૨	
૧૪	ગુરુવાર	૨૩	
૨૦	શુક્રવાર	૨૪	અમાસ

મહા સુદ - જાન્યુઆરી - ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શનિવાર	૨૫	
૨	રવિવાર	૨૬	ભારત સ્વતંત્ર દિવસ
૩	સોમવાર	૨૭	
૩	મંગળવાર	૨૮	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૪	બુધવાર	૨૯	
૫	ગુરુવાર	૩૦	વશંત પંચમી
૬	શુક્રવાર	૩૧	
૭	શનિવાર	૧	ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦
૮	રવિવાર	૨	દુર્ગાષ્ટમી
૯	સોમવાર	૩	હરિ જયંતી
૧૦	મંગળવાર	૪	
૧૧	બુધવાર	૫	જ્યા એકાદશી
૧૨	ગુરુવાર	૬	
૧૩	શુક્રવાર	૭	વિશ્વકર્મા જયંતી
૧૪	શનિવાર	૮	વ્રતની પૂનમ
૧૫	રવિવાર	૯	માઘી પૂર્ણિમા

મહા વદ - ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	સોમવાર	૧૦	
૩	મંગળવાર	૧૧	
૪	બુધવાર	૧૨	સંકષ્ટ ચતુર્થી (અંગારકી ચોથ)
૫	ગુરુવાર	૧૩	
૬	શુક્રવાર	૧૪	
૭	શનિવાર	૧૫	શ્રી હિંદુ મંદિર પાટોત્સવ
૮	રવિવાર	૧૬	દુર્ગાષ્ટમી, જાનકી જયંતી
૯	સોમવાર	૧૭	સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી
૧૦	મંગળવાર	૧૮	
૧૧	બુધવાર	૧૯	વિજ્યા એકાદશી
૧૨	ગુરુવાર	૨૦	
૧૩	શુક્રવાર	૨૧	મહા શિવરાત્રિ પૂજન મંદિરમાં
૧૪	શનિવાર	૨૨	
૨૦	રવિવાર	૨૩	અમાસ

ફાગણ સુદ - ફેબ્રુઆરી - માર્ચ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	સોમવાર	24	
૨	મંગળવાર	25	
૩	બુધવાર	26	
૪	ગુરુવાર	27	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	શુક્રવાર	28	
૫	શનિવાર	29	
૬	રવિવાર	1	માર્ચ ૨૦૨૦
૭	સોમવાર	2	હોળાષ્ટક પ્રારંભ
૮	મંગળવાર	3	દુર્ગાષ્ટમી
૯	બુધવાર	4	
૧૦	ગુરુવાર	5	
૧૧	શુક્રવાર	6	આમલકી એકાદશી
૧૨	શનિવાર	7	
૧૪	રવિવાર	8	
૧૫	સોમવાર	9	હોળી પૂનમ, સ્પીનિહિલ પાર્કમાં

ફાગણ વદ - માર્ચ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	મંગળવાર	10	ધૂળેટી
૨	બુધવાર	11	
૩	ગુરુવાર	12	સંકટ ચોથ
૪	શુક્રવાર	13	રંગ પાંચમી
૬	શનિવાર	14	
૭	રવિવાર	15	ભાનુ સપ્તમી
૮	સોમવાર	16	દુર્ગાષ્ટમી
૯	મંગળવાર	17	
૧૦	બુધવાર	18	
૧૧	ગુરુવાર	19	
૧૨	શુક્રવાર	20	પાપમોચિની એકાદશી
૧૨	શનિવાર	21	
૧૩	રવિવાર	22	
૧૪	સોમવાર	23	દર્શ અમાશ
૩૦	મંગળવાર	24	અમાશ

ચૈત્ર સુદ - માર્ચ - એપ્રિલ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	બુધવાર	25	ચૈત્ર નવરાત્રી પ્રારંભ, નવાનંદ પારાયણ રામાયણ પાઠ મંદિરમાં
૨	ગુરુવાર	26	
૩	શુક્રવાર	27	
૪	શનિવાર	28	વિનાયક ચતુર્થી
૫	રવિવાર	29	
૬	સોમવાર	30	
૭	મંગળવાર	31	
૮	બુધવાર	1	દુર્ગાષ્ટમી, એપ્રિલ ૨૦૨૦
૯	ગુરુવાર	2	શ્રી રામનવમી, નવરાત્રિ સમાપ્ત, રામાયણ પાઠ પુણ્યાહુતિ
૧૦	શુક્રવાર	3	
૧૧	શનિવાર	4	કામદા એકાદશી, વામન જયંતી
૧૨	રવિવાર	5	
૧૩	સોમવાર	6	
૧૪	મંગળવાર	7	વ્રત ની પૂનમ
૧૫	બુધવાર	8	હનુમાન જયંતી ઉત્સવ

ચૈત્ર વદ - એપ્રિલ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૨	ગુરુવાર	9	
૩	શુક્રવાર	10	
૪	શનિવાર	11	ચતુર્થી (ચોથ) અનસૂયા જયંતી
૫	રવિવાર	12	
૬	સોમવાર	13	
૭	મંગળવાર	14	
૮	બુધવાર	15	દુર્ગાષ્ટમી
૯	ગુરુવાર	16	
૧૦	શુક્રવાર	17	
૧૧	શનિવાર	18	વરુથિની એકાદશી
૧૨	રવિવાર	19	
૧૩	સોમવાર	20	
૧૪	મંગળવાર	21	
૩૦	બુધવાર	22	
૩૦	ગુરુવાર	23	અમાસ

વૈશાખ સુદ - એપ્રિલ - મે ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શુક્રવાર	24	
૨	શનિવાર	25	
૩	રવિવાર	26	અખાત્રીજ, શિવાજી જયંતિ
૪	સોમવાર	27	વિનાયક ચતુર્થી
૫	મંગળવાર	28	શ્રી આદ્યશંકરાચાર્ય જયંતી
૬	બુધવાર	29	ગંગા સપ્તમી
૭	ગુરુવાર	30	
૮	શુક્રવાર	1	મે ૨૦૨૦
૯	શનિવાર	2	સીતા નવમી
૧૦	રવિવાર	3	શ્રી સમૂહ ૧૦૮ સંદલ માતાજી ના લોટા મહોત્સવ
૧૧	સોમવાર	4	મોહિની એકાદશી
૧૩	મંગળવાર	5	નરસીંહ જયંતિ
૧૪	બુધવાર	6	
૧૫	ગુરુવાર	7	પરશુરામ જયંતિ, વ્રતનીપૂનમ, કૂર્મ જયંતિ

વૈશાખ વદ - મે ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શુક્રવાર	8	
૨	શનિવાર	9	નારદજયંતિ
૩	રવિવાર	10	સંકષ્ટ ચતુર્થી (યોથ)
૪	સોમવાર	11	
૫	મંગળવાર	12	
૬	બુધવાર	13	
૭	ગુરુવાર	14	
૮	શુક્રવાર	15	
૯	શનિવાર	16	
૧૦	રવિવાર	17	
૧૧	સોમવાર	18	અપરા એકાદશી
૧૨	મંગળવાર	19	
૧૩	બુધવાર	20	
૧૪	ગુરુવાર	21	
૨૦	શુક્રવાર	22	શનૈશ્વર જયંતિ, અમાસ

જેઠ સુદ - મે - જુન ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શનિવાર	23	
૨	રવિવાર	24	
૩	સોમવાર	25	મહારાષ્ટ્ર પ્રતાપ જયંતિ,
૪	મંગળવાર	26	વિનાયક ચતુર્થી (યોથ)
૫	બુધવાર	27	
૬	ગુરુવાર	28	
૭	શુક્રવાર	29	
૮	શનિવાર	30	દુર્ગાષ્ટમી
૯	રવિવાર	31	
૧૦	સોમવાર	1	જૂન ૨૦૨૦
૧૧	મંગળવાર	2	નિર્જલા એકાદશી
૧૨	બુધવાર	3	
૧૩	ગુરુવાર	4	
૧૫	શુક્રવાર	5	વટ સાવિત્રી વ્રત, પૂનમ

જેઠ વદ - જુન ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શનિવાર	6	
૨	રવિવાર	7	
૩	સોમવાર	8	સંકટ ચતુર્થી (યોથ)
૪	મંગળવાર	9	
૫	બુધવાર	10	
૬	ગુરુવાર	11	
૭	શુક્રવાર	12	
૮	શનિવાર	13	દુર્ગાષ્ટમી
૯	રવિવાર	14	
૧૦	સોમવાર	15	
૧૦	મંગળવાર	16	
૧૧	બુધવાર	17	યોગીની એકાદશી
૧૨	ગુરુવાર	18	
૧૩	શુક્રવાર	19	
૧૪	શનિવાર	20	
૨૦	રવિવાર	21	અમાસ

અષાઢ સુદ - જુન - જુલાઈ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	સોમવાર	22	
૨	મંગળવાર	23	અષાઢી બીજ, રથ યાત્રા
૩	બુધવાર	24	
૪	ગુરુવાર	25	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	શુક્રવાર	26	
૭	શનિવાર	27	
૮	રવિવાર	28	દુર્ગાષ્ટમી
૯	સોમવાર	29	
૧૦	મંગળવાર	30	
૧૧	બુધવાર	1	દેવ શયની એકાદશી, મોળાક્ત વ્રત પ્રારંભ, જુલાઈ ૨૦૨૦
૧૨	ગુરુવાર	2	
૧૩	શુક્રવાર	3	જ્યાપાર્વતી વ્રત આરંભ
૧૪	શનિવાર	4	
૧૫	રવિવાર	5	ગુરુપૂર્ણિમા, મોળાક્ત વ્રત જાગરણ

અષાઢ વદ - જુલાઈ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	સોમવાર	6	મોળાક્ત વ્રત પારણા
૨	મંગળવાર	7	જ્યાપાર્વતી વ્રત જાગરણ
૩	બુધવાર	8	સંકટ ચતુર્થી (ચોથ)
૪	ગુરુવાર	9	
૫	શુક્રવાર	10	લોહાણા નાગ પાંચમ
૬	શનિવાર	11	
૭	રવિવાર	12	
૮	સોમવાર	13	દુર્ગાષ્ટમી
૯	મંગળવાર	14	
૧૦	બુધવાર	15	
૧૧	ગુરુવાર	16	કામિકા એકાદશી
૧૨	શુક્રવાર	17	
૧૩	શનિવાર	18	
૧૪	રવિવાર	19	
૨૦	સોમવાર	20	અમાસ, દિવાસો વ્રત

શ્રાવણ સુદ - જુલાઈ - ઓગસ્ટ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	મંગળવાર	21	શ્રાવણ માસ પ્રારંભ, શીવ પૂજન મંદિરમાં
૨	બુધવાર	22	
૩	ગુરુવાર	23	
૪	શુક્રવાર	24	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	શનિવાર	25	નાગ પંચમી, રાંધણ છઠ્ઠ
૬	રવિવાર	26	શીતળા સાતમ, તુલસી જયંતી
૭	સોમવાર	27	શિવ પૂજા મંદિરમાં
૮	મંગળવાર	28	દુર્ગાષ્ટમી
૧૦	બુધવાર	29	નોળી નોમ
૧૧	ગુરુવાર	30	પવિત્રા એકાદશી
૧૨	શુક્રવાર	31	પવિત્રા બારસ
૧૩	શનિવાર	1	ઓગસ્ટ ૨૦૨૦
૧૪	રવિવાર	2	
૧૫	સોમવાર	3	રક્ષા બંધન, પૂનમ

શ્રાવણ વદ - ઓગસ્ટ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	મંગળવાર	4	
૨	બુધવાર	5	
૩	ગુરુવાર	6	
૪	શુક્રવાર	7	બોળચોથ, શિવ પૂજા મંદિરમાં
૫	શનિવાર	8	નાગ પંચમી
૬	રવિવાર	9	રાંધણ છઠ્ઠ
૬	સોમવાર	10	શીતળા સાતમ, શિવ પૂજા મંદિરમાં
૭	મંગળવાર	11	જન્માષ્ટમી - શ્રી કૃષ્ણ જન્મ
૮	બુધવાર	12	
૯	ગુરુવાર	13	
૧૦	શુક્રવાર	14	
૧૧	શનિવાર	15	અજા એકાદશી
૧૨	રવિવાર	16	
૧૩	સોમવાર	17	
૧૪	મંગળવાર	18	
૨૦	બુધવાર	19	અમાસ, શિવ પૂજા મંદિરમાં

ભાદરવા સુદ - ઓગસ્ટ ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૨	ગુરુવાર	20	
૩	શુક્રવાર	21	કેવડાત્રીજ, વરાહ જયંતી
૪	શનિવાર	22	શ્રી ગણેશ ચતુર્થી (ચોથ)
૫	રવિવાર	23	ઋષિ પંચમી
૬	સોમવાર	24	
૭	મંગળવાર	25	
૮	બુધવાર	26	રાધાષ્ટમી, ધરો આઠમ
૯	ગુરુવાર	27	
૧૦	શુક્રવાર	28	
૧૧	શનિવાર	29	ઝૂલ ઝૂલણી એકાદશી
૧૨	રવિવાર	30	વામન જયંતી
૧૩	સોમવાર	31	
૧૪	મંગળવાર	1	અનંત ચતુર્દશી, સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૦
૧૫	બુધવાર	2	વ્રતની પૂનમ, મહાલય શ્રદ્ધ

ભાદરવા વદ - સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	ગુરુવાર	3	એકમ નું શ્રાદ્ધ
૨	શુક્રવાર	4	બીજનું શ્રાદ્ધ
૩	શનિવાર	5	ત્રીજ નું શ્રાદ્ધ
૪	રવિવાર	6	ચોથ નું શ્રાદ્ધ
૫	સોમવાર	7	પાંચમ નું શ્રાદ્ધ
૬	મંગળવાર	8	છઠ્ઠ નું શ્રાદ્ધ
૭	બુધવાર	9	સાતમ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ પ્રારંભ (પિતૃ પક્ષ)
૮	ગુરુવાર	10	આઠમ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૯	શુક્રવાર	11	નોમ નું શ્રાદ્ધ, સોભાગ્યવતી નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૦	શનિવાર	12	દશમ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૧	રવિવાર	13	એકાદશી નું શ્રાદ્ધ, બારશ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૨	સોમવાર	14	બારશ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૩	મંગળવાર	15	તેરશ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૪	બુધવાર	16	ચૌદસ નું શ્રાદ્ધ, શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ પુર્ણાહુતી
૩૦	ગુરુવાર	17	સર્વ પિતૃ અમાસ નું શ્રાદ્ધ

પુરુષોત્તમ સુદ - સપ્ટેમ્બર - ઓક્ટોબર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શુક્રવાર	18	
૨	શનિવાર	19	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૪	રવિવાર	20	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૫	સોમવાર	21	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૬	મંગળવાર	22	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૭	બુધવાર	23	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૮	ગુરુવાર	24	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૯	શુક્રવાર	25	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૦	શનિવાર	26	અધિક માસ શ્રીમદ ભાગવત સપ્તાહ
૧૧	રવિવાર	27	કમલા એકાદશી
૧૨	સોમવાર	28	
૧૩	મંગળવાર	29	
૧૪	બુધવાર	30	
૧૫	ગુરુવાર	1	પૂનમ, ઓક્ટોબર ૨૦૨૦

પુરુષોત્તમ વદ - ઓક્ટોબર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શુક્રવાર	2	ગાંધી જયંતી
૨	શનિવાર	3	
૨	રવિવાર	4	સંકટ ચતુર્થી (ચોથ)
૩	સોમવાર	5	
૪	મંગળવાર	6	
૫	બુધવાર	7	
૬	ગુરુવાર	8	
૭	શુક્રવાર	9	
૮	શનિવાર	10	
૯	રવિવાર	11	
૧૦	સોમવાર	12	
૧૧	મંગળવાર	13	કમલા એકાદશી
૧૨	બુધવાર	14	
૧૩	ગુરુવાર	15	
૩૦	શુક્રવાર	16	અમાસ

આસો સુદ - ઓક્ટોબર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	શનિવાર	17	નવરાત્રી પ્રારંભ
૨	રવિવાર	18	
૩	સોમવાર	19	
૪	મંગળવાર	20	વિનાયક ચતુર્થી (ચોથ)
૫	બુધવાર	21	
૬	ગુરુવાર	22	
૭	શુક્રવાર	23	હવનાષ્ટમી, દુર્ગાષ્ટમી
૮	શનિવાર	24	
૯	રવિવાર	25	વિજ્યા દશમી
૧૦	સોમવાર	26	
૧૧	મંગળવાર	27	પાશાંકુશી એકાદશી
૧૨	બુધવાર	28	
૧૩	ગુરુવાર	29	
૧૪	શુક્રવાર	30	વ્રતની પૂનમ
૧૫	શનિવાર	31	શરદ પૂનમ, ગરબા મંદિરમાં

આસો વદ - નવેમ્બર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	રવિવાર	1	નવેમ્બર ૨૦૨૦
૨	સોમવાર	2	
૩	મંગળવાર	3	
૪	બુધવાર	4	કડવા ચૌથ, સંકષ્ટ ચતુર્થી (ચોથ)
૫	ગુરુવાર	5	
૬	શુક્રવાર	6	
૬	શનિવાર	7	
૭	રવિવાર	8	
૮	સોમવાર	9	
૧૦	મંગળવાર	10	
૧૧	બુધવાર	11	રમા એકાદશી
૧૨	ગુરુવાર	12	વાઘ બારશ
૧૩	શુક્રવાર	13	ધન તેરશ, કાળીચૌદસ
૧૪	શનિવાર	14	દીપાવલી
૩૦	રવિવાર	15	નૂતનવર્ષ, અન્નકૂટ, ગોવર્ધન પૂજા વી.સં. ૨૦૭૭ સંવત્સર નામ સંવત્સર

કાર્તિક સુદ - નવેમ્બર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	સોમવાર	16	ભાઈ બીજ
૩	મંગળવાર	17	
૪	બુધવાર	18	વિનાયક ચોથ
૫	ગુરુવાર	19	લાભ પાંચમ
૬	શુક્રવાર	20	
૭	શનિવાર	21	જલારામ જયંતી
૮	રવિવાર	22	દુર્ગાષ્ટમી
૯	સોમવાર	23	
૧૦	મંગળવાર	24	
૧૧	બુધવાર	25	પ્રબોધિની એકાદશી, તુલસી વિવાહ મંદિરમાં
૧૨	ગુરુવાર	26	
૧૩	શુક્રવાર	27	
૧૩	શનિવાર	28	વૈકુંઠ ચતુર્દશી
૧૪	રવિવાર	29	વ્રત ની પૂનમ
૧૫	સોમવાર	30	પૂનમ. નાનક જયંતી, દેવ દિવાળી

કાર્તિક વદ - ડિસેમ્બર ૨૦૨૦

તિથિ	વાર	તારીખ	ઉજવાતા તેહવારો
૧	મંગળવાર	1	ડિસેમ્બર ૨૦૨૦
૨	બુધવાર	2	
૩	ગુરુવાર	3	સંકટ ચતુર્થી (ચોથ)
૪	શુક્રવાર	4	
૫	શનિવાર	5	
૬	રવિવાર	6	
૭	સોમવાર	7	દુર્ગાષ્ટમી
૮	મંગળવાર	8	
૯	બુધવાર	9	
૧૦	ગુરુવાર	10	
૧૧	શુક્રવાર	11	ઉત્પત્તિ એકાદશી
૧૩	શનિવાર	12	
૧૪	રવિવાર	13	
૩૦	સોમવાર	14	અમાસ

Festivals 2019-2020

New Year Vikram Samvnt 2076

Mon	28/10/2019	New Year Vikram Samvnt 2076 Annakut Darshan
Tues	29/10/2019	Bhai Bij
Fri	01/11/2019	Laabh Paacham
Sun	03/11/2019	Jalaram Jayanti
Fri	08/11/2019	Tulsi Vivah
Tue	12/11/2019	Dev Diwali
Sun	07/12/2019	Gita Jayanti
Wed	01/01/2020	New Year's Day (2020)
Wed	15/01/2020	Makar Sankranti
Sun	26/01/2019	India Republic Day
Thu	30/01/2020	Vasant Panchmi
Fri	07/02/2020	Vishwakarma Jayanti
Sat	15/02/2020	Mandir Patotsav (23rd)
Fri	21/02/2020	Maha Shivratri
Mon	02/03/2020	Holashtak Begins
Mon	09/03/2020	Holi Purnima (Holi in Spinney Hill Park)
Wed	25/03/2020	Chaitri Navratri Starts
Thur	02/04/2020	Shree Ram Navami
Wed	08/04/2020	Hanuman Jayanti Poonam
Sun	26/04/2020	Akha Trij
Sun	03/05/2020	Shree Randal Mataji na 108 Samuh Lota in Mandir
Fri	22/05/2020	Shani Jayanti
Fri	05/06/2020	Vat Savitri Vrat
Wed	01/07/2020	Morakat Vrat Begins
Fri	03/07/2020	Jaya Parvati Vrat Begins
Sun	05/07/2020	Guru Purnima
Mon	06/07/2020	Morakat Jagaran
Tue	07/07/2020	Jayaparvati Jagaran
Fri	10/07/2020	Lohana Nag Paacham
Mon	20/07/2020	Divaso - Deep Puja
Tue	21/07/2020	Shravan Maas Begins
Sat	25/07/2020	Nag Paacham (Shravan sud)
Mon	27/07/2020	Shitla Saatam (Shravan sud)

Wed	29/07/2020	Noli Naum
Mon	03/08/2020	Raksha Bandhan
Fri	07/08/2020	Bor Chauth
Sat	08/08/2020	Nag Paacham
Sun	09/08/2020	Raandhan Chhath
Mon	10/08/2020	Shravan Vad Shitla Saatam
Tue	11/08/2020	Janmashtmi Shree Krishna's Birthday
Wed	19/08/2020	Shravan Maas Ends
Fri	21/08/2020	Kevda Trij
Sat	22/08/2020	Ganesh Chaturthi
Sun	23/08/2020	Rishi Panchmi
Wed	26/08/2020	Radha Ashtami
Fri	03/09/2020	Shradh Begins
Thur	17/09/2020	Shradh Ends
Sat	17/10/2020	Navratri Begins
Fri	23/10/2020	Shree Durga Ashtami
Sun	25/10/2020	Vijya Dashmi (Dashera)
Sat	31/10/2020	Sharad Purnima
Wed	04/11/2020	Karwa Chauth
Wed	11/11/2020	Vaagh Baras
Thur	12/11/2020	Dhan Teras
Fri	13/11/2020	Kali Chaudash
Sat	14/11/2020	Diwali - Chopda Puja in the Mandir
Sun	15/11/2020	New Year Vikram Samvnt 2076 Annakut Darshan
Mon	16/11/2020	Bhai Bij
Thur	19/11/2020	Laabh Paacham
Sat	21/11/2020	Jalaram Jayanti
Wed	25/11/2020	Tulsi Vivah

Main Festival of the year to be celebrated at the Mandir

The Indian calendar is based on mathematical calculations based on the movement of the Sun, the Moon and various planets. This accurately tells us auspicious days, months and the time of the day.

Shree Ambe Mataji

Shree Ram, Sitaji, Laxmanji & Hanumanji

Shree Sai Baba

Shree Jalaram Bapa

Shree Shri Mataji

Shree Baldev

SHREE HINDU TEMPLE & COMMUNITY CENTRE

